



Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser
och jordbruksvetenskap

HITTA MELLAN FLORA OCH FAUNA

En gestaltning av utemiljön mellan Zoologiska museet och Tropiska växthuset i Uppsala med fokus på orienterbarhet

Agnes Lindblom och Helen Gunnarsson



Examensarbete - 30hp
Landskapsarkitektprogrammet, Ultuna
Institutionen för stad och land
Uppsala 2019

Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala

Examensarbete för yrkesexamen på landskapsarkitekturprogrammet, Ultuna

Kurs: EX0860, Självständigt arbete i landskapsarkitektur, A2E - landskapsarkitekturprogrammet - Uppsala, 30 hp

Kursansvarig institution: institutionen för stad och land

Nivå: Avancerad A2E

© 2019 Helen Gunnarsson och Agnes Lindblom

e-post: brev.till.helen@gmail.com, agneslindblom@yahoo.com

Titel på svenska: Hitta mellan flora och fauna - En gestaltning av utemiljön mellan Zoologiska museet och Tropiska växthuset i Uppsala med fokus på orienterbarhet

Titel på engelska: Finding your way between flora and fauna - A design proposal for the outdoor environment between the Zoological museum and the Tropical greenhouse in Uppsala with a focus on wayfinding

Handledare: Åsa Ahrlund, institutionen för stad och land, SLU

Examinator: Thomas Oles, institutionen för stad och land, SLU

Biträdande examinator: Gudrun Rabenius och Madeleine Granvik, institutionen för stad och land, SLU

Omslagsbild: illustration av författarna

Upphovsrätt: Samtliga bilder/illustrationer/kartor i examensarbetet publiceras med

tillstånd från upphovsrättsinnehavaren. Samtliga kartor är bearbetade av författarna 2019.

Där ingen källa anges är författarna ansvariga.

Originalformat: liggande A3

Nyckelord: orienterbarhet, tillgänglighet, gestaltning av utemiljö, entréplats, museum, botanisk trädgård, campus

Key words: way finding, accessibility, design of outdoor environment, entrance place, museum, botanical garden, campus

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

FÖRORD

Detta projekt är det sista vi gör på landskapsarkitektutbildningen vid SLU i Uppsala. Vi vill rikta ett särskilt tack till vår handledare Åsa Ahrlund för stöd och vägledning under arbetets gång. Vi vill även tacka Stefan Gunnarsson, Mats Block, Mats Eriksson och Elin Stål för ovärderlig information som blev byggstenar för arbetet.

SAMMANFATTNING

I detta examensarbete presenteras ett gestaltungsförslag för området mellan Zoologiska museet och Tropiska växthuset i västra Uppsala. Zoologiska museet ligger på campusområdet för Evolutionsbiologiskt centrum tillhörande Uppsala universitet och Tropiska växthuset ligger i Botaniska trädgården som också tillhör Uppsala universitet.

Syftet med examensarbetet är att genom gestaltning öka orienterbarheten mellan Zoologen och Tropiska växthuset samt att koppla samman dem visuellt. För att svara på syftet används följande två frågeställningar: *Hur kan utemiljön mellan Zoologen och Tropiska växthuset i Uppsala utformas så att besökaren kan avläsa platsens funktioner och orientera sig i området?* samt *Hur kan gestaltningen stärka platsens historiska identitet och samtidigt göra den till en utemiljö som speglar museets verksamhet?*

När städer förtätas blir det svårare att orientera sig och hitta mellan olika platser. Orienterbarhet är av stor vikt i detta gestaltungsarbete då museets besökare har svårt att hitta inom området och att läsa platsens funktioner.

Arbetets metod bestod av två delar: undersökning och gestaltungsprocess. I undersökningen inhämtades information om platsen genom en historisk undersökning, intervjuer med informanter som arbetar inom campusområdet samt en platsanalys. I gestaltungsprocessen togs ett nytt förslag fram för platsen mellan Zoologiska museet och Tropiska växthuset baserat på programpunkter som togs fram i slutet av undersökningen.

Under gestaltungsprocessen utarbetades konceptet *Hitta mellan flora och fauna*. Konceptet anspelar på floran (växterna) vid Tropiska växthuset och faunan (djuren) på Zoologiska museet och att förslaget ska göra det lättare för platsens besökare att hitta mellan dessa två målpunkter.

För att öka orienterbarheten på platsen har gestaltungsförslaget främst utgått från skyltning, markmaterial, belysning samt vegetation. Platsen framför Zoologiska museet har fått enhetliga skyltar som tydligt visar besökare hur de ska gå för att hitta till museet samt andra målpunkter inom campusområdet. Markmaterialet

mellan Zoologiska museet och Tropiska växthuset är enhetligt men skiljer sig från angränsande markmaterial för att tydliggöra kopplingen mellan museet och växthuset. Mellan dessa byggnader är belysningsarmaturen densamma för att leda besökare under vinterhalvåret då det är mörkare och markmaterialet kan vara täckt av snö. Platsen framför museet har fått inslag av perennplanteringar för att anspela på vegetationen kring växthuset. Körsbärsträd som tidigare endast förekom vid växthuset står nu även framför Zoologiska museet.

Avslutningsvis diskuteras resultatet, metoden samt nya frågeställningar. I resultatdiskussionen problematiseras bland annat begreppet orienterbarhet och hur vi ska kunna avgöra om gestaltungsförslaget har ökat orienterbarheten på platsen. I metoddiskussionen utvärderas deras arbets- och gestaltungsprocessen; vad som fungerat bra och vad som kunde gjorts på ett annat sätt.

SUMMARY

INTRODUCTION

This thesis presents a design proposal for the area between the Zoological museum and the Tropical greenhouse in Uppsala. The Museum is located on the campus of the Evolutionary Biology Center of Uppsala University and the Tropical greenhouse is located in the Botanical garden, which also belongs to Uppsala University.

Wayfinding is of great importance in this design proposal since it is difficult to find the place and it is unclear that the Zoological museum is a building with public functions that are not only intended for students.

AIM

The purpose of this thesis is to improve the wayfinding between the Zoological museum and the Tropical greenhouse through design, and to connect them visually.

QUESTIONS:

- How can the outdoor environment between the Zoological museum and the Tropical greenhouse in Uppsala be designed so that the visitor can read the functions of the place and find their way in the area?
- How can the design strengthen the site's historical identity and at the same time make it an outdoor environment that reflects the content of the museum?

THEORY AND METHOD

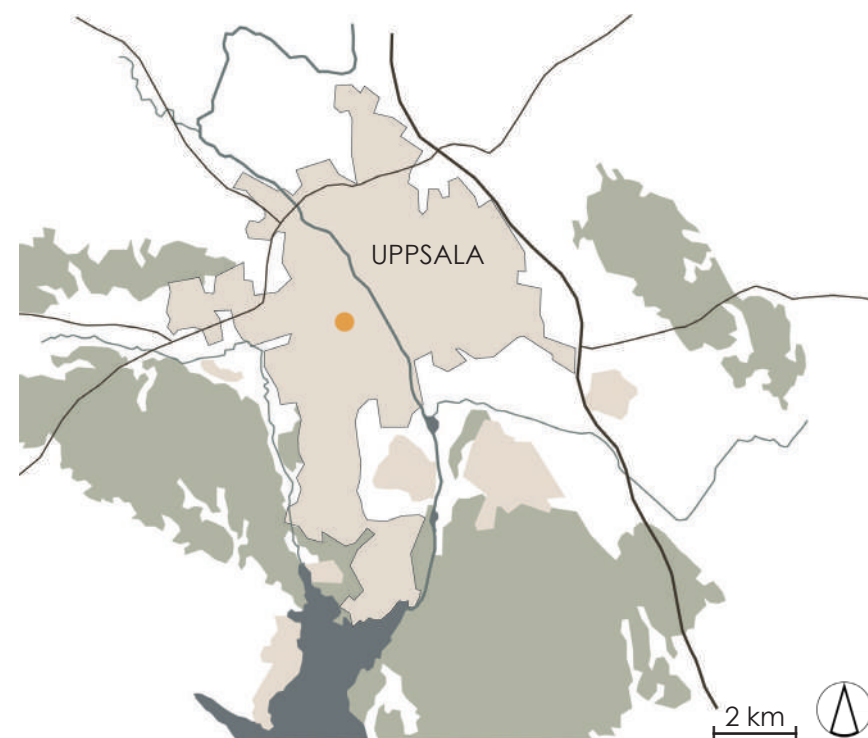
As our cities grow and become increasingly denser, it becomes more difficult to find the way from one place to another (Gibson 2009, p. 16). Helping people to find their way in today's cities is complicated because of the complex places that arise during densification and the many choices available. Today, wayfinding is an aspect that is of utmost importance in all types of planning (Gibson 2009, p. 16). The concept of wayfinding means that important goals can be found easily and that walkways should be easy to follow, writes Elisabeth Svensson in the book *Bygg ikapp* (2008, p. 58). It also means finding the way that leads to a place and understanding when you have arrived at said place.

HISTORICAL SURVEY

The site's historical design was investigated using maps and older photographs. Maps from different periods were used to investigate how the site has changed over time. We focused mainly on seeing how the environment had developed and what plant material may have been preserved.

INTERVIEWS

During two interview sessions, four informants were interviewed. The first occasion was held with Stefan Gunnarsson (curator at EBC) and Mats Block (garden director at the Botanical Garden), the second with Mats Eriksson (museum manager at Evolutionary museums) and Elin Stål (information officer at the Evolutionary museums). They were interviewed to investigate what their visions and thoughts were about the outdoor environment around the Zoological museum and the place by the Tropical greenhouse.



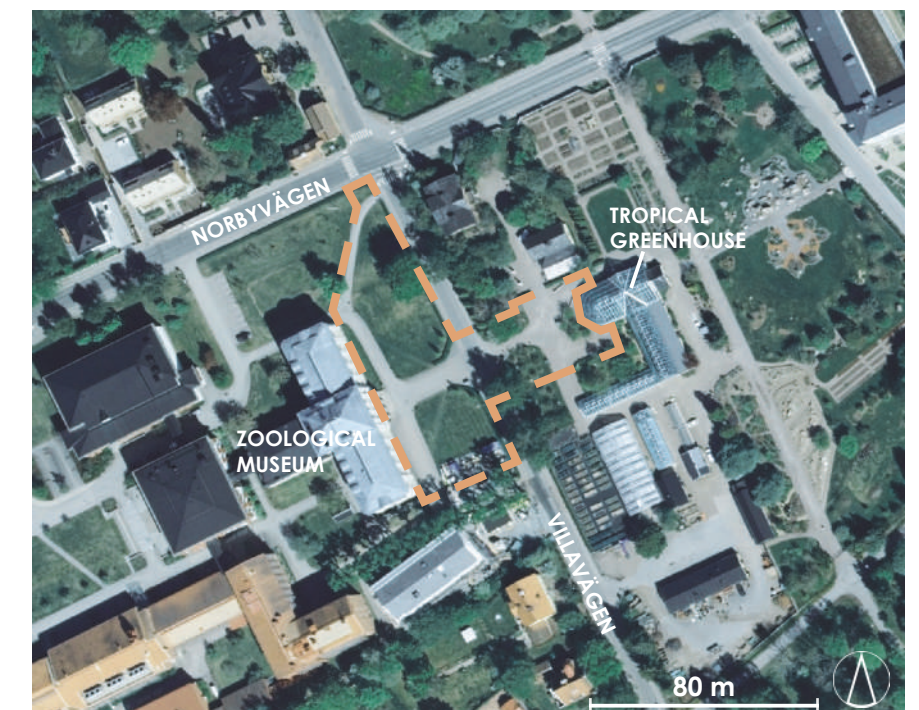
Illustrative map showing the city of Uppsala and its surroundings. The place in the city where the Zoological museum and the Tropical greenhouse are located is marked with an orange dot.

SITE ANALYSIS

A site analysis was done to gain a deeper understanding of how the site is structured and how it is used. It can also contribute knowledge about the spatial conditions at the site (Boverket 2006, p. 49). We visited the Zoological Museum's exhibitions, as it is to these that the first-time visitors need to find their way. We also used the museum visit as inspiration for concept and design.

SKETCHING

In this project, we used the sketch as a method when we examined different concepts and in the development of the design proposal. In the conceptual sketching, we tested shapes and patterns based on different inspirational images to see what could be translated into a functional design. No site plan was used for the sketching in this phase, instead the sketches became abstract and conceptual. These sketches were then developed into various design solutions that were drawn on a site plan of the area.



Aerial photograph taken 2018 showing the area for the new design proposal between the Zoological museum and the Tropical greenhouse (dashed line). © Lantmäteriet

RESULTS

HISTORICAL INVESTIGATION

On a map from 1854, the current Norbyvägen and Villavägen and a part of the Botanical Garden are visible. The land where the Zoological museum is today was farmland. Before the Tropical greenhouse was built in 1933, there were only a few houses on the other side of Villavägen from the museum. On aerial photographs from 1932 it can be seen that to the north and west of the museum building there was a garden-like area with trees and shrubs. The aerial photograph from 1960 shows how this vegetation has begun to disappear and on the photograph from the 21st-century there are only a few trees left by the museum.

SITE ANALYSIS

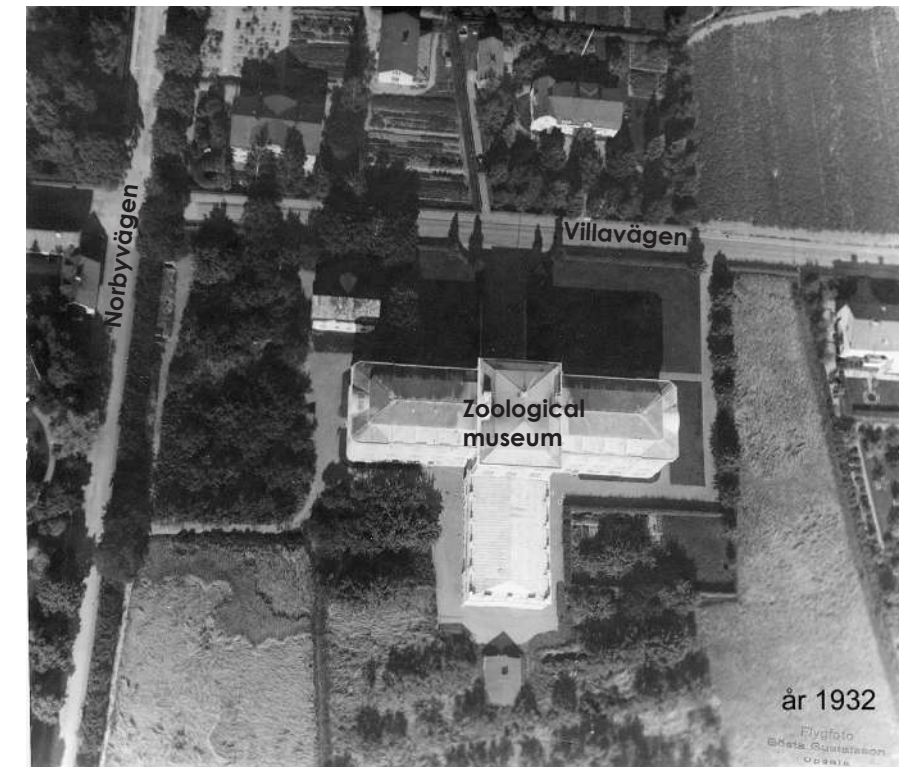
At the site visit, paths were visible across the lawn in front of the main entrance to the Zoological museum. The place in front of the building is characterized by large open grass areas with a few trees. The place is maintained but still appears worn and there are no functions such as seating. Above the main entrance to the museum there is a balcony on which a banner has been hung where it says "Evolutionary Museum Zoology" against a dark pink background. According to Stefan Gunnarsson (2019), curator at EBC, the banner is a temporary solution to make it easier for the visitors to find the museum, but which have been allowed to remain. However, this banner is not visible from Norbyvägen where a power station obscures the view.

If you as a visitor come from the city center along Norbyvägen or from the north along Villavägen you will see a "sandwich board" in the corner at the intersection Norbyvägen/Villavägen. The sandwich board stands on the other side of the opening in the hedge and is barely visible if you come from Norbyvägen. Mats Eriksson and Elin Stål told us that the place in front of the museum is dark during the winter months because of a limited number of lampposts. They also told us that the lighting is not sufficient for visitors to be able to find their way during the dark months of the year (Eriksson and Stål 2019). In front of the museum there are bicycle racks which are only used sporadically since they are left from the time when several lecture

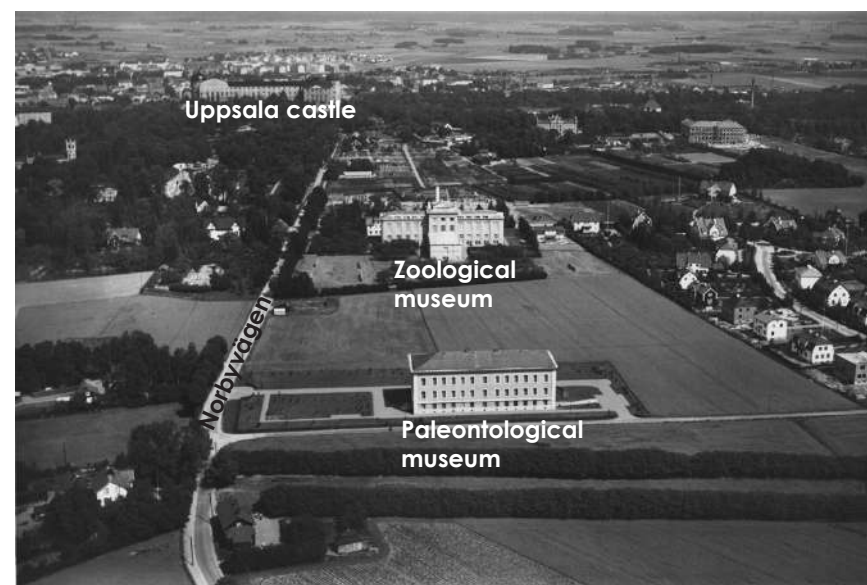
halls were located inside the building of the Zoological museum but which are now located in other buildings (Gunnarsson 2019).

DESIGN CONCEPT – FINDING YOUR WAY BETWEEN FLORA AND FAUNA

Simplified, the concept can be reformulated into "finding your way between plants and animals". In the design, plants refer to the vegetation by the Tropical greenhouse and animals refer to the exhibition of the museum. When the Zoological museum and the Tropical greenhouse are connected over Villavägen, it will be easier to find your way between flora and fauna. During sketching, various ways of exploring the site were tested. With the sketch as a tool, various design ideas were examined: how the museum and the Tropical greenhouse could be linked together and where within the area it was particularly important that the outdoor environment was readable.



Photograph taken 1932 showing the Zoological museum from above. Dense vegetation can be seen to the left in the picture, indicating that the area was much greener when the building was new.



Photograph taken 1935 showing the open spaces around the Zoological museum. A large proportion of the area is still farmland in this photograph and the building could therefore be seen from far away.



Photograph taken 2019 showing the view towards the Zoological museum from the intersection Villavägen/Norbyvägen. Only a small sign is placed by the entrance to the grounds around the museum.

THE PROPOSAL

LINK TOGETHER

In order to connect the Zoological museum and the Tropical greenhouse, the place in front of the museum, the passage over Villavägen and the entrance to the Botanical Garden now has the same ground material. During the winter months when the ground can be covered with snow, it is not the ground material that connects the museum and the Tropical greenhouse, it is instead the lighting. The sight line between the greenhouse and the museum is bordered by lampposts in a design that alludes to the time depth of the site. By letting the cherry trees at the Tropical greenhouse occur in front of the museum and on either side of the entrance gate to the Botanical Garden, both sides of Villavägen will have common visual elements that become most prominent in the spring when the cherry trees are in bloom.



Perspective showing the new entrance from the intersection Villavägen/Norbyvägen. The little square leads the visitors to the museum with instructive signs and a lighted pathway.

THE ZOOLOGICAL MUSEUM

There are two main entrances to the site in front of the museum: from the intersection Villavägen/Norbyvägen and in front of the entrance to the Tropical greenhouse. In order to refer to the design that the place in front of the museum had when the building was new, flowerbeds in combination with seating replace the lawns. The façade of the museum is illuminated so that visitors more easily can find their way during the dark winter months. From the entrance square at the intersection the walkway is illuminated by bollards and in the southern part of the proposal is a sculpture of a dinosaur that alludes to what you can find in the museum.

THE TROPICAL GREENHOUSE

The entrance to the place by the Tropical greenhouse has been opened up and gained the same width as the opening towards the museum to clarify that this is an entrance for the public and not just the staff working in the garden. The Thujas along the fence have been removed to increase sight and because the place by the Tropical greenhouse should not be perceived as a wall from the museum.



Illustrative site plan of the area between the Zoological museum and the Tropical greenhouse showing the new design proposal. The two buildings are linked together by paving, lighting and vegetation.

DISCUSSION

In the last chapter of this thesis, the result, the method and further questions are discussed. The result discussion, among other things, problematizes the concept of wayfinding and how we can measure whether the design proposal has improved the wayfinding of the site. In the method discussion, the work process and design process are evaluated; what worked well and what could have been done in a different way.



Perspective showing the seating area in front of the Zoological museum. This is a meeting point and resting area by the perennial flowerbeds.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD
SAMMANFATTNING
SUMMARY

BAKGRUND

9

INTRODUKTION
SYFTE
FRÅGESTÄLLNINGAR
AVGRÄNSNING

TEORI OCH METOD

14

TEORETISK BAKGRUND
HISTORISK UNDERSÖKNING
INTERVJUER
PLATSANALYS
SKISSARBETE

UNDERSÖKNING

20

OMRÅDETS HISTORIA
PLATSANALYS
PROGRAMPUNKTER

GESTALTNINGSPROCESSEN

36

KONCEPT
SKISSARBETE
PROGRAM

FÖRSLAGET

42

HITTA MELLAN FLORA OCH FAUNA
ZOOLOGEN
TROPISKA VÄXTHUSET

DISKUSSION

54

RESULTATDISKUSSION
METODDISKUSSION
NYA FRÅGESTÄLLNINGAR

REFERENSER

58

TRYCKTA KÄLLOR
ELEKTRONISKA KÄLLOR
MUNTliga KÄLLOR
BILDFÖRTECKNING

BILAGOR

61

BILAGA 1 - UNDERLAG VID INTERVJU
BILAGA 2 - INTERVJUSVAR
BILAGA 3 - MODELLEN
BILAGA 4 - PRESENTATIONSPLANSCHER

BAKGRUND

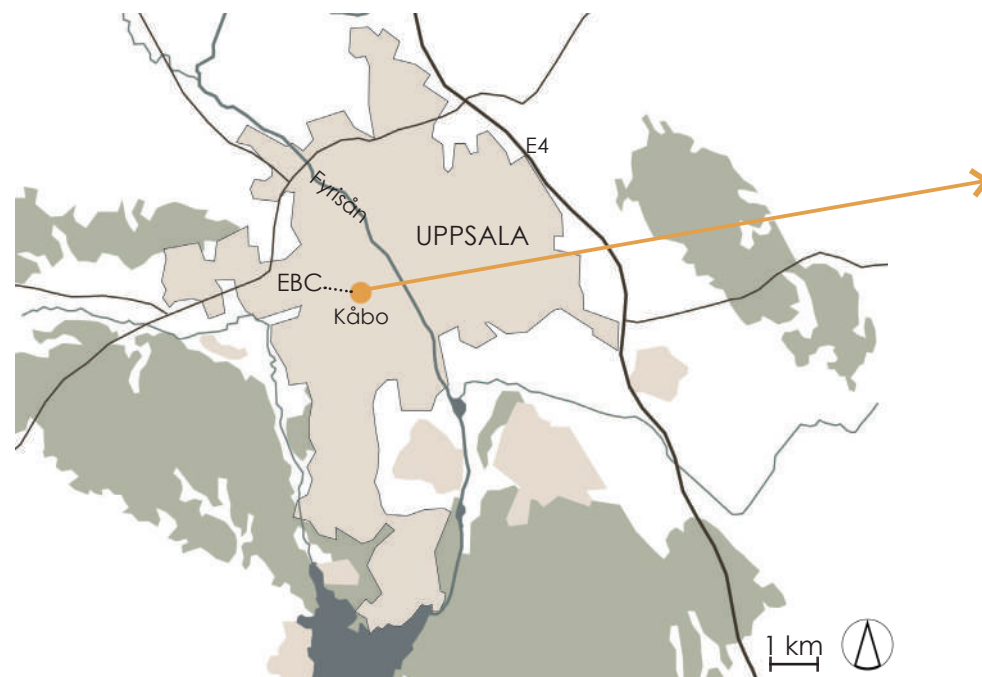
I detta kapitel redovisas inledningen, syftet, frågeställningar samt avgränsningar. Denna del bidrar till examensarbetets grund och de problemställningar som existerar.

INTRODUKTION

Tänk dig att du vandrar runt i ett område på jakt efter ett museum där intilliggande hus och vegetation gör att byggnaden inte syns på håll. Till och med när du är framme är det otydligt var du ska gå in. Fönstren är förtäckta och det finns ingen tydlig skyltning som kan bekräfta att du har hamnat rätt. Utemiljön består av öppna gräsmattor och tomma cykelställ vilket gör att du frågar dig själv: *Är det här verkligen rätt museum? Har jag gått fel?*

Så här kan det kännas när man kommer till Zoologiska museet i Uppsala, för mellan Tropiska växthusets flora och museets fauna är det inte lätt att hitta.

I detta examensarbete presenteras ett gestaltungsförslag för området mellan Zoologiska museet och Tropiska växthuset i Uppsala. Zoologiska museet ligger på campusområdet för Evolutionsbiologiskt centrum (hädanefter förkortat EBC) tillhörande Uppsala universitet och Tropiska växthuset ligger i Botaniska trädgården som också tillhör Uppsala universitet.



Figur 1. Karta över Uppsala med omnejd. Arbetsområdet ligger i stadsdelen Kåbo i västra Uppsala och dess läge är markerat med orange prick i kartan.



Figur 2. Karta över Uppsala innerstad. Endast byggnader som är kopplade till Uppsala universitet (förutom slottet, Domkyrkan och resecentrum) är markerade på kartan. Arbetsområdets läge är markerat med en orange linje. På kartan syns även Uppsala resecentrum som ligger i centrum av staden.

Orienterbarhet är av stor vikt i denna gestaltning eftersom det är svårt att hitta till platsen, och det är otydligt att Zoologen är en byggnad med offentliga funktioner som inte enbart riktas till studenter. På grund av detta vill universitetet undersöka hur man skulle kunna göra området mer attraktivt för allmänheten och därmed förtydliga att det finns offentliga funktioner. Syftet med examensarbetet är att platsen framför Zoologiska museet och ingången till Tropiska växthuset från Villavägen ska bli tydliga entréer där besökare lätt kan orientera sig. Med anledning av Uppsala universitets arbete med att skapa nya attraktiva utemiljöer runt sina institutioner är vårt arbetsområde del av en större plan.

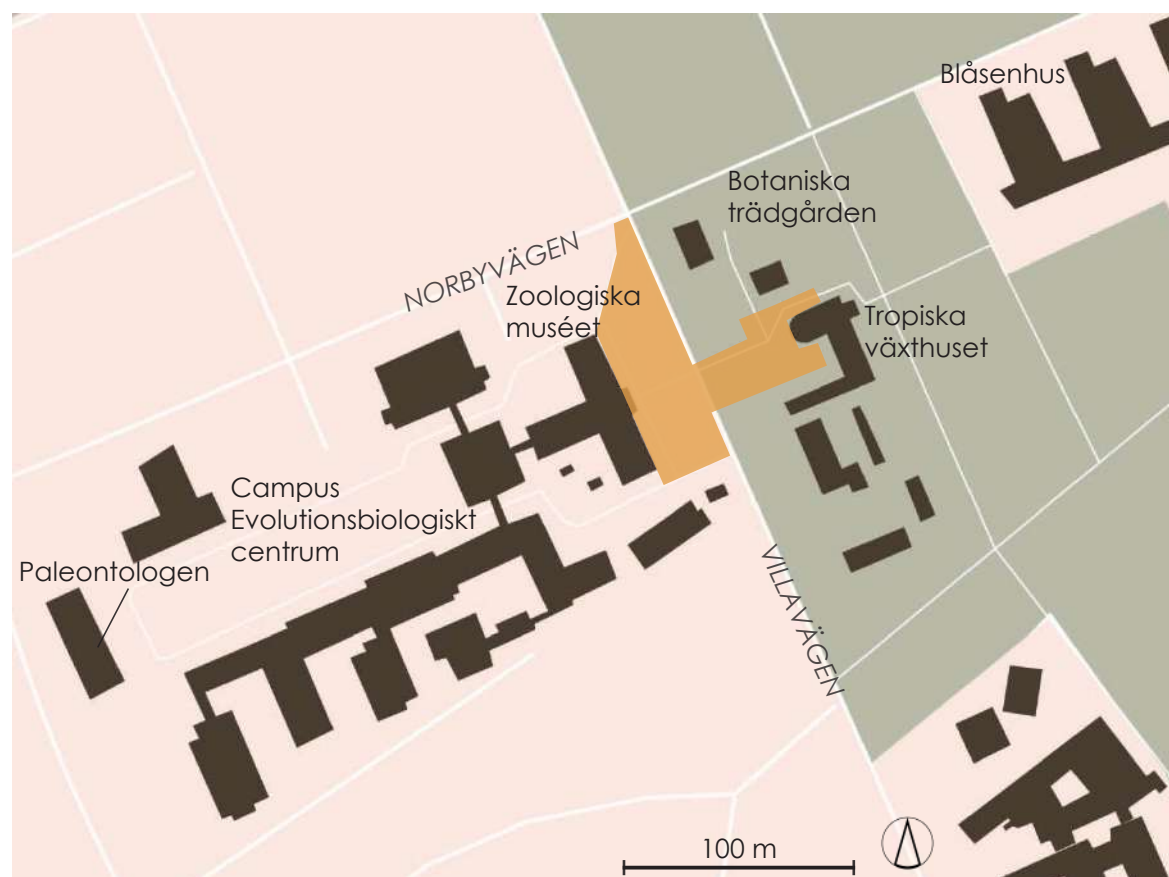
Intendenturen på EBC och ledningen på Botaniska trädgården har efterfrågat ett gestaltungsförslag för hur platsen framför Zoologen kan utformas för att öka orienterbarheten i området samt för att skapa en attraktiv och välkomnande plats framför museet. De har

även efterfrågat en gestaltning som kopplar samman platsen vid Tropiska växthuset med Zoologen. Genom att undersöka hur entrén till Tropiska växthuset kan förtydligas, skulle dessa två områden kunna få en visuellt tydlig passage som kopplar samman dem.

Uppsala är idag en av Sveriges största studentstäder med totalt 43 910 registrerade studenter enligt Uppsala universitets årsredovisning 2018 (s. 22). Uppsala har präglats av detta och är därmed en stad med många akademiska traditioner. De campusområden som tillhör Uppsala universitet, där campus EBC är ett av dem, är en del av varje students vardagsliv och är i regel platser där det finns liv och rörelse. Vid Evolutionsbiologiskt centrum, EBC, utbildas biologer samt civilingenjörer med inriktning mot bioteknik och bioinformatik. Även lärare i biologi och naturkunskap utbildas här och utbildningen sker från kandidatnivå till doktorandnivå (Uppsala universitet 2017).

Evolutionsmuseerna i Uppsala utgörs av två byggnader: Zoologen och Paleontologen, som ligger på campus EBC. Båda byggdes under början av 1900-talet och var från början institutionsbyggnader utan offentliga funktioner, men idag inhyser Zoologen och Paleontologen museer som är öppna för allmänheten samt delar av Museum Gustavianums samlingar.

Under 2018 påbörjades arbetet med att renovera Zoologens bibliotek samt intilliggande byggnaders lokaler. Nya studieplatser planeras in och museets reception ska flyttas ner en våning. Idag möts besökarna av en mörk entré med sparsam skyltning upp till andra våningen där utställningslokalerna ligger. Att försöka skapa en välkomnande entré med tydligare information är därför ett av målen med ombyggnationen av Zoologen och tillgängligheten kommer dessutom att förbättras då en ramp ska byggas vid entrén.



Figur 3. Inzoomad karta på Zoologen, EBC och Tropiska växthuset. Arbetsområdet är markerat med en orange markering. Kartan visar arbetsområdets förhållande till närliggande byggnader samt Villavägen och Norbyvägen.



Figur 4. Karta över Uppsala universitets campusområden (mörkare område). Arbetsområdet är markerat med streckad linje och en orange markering.

Det är inte bara inomhusmiljön som har kommit på tal när Zoologens funktioner har diskuterats av intendenturen på EBC. De anser att även utemiljön skulle behöva förändras. I samband med att Uppsala universitet har påbörjat en utvecklingsplan som ska innebära en förbättring av kopplingarna mellan sina campusområden i centrala Uppsala (Uppsala universitet 2019), har intendenturen på EBC tagit tillfället i akt att undersöka hur utemiljön framför Zoologen kan förbättras gällande orienterbarhet och funktioner samt hur den kan kopplas till Tropiska växthuset i Botaniska trädgården som också tillhör universitetet. Att förtydliga kopplingen mellan Zoologen och Tropiska växthuset blir då en del av universitets övergripande projekt.

I Uppsala universitets utvecklingsplan för sina campusområden ska utemiljöerna gestaltas för att bli mer attraktiva och universitetets delar ska knytas ihop för att underlätta rörelsen mellan dem. Syftet med detta projekt är att Uppsala universitet ska skapa en översikt över den fysiska gestaltningen runt universitetets institutioner och restaureringar av utemiljöerna kommer att ske kontinuerligt fram till 2050 (Uppsala universitet 2019).



Figur 5. Nutida ortofoto över närområdet till Zoologen och Tropiska växthuset. Framför Zoologen finns öppna gräsmattor med smitvägar. Vid tropiska växthuset finns träd- och buskplanteringar samt en asiatisk trädgård. Entréerna in till Zoologen och Tropiska växthuset är markerade med vita pilar med svart kant. Arbetsområdet är markerat med streckad linje. © Lantmäteriet

SYFTE

Syftet med detta examensarbete är att genom gestaltning öka orienterbarheten mellan Zoologen och Tropiska växthuset samt att koppla samman dem visuellt.

FRÅGESTÄLLNINGAR

- Hur kan utemiljön mellan Zoologen och Tropiska växthuset i Uppsala utformas så att besökaren kan avläsa platsens funktioner och orientera sig i området?
- Hur kan gestaltningen stärka platsens historiska identitet och samtidigt göra den till en utemiljö som speglar museets verksamhet?

AVGRÄNSNING

Vi har tematiskt avgränsat oss till en gestaltning som fokuserar på orienterbarhet. Arbetsområdet är begränsat till platsen mellan Tropiska växthuset och Zoologiska museet i Uppsala och sträcker sig från Norbyvägen och ca 115 meter in på Villavägen. En del av Villavägen är med i arbetsområdet för att gestaltningen lättare ska kunna koppla ihop Zoologen och Tropiska växthuset. Till Trädgårdsvillan planeras en utbyggnad som vi valt att ha med i illustrationsmaterialet då den påverkar hur platsen kommer att se ut.

Längs med Norbyvägen finns idag ett ängsprojekt som såddes 2018. Vi ville inte inkludera denna del i vårt arbetsområde då vi anser att den redan har fått en gestaltning.

Vårt slutresultat kommer innehålla följande:

- Inventerings- och analysplaner
- Illustrationsplan
- Sektioner
- Förklarande illustrationer som visar vegetation, material, funktioner samt detaljlösningar
- Perspektivbilder
- En fysisk modell över arbetsområdet
- Presentationsplanscher

Planschererna och modellen behöver anpassas efter målgruppens förkunskaper då de riktar sig till personalen på EBC och Botaniska trädgården som inte är landskapsarkitekter.

Slutresultatet kommer inte att innehålla en projekteringsplan med höjdsättning då detta inte skulle få plats inom arbetets tidsram samt att det inte har efterfrågats av ledningen på EBC och Botaniska trädgården.



Figur 6. Zoologen sett från Tropiska växthuset. Zoologens stora fönster är förtäckta för att skydda föremålen i utställningarna. Ovanför museets entré finns en banderoll som är den mest framträdande skylten på platsen.



Figur 7. Tropiska växthuset sett från Zoologen. Vid växthuset står ett antal körsbärsträd och ett antal granitblock som ska få platsen att upplevas mer inredd och inte enbart som en baksida. Det finns ingen entré in i växthuset från denna sida.

TEORI OCH METOD

I detta kapitel redovisas den teoretiska bakgrunden samt de valda metoderna för detta examensarbete. Vår metod består av två delar: undersökning och gestaltningsprocess. I undersökningen ingår en historisk undersökning, intervjuer samt platsanalys. Slutligen redovisas gestaltningsprocessens skissarbete.

TEORETISK BAKGRUND

"Att orientera sig innebär att man ska kunna uppfatta rummet där man är." - (Svensson 2008, s. 58)

När våra städer växer och blir allt tätare blir det svårare att hitta från en plats till en annan (Gibson 2009, s. 16). Att få människor att kunna orientera sig i dagens städer är komplicerat på grund av de svåröverskådliga rum som uppstår vid förtätning samt de många vägval som uppstår. Idag är orienterbarheten en aspekt som är av största vikt i all typ av planering (Gibson 2009, s. 16).

Begreppet orienterbarhet innebär att viktiga målpunkter ska kunna hittas lätt och att gångvägar ska vara enkla att följa skriver Elisabeth Svensson i boken *Bygg ikapp* (2008, s. 58). Det innebär också att hitta dit man är på väg och förstå när man är framme vid en plats.

För att god orienterbarhet ska uppnås behöver den som gestaltar förstå tre variabler: organisationen man gestaltar för, vilka människor den organisationen riktar sig till samt miljön där människorna ska kunna orientera sig (Gibson 2009, s. 18). Organisationerna som detta examensarbete gestaltar för är Evolutionsmuseerna (där Zoologiska museet ingår) samt Tropiska växthuset i Botaniska trädgården. Båda dessa vill öka orienterbarheten för sina besökare, dels på den öppna platsen framför Zoologiska museet och dels vid entrén till Botaniska trädgården där Tropiska växthuset ligger (Gunnarsson & Block 2019).

När besökare ska orientera sig inom ett område tolkar de sin omgivning för att försöka hitta till olika målpunkter (Gibson 2009, s. 37). Det är då upp till den som gestaltar att presentera information och strukturera platsen så att besökaren enkelt kan läsa av funktioner och hitta rätt på ett smidigt sätt. Enligt Svensson kan detta uppnås med visuella ledstråk, kontrastmarkeringar av viktiga målpunkter, god belysning, tydliga skyltar och logiska färgsystem (2008, s. 58).

Orienterbarhet är nära sammankopplat med tillgänglighet eftersom en plats med dålig läsbarhet blir ännu mer svårläst för en person med nedsatt orienteringsförmåga. En plats som har god läsbarhet kan fortfarande vara svårorienterad för en individ som exempelvis

använder rullstol eller har nedsatt syn (Svensson 2008, s. 58). Därför är det viktigt att arbeta med orienterbarhet som en del av en gestaltning i den offentliga miljön.

David Gibson skriver i *The Wayfinding Handbook: Information Design for Public Places* att det finns fyra strategier för att organisera ett väganvisningssystem (2009, s. 37). Dessa är distrikt, gator, noder och landmärken. Alla dessa strategier påminner om Kevin Lynchs teorier där exempelvis ett distrikt är en zon med en specifik karaktär. Samma princip gäller för noder, gator och landmärken, som är platser där människor rör sig och samlas.

Kevin Lynch myntade uttrycket orienterbarhet (*wayfinding* på engelska) i sin bok *The Image of the city* från 1960 (Gibson 2009, s. 14). Han menade på att detta begrepp var nära sammankopplat till människors mentala kartor som uppstår när vi rör oss i städer och får en mental bild baserat på känslor och minnen (Gibson 2009, s. 14).

De flesta väganvisningssystem kan kategoriseras i olika typer: identifierande, riktad, orienterande och regelgivande (Gibson 2009, s. 47). En identifierande skylt kännetecknas till exempel av att den beskriver platsen och dess funktion, som till exempel en parkeringsplats eller ett monument menar Gibson (2009, s. 47). Den riktade skylten visar åt vilket håll man ska gå när man väl är på en specifik plats, exempelvis var gångtrafikanter ska gå på en trottoar (Gibson 2009, s. 47). Den orienterande skylten kännetecknas av att den har en karta och är en beskrivning på var man är och hur man kan fortsätta. Den regelgivande skylten beskriver vad man får och inte får göra, som en rökning förbjudet-skylt eller en skylt som visar att man inte får dyka från kanten. För att bestämma var skyltarna ska sitta behöver några frågor ställas. *Vart är människor på väg? Var behöver de information? Hur kan verbala skyltar hjälpa orienterbarheten?* (Gibson 2009, s. 63).

För att förstärka en riktning eller ett stråk kan en tydlig gestaltning användas som markör (Huddinge kommun uå, s. 32). Detta kan tillämpas på entréplatser, korsningar eller aktivitets- och mötesplatser där olika riktningar kan behöva pekas ut. Materialval, belysning, vertikala element samt konstnärlig utsmyckning fungerar som ett verktyg för att fånga uppmärksamheten hos människor.

En välplanerad belysning kan öka orienterbarheten i ett område då viktiga landmärken och riktningar kan förtydligas. Det underlättar även att vi kan se mötande personers ansikten vilket gör att vi känner oss tryggare samt att ljuset gör att omgivningen blir mer läsbar (Huddinge kommun uå, s. 42). Det är också viktigt att belysningen finns på platser där målpunkter pekas ut och samtidigt lyser upp ytor som kan kännas hotfulla, till exempel hög växtlighet eller gränder (Huddinge kommun uå, s. 44).

En aspekt som är viktig att ha i åtanke när platser gestaltas och orienterbarhet diskuteras, är att vi idag kan dra stor fördel av teknologin. Med hjälp av den kan vi ta oss framåt mycket snabbare utan att behöva fråga förbipasserande om vägen eller använda oss av fysiska kartor (Gibson 2009, s. 119). I dagens samhälle börjar vi med att planera vår resa genom att välja rutt, färdmedel och se hur lång tid det kommer att ta oss. Vi kan också boka aktiviteter eller restaurangbesök lång tid i förväg genom ett enkelt klick i en hemsidas bokningssystem. Det finns dock även en betydande faktor i att all den information vi kan tillgå via teknologin kan övergå till ett informationsöverflöd, *information overload* på engelska (Gibson 2009, s. 15). Gibson menar att i många fall är enkelhet det bästa då symboler kan fungera som ett snabbt meddelande i den offentliga miljön (2009, s. 63). Ibland har vi inte tiden att plocka upp en GPS-funktion och snabbt kolla vart vi ska. På en stressig tunnelbanperrong till exempel eller i vägtrafiken. I detta fall är symboler och riktade skyltar till stor hjälp.

HISTORISK UNDERSÖKNING

Platsens historiska utformning undersöktes med hjälp av kartmaterial och äldre fotografier. Kartmaterialet hämtades från Lantmäteriet, Uppsala kommun och Uppsala stadsarkiv. Fotografier hämtades från digitala arkiv och en del fotografier tillhandahölls av intendenturen på EBC. Information om kulturmiljöer samt policydokument hämtades från Länsstyrelsen. Kartor från olika tidsperioder användes för att kunna undersöka hur platsen har förändrats över tid. Vi fokuserade främst på att se hur omgivningen har utvecklats och vilka växtmaterial som kan ha bevarats.

Exempel på databaser som användes är digitaltmuseum.se, libris.kb, alvin.org och primo. Sökord i urval: "zoologiska institutionen", "evolutionsmuseet", "kv lagerträdet", "kåbo", "botaniska trädgården", "tropiska växthuset" och "uppsala universitets institutioner". Vi kontaktade Uppsala Arkivcentrum, Uppsala Stadsarkiv, Länsstyrelsen samt Uppsala universitetsbibliotek.

Från boken *Uppsalas arkitekter och arkitekternas Uppsala* av Carl Erik Bergold och Lars Lambert (2002) hämtades information om närområdet Kåbo och dess framväxt. Även Eva Erikssons böcker *Den moderna staden tar form* (2001) och *Den moderna stadens födelse* (1990) användes för att få kunskap om stadsdelen Kåbo, där campus EBC och Botaniska trädgården ligger. *Bygg ikapp* av Elisabet Svensson (2008) användes för att få en djupare förståelse för orienterbarhet kopplat till tillgänglighet. För att ytterligare bredda vår förståelse för platsen och intilliggande område studerades litteratur som behandlar orienterbarhet, arkitektoniska stilar i Uppsala under tiden då Zoologiska institutionen och Tropiska växthuset byggdes, riktlinjer kring kulturmiljöer samt närområdets historia. Information kring arkitekturstilar hämtades från Uppsala kommuns skrift *1900-talets arkitekturstilar i Uppsala* av Dan Thunman (1997) där olika decenniers stilar beskrivs och byggnadsexempel på dessa stilar tas upp. Riktlinjer kring kulturmiljöer, och specifikt EBC-området, hämtades från Länsstyrelsen.

INTERVJUER

Syftet med att göra intervjuer var att få en bild av hur Evolutionsmuseerna och campusområdet EBC fungerar och vilka problem som finns i utemiljön. Alan Bryman, professor vid Leicesters universitet, skriver i sin bok *Samhällsvetenskapliga metoder* (2011, s. 413) att semistrukturerade kvalitativa intervjuer kan användas då syftet är att informanterna ska kunna delge sin kunskap och sina åsikter utan att bli styrda av specifika frågor. Genom att använda semistrukturerade kvalitativa intervjuer kan vi börja med att ha en avslappnad dialog med få öppna frågor, där vi sedan leder in samtalet på mer detaljerade följdfrågor. Då följdfrågorna ställs i slutet av intervjun påverkar de inte det friare samtalet med de öppnare frågorna.

Vid två intervjutillfällen intervjuades fyra informanter. Det första tillfället hölls med Stefan Gunnarsson (intendent på EBC) och Mats Block (trädgårdsdirektör på Botaniska trädgården). Det andra hölls med Mats Eriksson (museichef på Evolutionsmuseerna) och Elin Stål (informatör på Evolutionsmuseerna). Intervjuerna gjordes för att undersöka deras visioner och tankar om utemiljön kring Zoologen och entrén från Villavägen in till Tropiska växthuset.

Valet av informanter grundade sig i att de besitter en djupgående kunskap om platsen och området i stort, då personerna sitter i ledningen för EBC, Evolutionsmuseerna samt Botaniska trädgården. Stefan Gunnarsson, Mats Eriksson och Elin Stål sitter även i arbetsgruppen för ombyggnationen av Zoologens interiör. Ett möte med ovan nämnd arbetsgrupp besöktes för att få en uppfattning om vilka förändringar som kommer ske vid ombyggnationen av Zoologens interiör samt i angränsande byggnader.

Vi valde att inte intervju museumets besökare och studenter. Under vinterhalvåret, då största delen av detta examensarbete utfördes, är antalet besökare på evolutionsmuseerna lågt och det är svårt att få tag på tillräckligt många personer att intervju för att informationen från intervjuerna ska bli representativ.

De som studerar vid EBC läser treåriga kandidatprogram och Stefan Gunnarsson (2019) berättade att studenterna kan ha svårt att hitta

på EBC:s campusområde under sin första vecka av utbildningen men eftersom de vistas där dagligen lär de sig att hitta relativt snabbt till skillnad från museets besökare som ofta är förstagångsbesökare.

Intervjusvaren i sin helhet finns att läsa i bilaga 2.

INTERVJU MED STEFAN GUNNARSSON OCH MATS BLOCK

Intervjun bestod av två delar. Den första delen tog plats inomhus på Stefan Gunnarssons kontor på EBC där vi förde ett samtal med öppna frågor där Stefan Gunnarsson och Mats Block fick förklara sina tankar om projektet med hjälp av ett flygfoto över området (se bilaga 1). Den andra delen av intervjun tog plats utomhus i form av en promenad kring Zoologen och in på Botaniska trädgården, under vilken Stefan Gunnarsson och Mats Block berättade om platsens funktioner och utveckling.

Frågorna som ställdes i intervjun var:

- Berätta om projektet.
- Vilka problem kopplade till besökarens upplevelse finns det i utemiljön?
- Vad tycker ni om tillgängligheten till Zoologen och i utemiljön?

INTERVJU MED ELIN STÅL OCH MATS ERIKSSON

Intervjun hölls i den byggnad på EBC där Elin Stål och Mats Eriksson har sina kontor, och frågorna som ställdes fokuserade på Evolutionsmuseernas verksamhet och dess besökare. Till intervjun tog vi med oss ett kartunderlag, som visade byggnader och vägar med linjer, för att de som intervjuades skulle kunna peka eller rita på kartan om de ville förtydliga något i plan. På kartunderlaget var Zoologen och Tropiska växthuset markerade med färg för att öka läsbarheten. Intervjun inleddes med öppna frågor för att sedan övergå till mer specifika frågor.

Frågorna som ställdes i intervjun var:

- Berätta om utemiljön
- Vad tror ni behövs för att allmänheten ska hitta till Zoologiska institutionen?
- Vilka använder platsen?
- Vad behövs på platsen tycker ni?
- Vet ni något om platsens historia?
- Finns det intresse av att kunna sitta framför entrén?
- Vilka föreställer bysterna på Zoologens fasad?
- Hur är belysningen på området?
- Hur marknadsförs EBC?
- Övriga kommentarer?

PLATSANALYS

En platsanalys funktion är att ge en djupare förståelse för hur platsen är uppbyggd och hur den används. Den kan även bidra med kunskap om de rumsliga förhållandena på platsen (Boverket 2006, s. 49). Analys och inventering av området gjordes till fots och platsen dokumenterades med hjälp av anteckningar och fotografering. För att strukturera platsanalysen använde vi oss av olika aspekter som särskilt undersöktes: orienterbarhet och tillgänglighet, vegetation, utrustning samt belysning. Eftersom inventeringen utfördes under januari till april, kompletterades den insamlade informationen med studier av fotografier av platsen tagna under sommarhalvåret. Vi besökte Zoologiska samt Paleontologiska museets utställningar då det är dessa som förstagångsbesökare till museerna behöver kunna hitta till. Vi använde även museibesöken som inspiration till koncept och gestaltning.

ORIENTERBARHET & TILLGÄNGLIGHET

Huvudfokus i vårt arbete var att undersöka platsens orienterbarhet och se hur den kan förbättras. Därför var detta vår första aspekt att analysera. De fyra punkterna nedan beskriver hur vi samlade in information om platsens orienterbarhet och tillgänglighet.

- Vi undersökte skyltarna och vilken information som står på dem samt hur de är utformade (färg, text osv). Vi bedömde om den information som fanns var tydlig och om det gick att hitta i området utifrån den.
- Utemiljöns tydlighet, vad gäller utformning, undersöktes genom att vi själva gick på platsen och försökte tolka hur vi skulle hitta till Paleontologen från Zoologen, och hur vi uppfattar Zoologen när vi kommer från Botaniska trädgården eller rör oss längst Villavägen.
- Vi undersökte hur tillgänglig platsen var gällande entréer till byggnaden samt markmaterial och lutningar. Entréer samt markmaterial undersöktes på plats medan markens lutning avlästes från ett digitalt underlag.

- I intervjuerna tillfrågades informanterna om hur de upplever orienterbarheten och hur de tror att besökare på museet upplever den.

Vi använde oss av arkitekten Elisabets Svenssons bok *Bygg ikapp* (2008) för att kunna definiera vad orienterbarhet är samt för att få exempel på vilka faktorer som samverkar för att få en god orienterbarhet på en plats. Svensson skriver både om inomhusmiljöer och utemiljöer, så vi har valt att ta med tre aspekter som är relevanta för vårt arbetsområde.

▪ **Överblickbar, enkel och logisk planlösning**

Att kunna skapa en mental inre bild av en plats sammanfaller ofta med att kunna beskriva vägen. För att kunna göra det behöver det till exempel vara tydliga gränser mellan ytor med olika funktioner. Exempelvis mellan gångbana och cykelbana, möbleringsytor och gångytor (Svensson 2008, s. 59). För att komma till viktiga funktioner krävs det att det finns få ändringar av riktningen och att gångstråken är raka.

▪ **Konsekvent och enhetlig men samtidigt varierad utformning**

Även om man inte förstår begreppen höger/vänster ska man kunna hitta rätt. Därför ska knutpunkter och målpunkter vara individuellt utformade så att det är lätt att lägga dem på minnet (Svensson 2008, s. 60). Stråk ska ha olika karaktär beroende på om de är halvprivata, privata eller offentliga. Strategiska platser som en entré eller en dörr ska vara markerade med extra belysning eller genom att ledstråk leder fram till dem (Svensson 2008, s. 60).

▪ **Vägisningssystem som är enhetligt och konsekvent och utformat så att det kan uppfattas av personer med funktionsnedsättning**

Orienteringsmärken kan exempelvis skilja sig från omgivningen i färg, form, ljus, doft eller belysning (Svensson 2008, s. 60). Skyltar ska ha lättförståeliga symboler med taktil och/eller talad information.

VEGETATION

Vi dokumenterade platsens vegetation genom att undersöka dess skick, placering, funktion och hur den påverkar sin omgivning, till exempel genom skugga. Eftersom Botaniska trädgården har ett stort antal olika arter av växter, utgick inventeringen av Botaniska trädgårdens del av arbetsområdet från en växtförteckning tillhandahållen av Mats Block.

UTRUSTNING

Platsens utrustning, såsom sittbänkar, cykelställ och skulpturer, inventerades och markerades på en utskriven karta över platsen. I intervjuerna fick vi information om hur utrustningen på platsen används.

BELYSNING

Belysning påverkar hur en plats upplevs, i synnerhet om den upplevs trygg eller otrygg. Belysningen inventerades genom platsbesök på kvällstid samt med hjälp av information från intervjun med Mats Eriksson och Elin Stål, då de har kunskap om hur belysningen upplevs under andra delar av året än då vårt arbete utförs. Med hjälp av välplacerad belysning kan orienterbarheten förbättras vilket gör att det blir en viktig aspekt att undersöka.

ANALYS INSPIRERAD AV LYNCH

Kevin Lynch (1918-1984) var verksam som arkitekt och stadsplanerare. För att få en bild av vårt arbetsområdes fysiska omgivning användes en analysmetod baserad på Lynchs bok *The Image of the city* (1960, s.46) där han identifierar element i stadsmiljöer som påverkar människors mentala bild av sin omgivning. Lynch identifierar fem typer av element som kan finnas på och omkring en plats: stråk, kanter, distrikt, landmärken samt noder.

STRÅK

De sträckor som människor rör sig, antingen dagligen eller mer sporadiskt. Dessa sträckor kan vara gator, gångvägar, järnvägar eller kanaler (Lynch 1960, s. 46).

KANTER

De linjära delar som inte klassas som vägar, det kan vara gränser mellan två områden, eller objekt såsom väggar, kustlinjer, kanter på utvecklingsområden eller diken (Lynch 1960, s. 46).

DISTRIKT

Områden av en stad som man kan gå in i. Området ska ha en karaktär som går att identifiera (Lynch 1960, s. 46).

LANDMÄRKEN

Detta element är oftast lätt att identifiera och kan vara en byggnad, ett berg, en skylt eller en affär. Landmärken används ofta för att man ska kunna orientera sig i det urbana landskapet (Lynch 1960, s. 46).

NODER

Detta kan vara en knutpunkt eller en korsning, men även ett gatuhörn där människor möts. Det är huvudsakligen en punkt där många människor passerar (Lynch 1960, s. 46).

SKISSARBETE

“Hos arkitektkåreerna är skissen en metod, man skissar skisser och söker sig på så sätt fram till sina förslag.” - (Nord 1995, s. 140)

För landskapsarkitekter är skissandet en arbetsmetod som möjliggör utforskandet av olika lösningar, utan att för den skull låsa en gestaltning vid ett visst formspråk. Skissen kan vara abstrakt eller mer detaljerad beroende på var i gestaltningsprocessen skissandet sker och vad som behöver undersökas.

“Att skissa är människans sätt att känna sig för, söka sig fram till lösningar.” - (Nord 1995, s. 134)

Genom att skissa tolkar vi den information vi har samlat in under undersökningen och testar olika gestaltningsidéer. Arkitekten Lennart Nord menar att vi inte kan förutse hur skissen kommer te sig då det inte är en planerad illustration där den som håller pennan ritar upp något förutbestämt, istället får impulserna styra och föra skissen framåt (1995, s. 140).

I detta arbete använde vi skissandet som metod när vi undersökte olika koncept, samt vid utvecklingen av gestaltningsförslaget. I konceptskissen testade vi former och mönster utifrån olika inspirationsbilder för att se vad som skulle kunna översättas i en fungerande gestaltning. Till konceptskissandet användes inget kartunderlag, utan skisserna fick bli abstrakta och konceptuella. Dessa skisser utvecklades sedan till olika gestaltningslösningar som skissades på kartunderlag för platsen.

Vi skissade både individuellt på varsitt håll och tillsammans på samma papper. I det individuella skissandet kunde vi ostört följa skissandets impulser utan att behöva motivera varför ett streck drogs på ett visst ställe. Detta gjorde att vi prestationslöst kunde undersöka olika lösningar då skissen inte bedömdes på en gång. I det gemensamma skissandet ritade vi på samma skiss och förklarade hur vi tänkte samtidigt som idéer växte fram. Detta sätt tog oss framåt i arbetet med att hitta fungerande lösningar och hjälpte oss att sätta ord på våra val då den som skissade fick motivera varför den gjort på ett visst sätt.

För att undersöka olika aspekter av en gestaltungslosning skissade vi både i plan, sektion samt i fysisk modell. Skissandet i plan tillät oss att undersöka större strukturer och former i gestaltningen medan skissandet i sektion undersökte olika element i förhållande till varandra. I den fysiska modellen kunde vi testa olika rumsligheter och volymer. Carola Wingren är professor inom landskapsarkitektur och skriver i sin avhandling *En landskapsarkitekts konstnärliga praktik: kunskapsutveckling via en självbiografisk studie* (2009) att den fysiska modellen med fördel kan användas för att undersöka rumsliga volymer då den på grund av sin skala oftast saknar distraherande detaljer (s. 134).

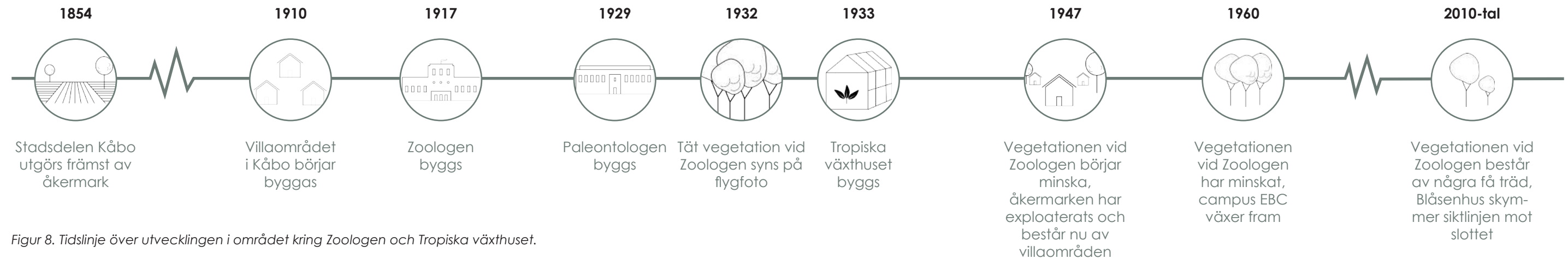
Vi gjorde vår modell i skala 1:200, i vit papp som fick utgöra grunden och höjdkurvorna. Byggnaderna gjordes i samma material för att skapa en enhetlig design. Vägarna och träden gjordes i brun papp för att de skulle framhävas på det vita underlaget. När grunden var färdig skissade vi i modellen med hjälp av papper som vi klippte former i och sedan flyttade runt i modellen. Genom att ha skapat ett underlag i en stor skala underlättades skissandet när vi behövde få en tydlig bild av platsens rumslighet och volym.

Skissarbetet redovisas i följande teman: orienterbarhet och tillgänglighet, vegetation, belysning, utrustning, färg och form samt modellskiss. Detta för att ge en struktur åt de tankar och idéer som uppstod vid skissandet.

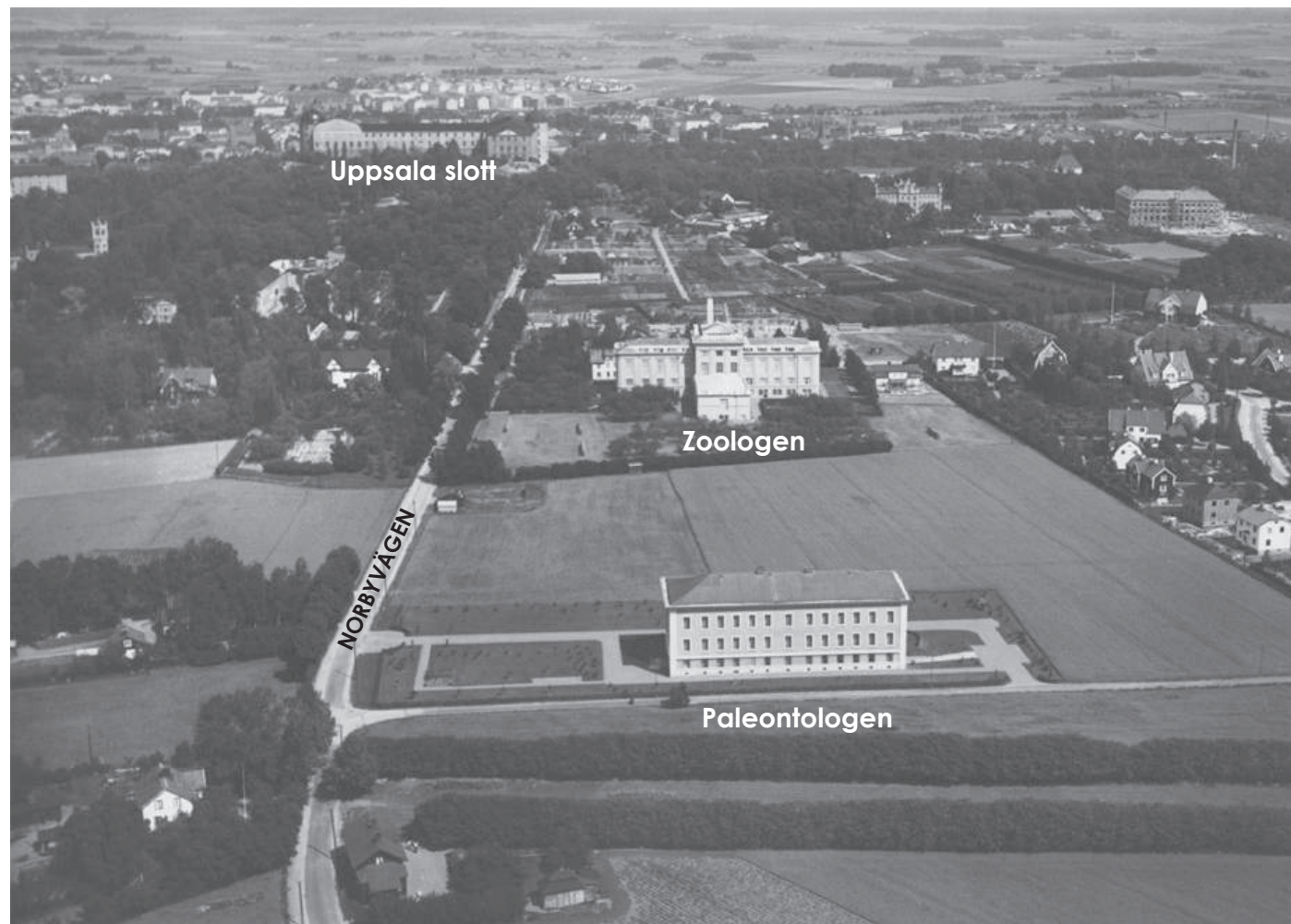
UNDERSÖKNING

I detta kapitel redovisas resultatet av den historiska undersökningen som har gjorts genom att analysera kart- och bildmaterial samt genom en litteratursökning. Platsanalysens resultat är uppdelad i orienterbarhet och tillgänglighet, vegetation, belysning samt utrustning. Avslutningsvis redovisas en lista på de programpunkter som förslaget bygger på.

OMRÅDETS HISTORIA

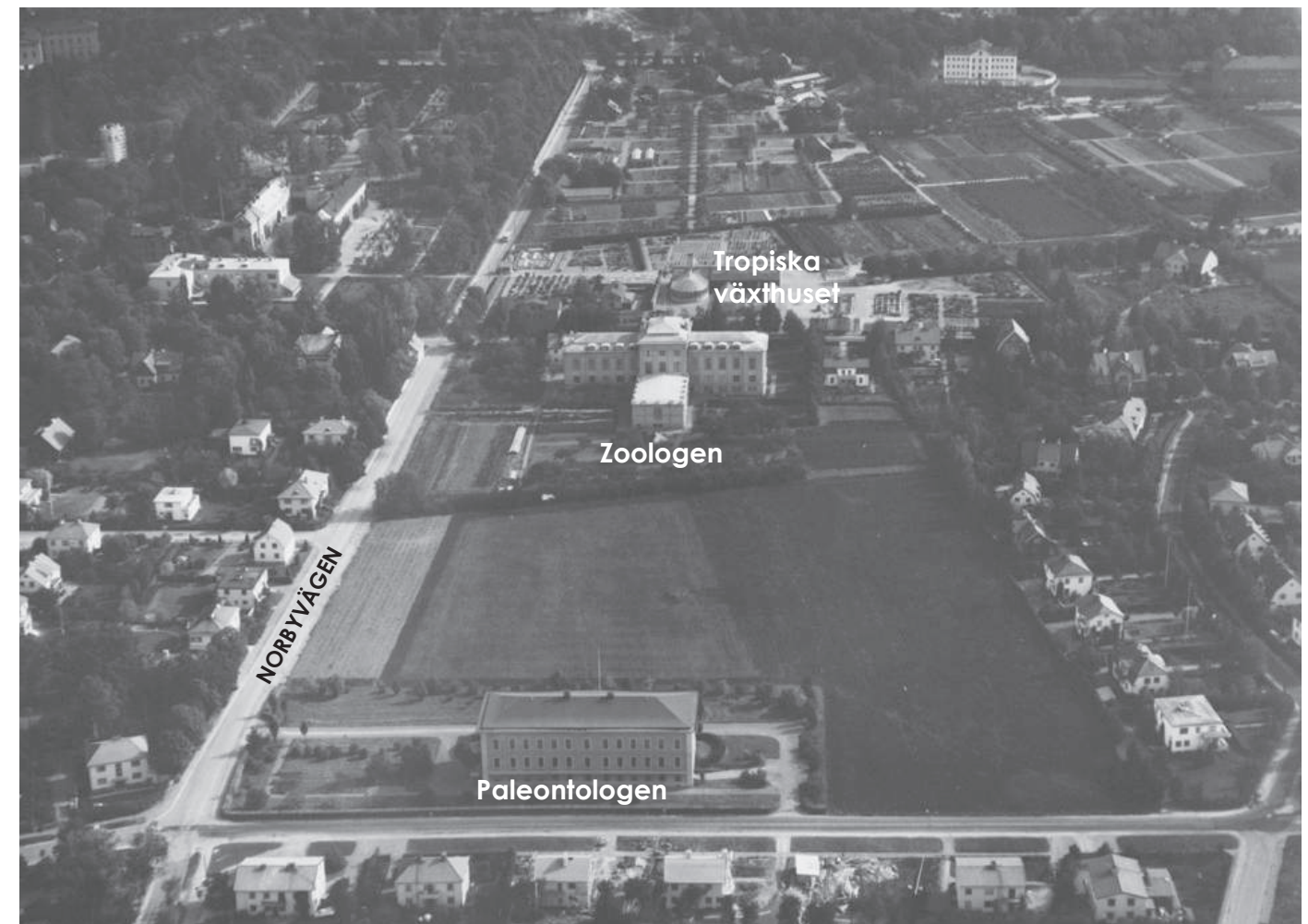


Figur 8. Tidslinje över utvecklingen i området kring Zoologen och Tropiska växthuset.



Figur 9. Flygfoto från 1935. Runt Zoologen syns tät vegetation, men stora delar av landskapet är åkermark. Även landskapet från Zoologen, upp mot slottet, är öppet vilket gjorde att byggnaden kunde ses på långt håll. Tropiska växthuset har nyligen byggts men är så pass lågt att det inte syns bakom Zoologen på bilden.

Foto: Carl Wiman.



Figur 10. Flygfoto från 1947. Vegetationen runt Zoologen har minskat något. Stora områden har bebyggts med villor men långa siktlinjer finns fortfarande kvar från Zoologen mot slottet och mot Paleontologen.

Foto: Oscar Bladhs flygfotoграфier.

UPPSALA

Arkitekturhistorikern Eva Eriksson skriver att under 1600-talet var stadens struktur tydligt uppdelad av Fyrisån som rinner från norr till söder genom Uppsala centrum, där västra sidan av staden dominerades av det akademiska Uppsala med Uppsala universitet och Domkyrkan (2001, s. 335). Många av universitetets campusområden ligger än idag på den västra sidan om Uppsala centrum, däribland campus EBC (där Zoologen och Paleontologen ligger) och campus Blåsenhus som båda angränsar till Botaniska trädgården.

På en karta från 1854 (se Figur 11, s. 22) syns nuvarande Norbyvägen och Villavägen samt en del av Botaniska trädgården. Marken där Zoologen ligger idag var åkermark, vilket indikeras av den gula färgen i kartan och de svarta linjerna, som visar åkermarkens uppdelning i

tegar. Norbyvägen och Villavägen syns på alla historiska kartor som visas i detta kapitel. Redan på kartan från 1854 syns vägarna tydligt, vilket tyder på att de varit viktiga transportsträckor redan innan 1900-talet.

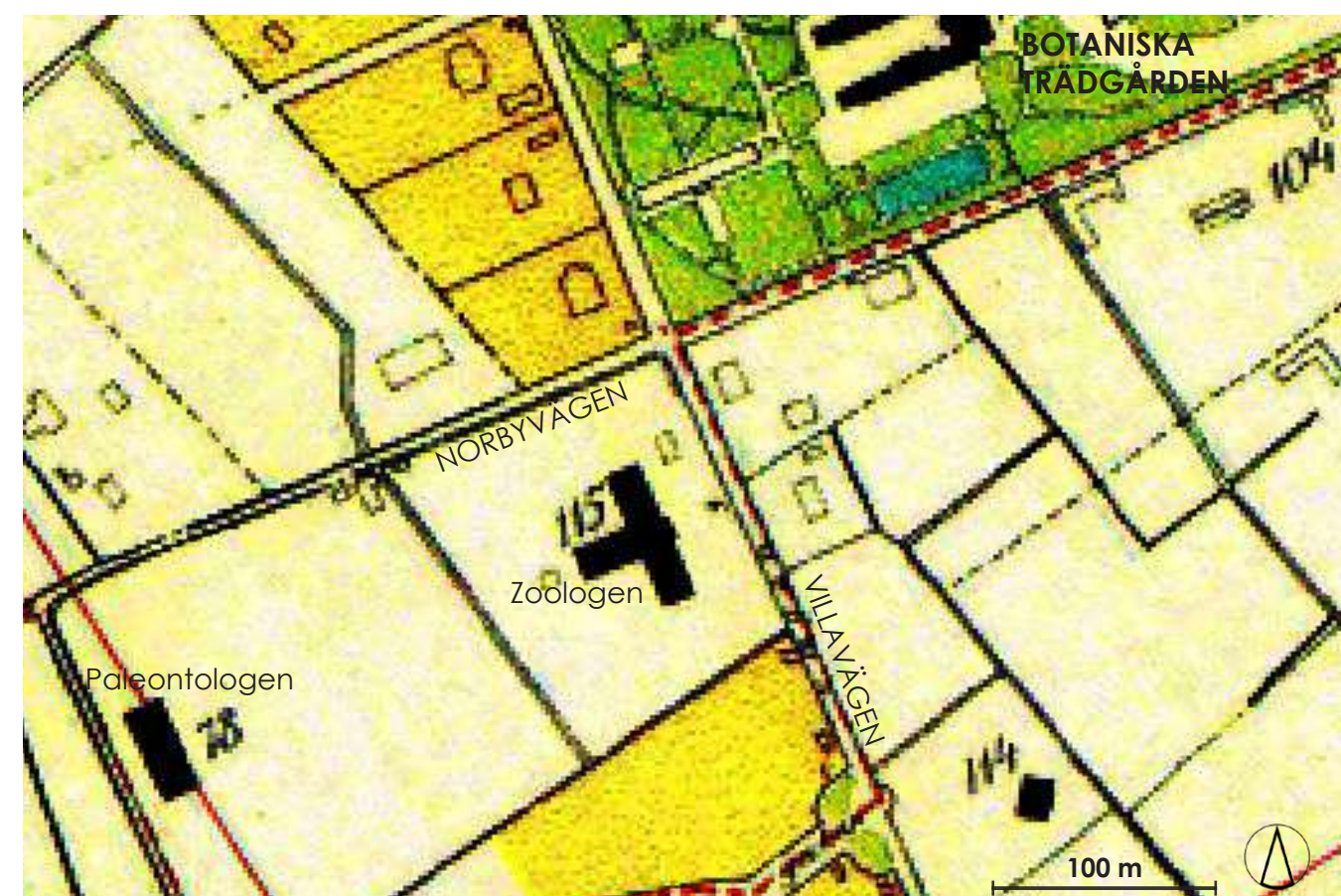
KÅBO

Nedanför Slottet breder ett grönt stråk ut sig, där flera akademiska institutioner finns, och som en utväxt på detta ligger stadsdelen Kåbo (Eriksson 2001, s. 335). Denna stadsdel innefattar ett av Uppsalas mest påkostade villakvarter med hus byggda för högre akademiker och officerare (Eriksson 2001, s. 335). Kåbos stadsplan ritades år 1908 av Per Olof Hallman som inspirerades av dåtidens mönster bestående av krökta vägar med villor som hade förgårdar (Eriksson 1990, s. 405).

Kåbo växte fram mellan Botaniska trädgården och stadsdelen Eriksberg och hade stora enfamiljsvillor, väl tilltagna tomter och esplanadgrönska (Bergold & Lambert 2002, s. 116). Kåbo byggdes ut långsamt, från 1910 fram till 1914 var det bara tolv hus som byggdes i området (Eriksson 1990, s. 405) men fram till mitten av 30-talet hade området fått ungefär femtio fler hus (Bergold & Lambert 2002, s. 117). Undersöker vi kartan från 1930 (se Figur 12, s. 22) kan vi se hur få byggnader som fanns på den tiden. Zoologiska samt Paleontologiska institutionen har nu tillkommit men i övrigt är det fortfarande åkermark som dominerar, även om bostadsområdet Kåbo (mörkare gula områden i kartan) har börjat ta form, vilket syns både söder och norr om Zoologen. Avståndet till centrum var påtagligt och under den här tiden betade fortfarande kor och hästar tätt intill bostadsområdet skriver Bergold och Lambert (2002, s. 116).



Figur 11. Karta över stadsdelen Kåbo från 1854. Zoologens framtida placering är markerad med vit streckad linje. Landskapet bestod av åkermark, men Villavägen och Norbyvägens sträckningar går att se redan på denna karta. Den del av Botaniska trädgården, där Tropiska växthuset ligger idag, var också åkermark. © Lantmäteriet



Figur 12. Karta över stadsdelen Kåbo från 1930. De ljusa gula områdena i kartan visar att stora delar av landskapet var åkermark. De mörkare gula områdena indikerar villaområdena i Kåbo som byggs under början av 1900-talet. © Lantmäteriet

Arkitekterna som senare ritade Zoologen var delaktiga i utformningen av olika hus i Kåbo. Designen på dessa var bland annat allmogestil och nationalromantisk stil (Bergold & Lambert 2002, s. 116), vilket gör att det finns en mångfald av stilar på husen i Kåbo. I Dan Thunmans bok *1900-talets arkitektur i Uppsala* (1997, s. 6) står det om nationalromantiken under 1910-talet som på ett nyskapande sätt försökte knyta an till nationella traditioner. I Uppsala finns ett antal monumentala stenhus byggda i nationalromantisk stil. Husen från denna tid har slutna och tunga fasader av brunbränt tegel men det är också vanligt förekommande med putsade eller slammade fasader, balkonger har smidda räcken och dörrar är ofta av ek (Thunman 1997, s. 7). Dessa faktorer stämmer in bra på Zoologen som är byggd under nationalromantikens tid på 1910-talet.

Innan tropiska växthuset byggdes år 1933 fanns endast några enstaka hus på andra sidan Villavägen från Zoologen. Området

mellan slottet och Zoologen var annars öppet med endast ett fåtal träd, vilket går att se på ett flygfoto från 1935 (se Figur 9, s. 21). På detta flygfoto är det Uppsala slott, Zoologen och Paleontologen som är de mest framträdande byggnaderna längs Norbyvägen. Detta gjorde troligtvis att dessa tre byggnader var landmärken som gick att orientera sig efter till skillnad från idag då campus Blåsenhus blockerar siktlinjen från slottet mot Zoologen och den före detta åkermarken är bebyggd med villor (se Figur 16, s. 24).

Vid en jämförelse av flygfoton från 1935 (se Figur 9, s. 21) och från 1947 (se Figur 10, s. 21) går det att se hur villaområdet i Kåbo breder ut sig och omsluter Zoologen och Paleontologen men att det öppna gräsområdet mellan dessa två byggnader fortfarande finns kvar. På ett ortofoto från 1960 (se Figur 14, s. 23) har delar av vad som ska bli campus EBC börjat byggas.

BOTANISKA TRÄDGÅRDEN

Botaniska trädgården uppfördes år 1655 men brann till stora delar ner år 1702 och Carl Hårleman fick i uppdrag att förnya hela slottsanläggningen (Lundgren 2012, s. 43). Den upprustade trädgården fick ett kombinerat museum och orangeri tillägnat Carl von Linné. Byggnaden var utformad som ett antikt tempel i själva mittaxeln av Hårlemans gestaltning och står i Botaniska trädgården nedanför slottet (Lundgren 2012, s. 44).

Den delen av Botaniska trädgården där Blåsenhus ligger idag (se Figur 16, s. 24) utvidgades år 1893 med 1,5 tunnland (Thunman & Olsson 2003, s. 3). Detta var först landshövdingens lönejord men planerades sedan om för att vara en plats för odlingsbäddar, drivbänkar, jordupplag och komposthögar (Olsson & Thunman 2003, s. 5). Tropiska växthuset som står i denna del av Botaniska trädgården byggdes 1933 efter ritningar av Gustaf Sälldin (Olsson & Thunman 2003, s. 7).



Figur 13. Fotografi visande den nybyggda Zoologiska institutionen taget 1917. Till höger i bild syns en villa som var privatbostad. Villan revs in på 80-talet. Ligusterhäckarna och pelarekarna längs Villavägen har ännu inte planterats här. Foto: Ostis Fotografi Atelier, Henri/Upplandsmuseet (1917).



Figur 14. Ortofoto över stadsdelen Kåbo från 1960. Stora delar av campus EBC har byggts. kring Zoologen finns inte längre någon tät vegetation men enstaka träd eller buskar finns kvar. Förutom Tropiska växthuset finns inga byggnader till höger i bild vilket antagligen gjorde att Zoologen kunde ses på långt håll längs Norbyvägen. © Lantmäteriet

ZOOLOGEN

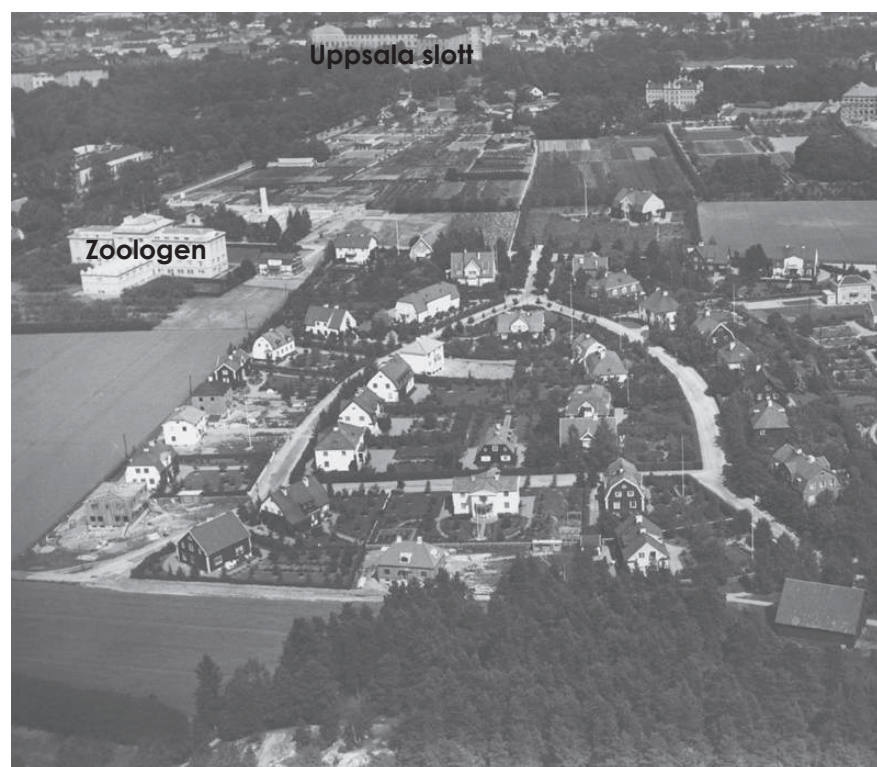
Zoologiska institutionen stod klar år 1917 och är ritad av arkitekterna Victor Holmgren och Ture Stenberg (Länsstyrelsen Uppsala län 2019). På en bild från samma år syns byggnadens framsida samt ytan mot Villavägen (se Figur 13, s. 23). Ligusterhäcken mot gatan samt de fyra pelarekarna har ännu inte planterats när fotografiet togs.

Zoologen har en fasad av ljus rosa puts och ovanför huvudentrén sitter tre byster i varsin nisch. Paleontologen uppfördes 1929 efter ritningar av Axel Anderberg, samma arkitekt som stod bakom Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm (Länsstyrelsen Uppsala län 2019). På den tiden var det åkerlandskap mellan de två institutionsbyggnaderna, som ligger på ett avstånd av 200 meter från varandra. Paleontologen har en 20-talsklassicistisk stil med putsad fasad i rött.

Zoologiska museet har samlingar med föremål som daterar tillbaka till 1600-talet, då Carl von Linné donerade naturalier (uppstoppade djur) till museet för att kunna använda det i undervisningen i Uppsala (Uppsala universitet 2016). Drottning Lovisa Ulrika, Jonas Alströmer och Carl Peter Thunberg bidrog även de till den nuvarande samlingen (Uppsala universitet 2016). Idag utgörs samlingen av över 5000 utställda djur och i Paleontologen finns Nordens största samling av dinosaurieskelett (Uppsala Universitet 2018a).

På flygfotografier från 1932 syns att norr och väster om Zoologen fanns ett trädgårdsliknande område med träd och buskar (se Figur 17, s. 24 samt Figur 19, s. 25). Vegetationen var oregelbundet utplacerad och med tanke på de fruktträd som stod på tomten vid inventeringstillfället kan det ha varit en fruktträdgård som låg här. Detta är dock endast spekulationer eftersom fler detaljerade bilder eller ritningar på området inte hittades. På ortofotot från 1960 (se Figur 14, s. 23) syns hur denna vegetation börjat försvinna och på ortofotot

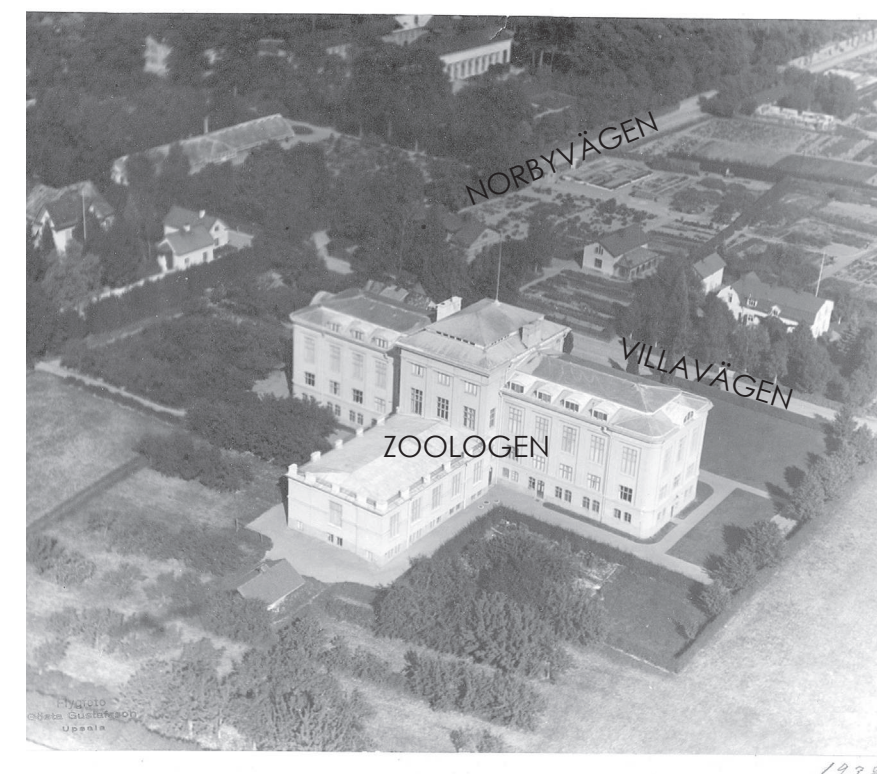
från 2010-talet (se Figur 16, s. 24) finns endast ett fåtal träd kvar vid Zoologen. De träd och buskar som planerades i samband med att byggnaden uppfördes har endast ersatts i liten utsträckning när vegetationen har dött vilket innebär att beståndet av träd och buskar succesivt minskat. Idag står ett antal yngre äppelträd i den nysådda ängen och dessa träd har antagligen planterats under 1900-talets senare hälft. Framför Zoologens huvudentré mot Tropiska växthus står fyra pelarekar som planterats under 2010-talet och som ersatt de gamla pelarekarna som stod på platsen tidigare. Gräsmattan framför Zoologen mot Botaniska Trädgården begränsades norrut av en trävilla som stod på tomten fram till 1980-talet (Mats Eriksson 2019) vilket kan utläsas på ortofotot från 1960 (se Figur 14, s. 23). På ortofotot från 2010-talet är det gräsmatta som dominerar mellan Zoologen och Norbyvägen samt mellan Zoologen och Villavägen (se Figur 16, s. 24). Ligusterhäcken som finns kvar längs Villavägen idag samt pelarekarna framför Zoologens entré syns på flygfotografierna från 1932 (se Figur 17, s. 24 samt Figur 19, s. 25).



Figur 15. Flygfoto över stadsdelen Kåbo från 1935. Där det tidigare var åkermark har ett villaområde nu växt fram intill Zoologen. I övrigt är landskapet öppet. Foto: Oscar Bladhs flygfotografier.



Figur 16. K4. Ortofoto över stadsdelen Kåbo från andra halvan av 2010-talet. Den åkermark som omgav Zoologen under början av 1900-talet är nu helt bebyggd. Till höger i bild syns campus Blåsenhus som blockerar den tidigare siktlinjen upp mot slottet. © Lantmäteriet



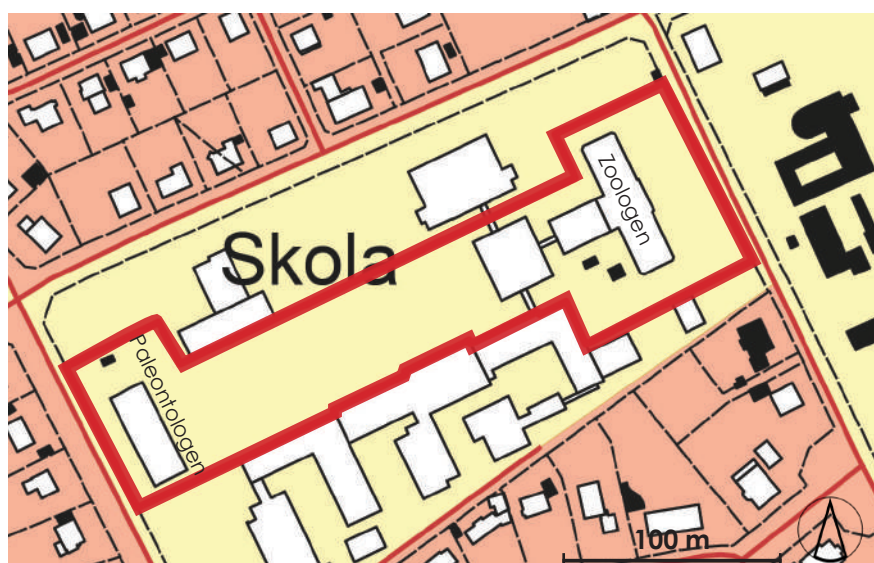
Figur 17. Flygfotografi över Zoologen från 1932. Kring Zoologen syns tät vegetation men den är så pass låg att den inte skymmer byggnaden. Foto från intendenturen på EBC.

BYGGNADSMINNE

År 1997 förklarade Länsstyrelsen i Uppsala att Zoologen och Paleontologen, inom fastigheten Kåbo 34:12, skulle övergå till att bli byggnadsminne (Länsstyrelsen 1997). Enligt Kulturmiljölagen (SFS 1988:950) om kulturminnen kan byggnader som har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde bli klassade som byggnadsminnen. Följande citat är hämtat från Länsstyrelsens beslut angående Zoologen och Paleontologen:

”Det på bifogade situationsplan avgränsade skyddsområdet runt byggnaderna skall hållas i ett sådant skick att miljöns utseende och karaktär inte förvanskas.” - (Länsstyrelsen 1997)

I beslutet framgår inte vad i miljöns utseende som inte får förvanskas och hur de definierar miljöns karaktär. Då platsen framför Zoologen har förändrats sedan huset byggdes anser vi det svårt att avgöra vad som är miljöns karaktär idag. I vårt gestaltungsförslag kommer vi att gestalta ytan framför Zoologen då platsens förutsättningar har förändrats sedan 1917 när byggnaden var omgiven av åkermark och kunde ses på långt håll. Idag är siktlinjerna blockerade och utemiljön behöver framhäva byggnaden på ett annat sätt för att kunna ge Zoologen samma dignitet som när den dominerade i landskapet.

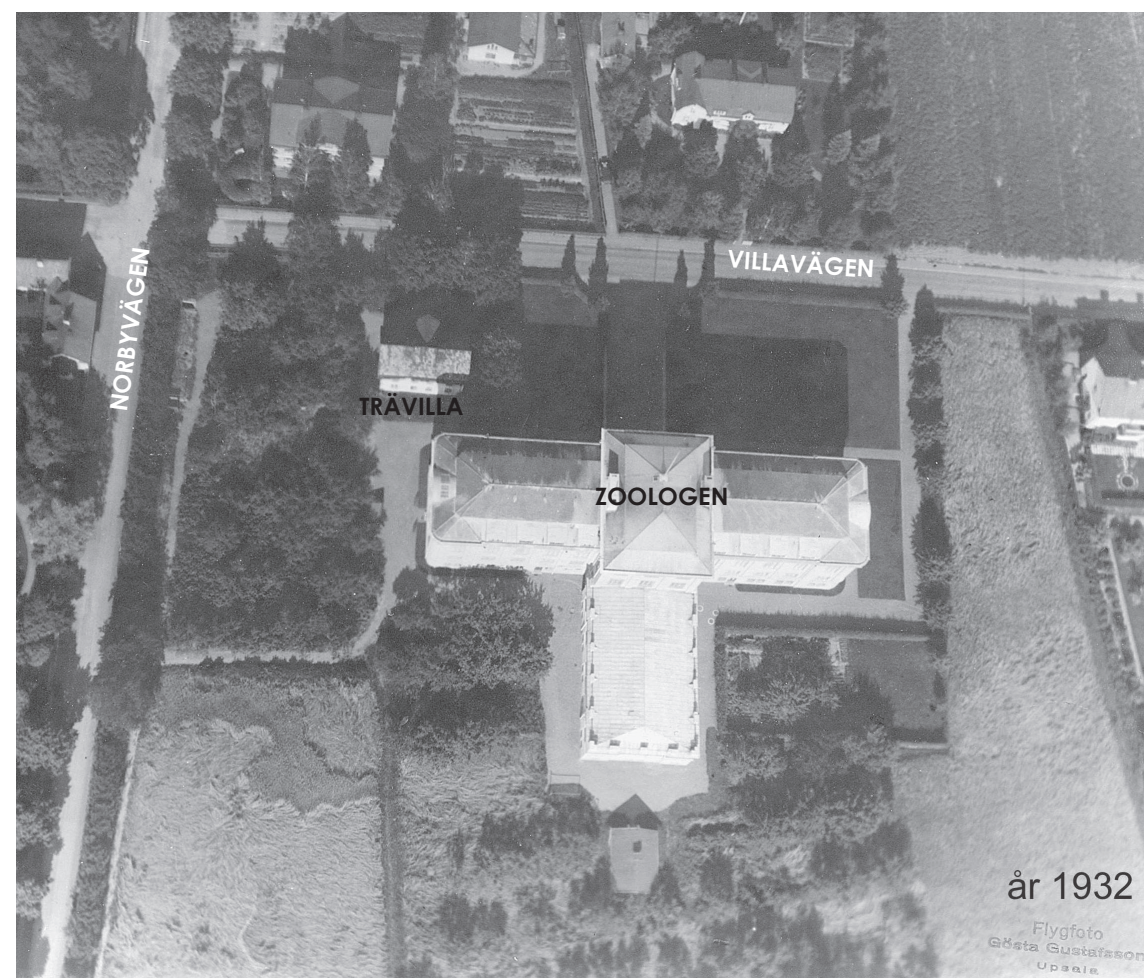


Figur 18. Karta över Zoologens och Paleontologens skyddsområde (Länsstyrelsen 1997).

SLUTSATSER FRÅN DEN HISTORISKA UNDERSÖKNINGEN

Vegetationen som fanns när Zoologen stod klar gav platsen en parkliknande karaktär, som successivt försvann under andra halvan av 1900-talet. Växtligheten balanserade skalan med den monumentala byggnaden, och de plana öppna gräsmattorna mot Villavägen. Detta bedömer vi har ett speciellt historiskt värde, tillsammans med den siktlinje som fanns mellan Zoologen och slottet. Genom att tillföra mer växtmaterial framför Zoologen kan platsens ursprungliga karaktär lyftas fram i en ny tolkning. Till skillnad från 2000-talets utformning, med öppna gräsytor med enstaka träd, kan tillförd ny vegetation bidra med en parkkaraktär som blir attraktiv för besökare.

Siktlinjen mellan Zoologen och slottet är idag bruten av byggnader men det går fortfarande en linje mellan Zoologens entré och Tropiska växthuset, vilken bör bevaras som ett minne av platsens historiska utformning, men även för att besökare på platsen ska kunna orientera sig mellan de två byggnaderna.



Figur 19. Flygfoto över Zoologen från 1932. Runt Zoologen finns tät vegetation, öppna gräsmattor samt åkermark. Foto: Gösta Gustafsson flygfoto.

PLATSANALYS

Denna del är uppdelad i fem kategorier: orienterbarhet och tillgänglighet, vegetation, utrustning, belysning samt en analys inspirerad av Kevin Lynch.

ORIENTERBARHET & TILLGÄNGLIGHET

• Överblickbar, enkel och logisk planlösning

För att kunna beskriva vägen till en plats behöver planlösningen vara logisk (Svensson 2008, s. 301). Genom att det är tydliga gränser mellan ytor med olika funktioner, skapas ett mer överblickbart område. När Zoologiska institutionen uppfördes år 1917 kunde byggnaden ses på långt håll eftersom omgivningen bestod av åkermark eller lägre träd. Vi förutsätter att det då var relativt lätt att hitta till institutionen. Under 2000-talet har flera byggnader uppförts mellan slottet och Zoologen, nämligen campus Blåsenhus samt Segerstedthuset. Campus

Blåsenhus är ett byggnadskomplex på fyra våningar som sträcker sig längs Norbyvägen från Botaniska trädgården till von Kraemers allé. Segerstedthuset är ca sex våningar högt och är beläget mellan von Kraemers allé och Dag Hammarskjölds väg. De två byggnaderna gör att det i dagsläget endast går att se taket på Zoologen sticka upp bakom dem, även om man står uppe på slottets borggård (se Figur 20, s. 26).

Det skulle behöva finnas en kontrast i markmaterialet för att markera förändringarna i gångvägnätet (Svensson 2008, s. 301). När man kommer cyklande norrifrån (där många studenter bor) förbi Tropiska växthuset och Zoologen är det svårt att se att det är en korsning mellan byggnaderna. Vid inventeringstillfällena syntes smitvägar över gräsmattan framför Zoologens entré, från Villavägen till EBC som ligger bakom Zoologen. Dessa vägar syns även på ortofoton över området.

I Botaniska trädgården ligger café Victoria (se Figur 21, s. 26). I nuläget ligger caféet och Tropiska växthuset gömda bakom höga thujor och platsen upplevs som Botaniska trädgårdens baksida. Det är dessutom svårt att veta om stråken söder om Tropiska växthuset är privata eller offentliga vilket gör att många går fel (Block 2019). Det ligger en asiatisk trädgård vid växthusets baksida som skulle behöva uppmärksammas eftersom många besökare inte lägger märke till den i dagsläget. Den innehåller många fina kvalitéer som många går miste om i nuläget.

Markmaterialet utanför caféet utgörs av löst grus vilket inte klassas som ett tillgängligt material (Svensson 2008, s. 306). Villavägen är belagd med asfalt, liksom gångvägen fram till Zoologens entré. Asfalt klassas som ett tillgängligt material då det är fast och plant (Svensson 2008, s. 305).



Figur 20. Fotografi taget från borggården vid Uppsala slott. Zoologens tak skymtar bakom campus Blåsenhus och Botaniska trädgårdens lindar men campus Blåsenhus skymmer den största delen av museet.



Figur 21. Café Victoria vid Tropiska växthuset. Cafét har öppet sommartid med sittplatser utomhus.



Figur 22. Ortofoto över arbetsområdet med markeringar för var fotografier är tagna. Siffrorna representerar figurumret. På arbetsområdets södra del syns ett byggupplag som inte längre finns på platsen idag © 2019 Google, Kartdata.



Figur 23. Skylt i A3-format med karta över campus EBC, fäst på entrédörren in till Zoologen. Skylten går att läsa först när man står nära dörren.



Figur 24. Skylt från Villavägen mot Zoologen i Uppsala universitets standardutförande. Museets besökare läser inte alltid skylten då den signalerar campusområde och inte offentligt museum.

- **Konsekvent och enhetlig men samtidigt varierad utformning**

Knutpunkter och målpunkter ska vara individuellt utformade så att det är lätt att lägga dem på minnet (Svensson 2008, s. 60). Det ska dessutom vara tydligt om stråk är halvprivata, privata eller offentliga och strategiska platser som en entré eller dörr ska vara markerade (Svensson 2008, s. 60). Ovanför entréporten till Zoologen finns en balkong på vilken en banderoll har hängts där det står "Evolutionsmuseet Zoologi" mot en mörkrosa bakgrund (se Figur 26). Enligt Stefan Gunnarsson (2019), intendent på EBC, är banderollen en temporär lösning för att besökare lättare skulle hitta till museet men som sedan har fått hänga kvar. Från Norbyvägen syns dock inte denna banderoll då elcentralen skymmer vyn (se Figur 28).

- **Vägvisningssystem som är enhetligt och konsekvent utformat så att det kan uppfattas av personer med funktionsnedsättning**

Banderollen är den mest framträdande vägvisaren på platsen. I Botaniska trädgården finns skyltar vid trädgårdens entréer, på dessa finns kartor samt information om vilka målpunkter som finns i området (se Figur 31, s. 29). På entréporten till Zoologiska museet finns en karta i A3-format över EBC-området och som informerar om var Paleontologiska museet ligger i förhållande till kartans placering (se Figur 23, s. 27). Kartan går att läsa först när man gått fram till porten.



Figur 26. Banderoll över Zoologens entré. Banderollen var från början en temporär lösning men som blivit kvar.



Figur 25. Vy mot Zoologen från Botaniska trädgården. En häck av thujor vid Café Victoria skymmer en del av vyn mot Zoologen.



Figur 27. Thujorna vid entrén till Tropiska växthuset och Café Victoria. Thujorna upplevs som en vägg.



Figur 28. Vy mot Zoologen från korsningen Norbyvägen/Villavägen. En elcentral skymmer sikten mot Zoologens entré och gör att banderollen inte syns.



Figur 29. Skyltar, askkopp och papperskorg utanför Zoologens entré. Skylten som pekar mot handikappentrén ser ut att vara en tillfällig lösning då den är inte är ordentligt förankrad i marken.

En skylt som pekar mot Evolutionsmuseerna finns öster om Tropiska växthuset (se Figur 30, s. 29). Skylten pekar rakt mot museerna, det vill säga rakt mot växthuset som ligger mellan skylten och museerna. Detta gör att det blir svårt som besökare att förstå hur man ska ta sig till museerna även om det är skyltat. Det finns ingen skylt som visar att man måste gå runt växthuset och ut genom grinden på andra sidan för att komma till museerna.

Om man som besökare kommer från stadskärnan längs Norbyvägen eller norrifrån längs Villavägen möts man av en skylt i hörnet vid korsningen Norbyvägen/Villavägen (se Figur 32, s. 29). Skylten står innanför öppningen i häcken och syns knappt om man kommer från Norbyvägen. Från Villavägen syns gatupratarer först när man är i höjd med öppningen i häcken.

Den första skylt man möter om man kommer ut från entrén till Botaniska trädgården, eller om man kommer från sydöst längs Villavägen, är en campusskylt i Uppsala universitets standardutförande. Den är placerad framför en av pelarekarna om man står vänd mot Zoologiska museets entré (se Figur 24, s. 27). Elin Stål, på Evolutionsmuseerna, berättar att besökare till museet inte alltid läser skylten vid Zoologens entré eftersom den signalerar "Uppsala universitets campus" och inte offentliga funktioner (Stål 2019).

EBCs bibliotek flyttades till mindre lokaler, längre in på campusområdet, på grund av att de lokaler där biblioteket låg innan ansågs vara för stora (Gunnarsson & Block 2019). De gamla bibliotekslokalerna ska nu börja användas igen och nya studierum planeras in i byggnaden. Tillgängligheten kring byggnadens

huvudentré kommer därför att förbättras och en ny ramp och dörrautomatik ska införas. Vid tiden för vårt arbete finns det bara en tillgänglig entré på baksidan av Zoologiska museet. Där finns en hiss som gör att besökare kan ta sig upp till plan två där, utställningssalarna finns. Detta är undermåligt i dagsläget på grund av att det bara finns en liten skylt till handikappentrén samt att det är besvärligt att ta sig runt till baksidan.



Figur 30. Skylt öster om Tropiska växthuset. Skylten är lite missvisande då den pekar mot "Evolutionsmuseet" som är två museer, Zoologen och Paleontologen. Från skyltens position kan man inte se Zoologen.



Figur 31. Skylt och gatupratere vid entrén in till Botaniska trädgården. På skylten finns information om olika målpunkter inom Botaniska trädgården samt en karta som visar var de olika målpunkterna finns. Platsen mot Villavägen kantas av Gunnebestängsel.



Figur 32. Gatupratere vid Zoologens entré från korsningen Villavägen/Norbyvägen. Gatupratarer syns dåligt när man kommer från Norbyvägen och texten på den är liten.

VEGETATION

Trädens skick vid Zoologen är av varierande grad. Pelarekarna samt några äppelträd är nyplanterade och i bra skick. Päröträd och två andra äppelträd är gamla och de skulle möjligtvis kunna vara spår av den gamla vegetationen som syns vid Zoologen på flera av de historiska fotografierna. En av björkarna som står vid Villavägen inne på Botaniska trädgården ska fällas eftersom den är gammal och förmodligen har en del röta berättar Mats Block (2019).

Området som löper parallellt med Norbyvägen norr om Zoologen såddes med olika ängsblommor sommaren 2018. Detta ängsprojekt är nytt och på grund av detta finns ingen dokumentation om dess utveckling.

Träd och buskar utanför Zoologen

- Ligusterhäck - *Ligustrum vulgare* var. *italicum*
- Två lindar - *Tilia x europaea*
- Fyra pelarekar - *Quercus robur* f. *Fastigiata*
- Ett päröträd - *Pyrus communis*
- Sju äppelträd i ängen - *Malus domestica*

Träd utanför Tropiska växthuset

- Tre mullbärsträd - *Morus alba*
- Tre björkar - *Betula* spp
- Fem thujor - *Thuja occidentalis*
- Elva körsbärsträd - *Prunus* spp
- En rönnsumak - *Rhus typhina*
- En tall - *Pinus* spp
- En gran - *Picea omorika*
- Tre oxlar - *Sorbus* spp
- En hägg - *Prunus padus*
- Ett päröträd - *Pyrus communis*
- Två äppelträd - *Malus* spp
- En ginnalalönn - *Acer ginnala*

Sommaren 2018 var mycket varm och torr i Uppsala vilket slog hårt mot många gräsmattor som fick torra, gula partier vilket även syns på gräsmattorna framför Zoologen och ger dem ett slitet intryck. Även kanten där gräsmattorna möter asfalten är ojämn och sliten (se Figur 33, s. 30).

För närvarande är pelarekarna framför Zoologen inte fullväxta och därför skuggar de inte gräsmattan särskilt mycket. När de har vuxit mer kommer dock denna plats bli betydligt skuggigare. Lindarna som står på platsen är gamla och väldigt höga och de skuggar därför delen av gräsmattan där elcentralen står. Botaniska trädgårdens entré är mycket skuggig på grund av vegetationen och det står även några thujor vid café Victorias uteservering som skapar en mörk vägg (se Figur 27, s. 28).



Figur 33. Gräsmattans kant möter asfalten framför Zoologen. Gräsmattan är sliten och kanten är ojämn.

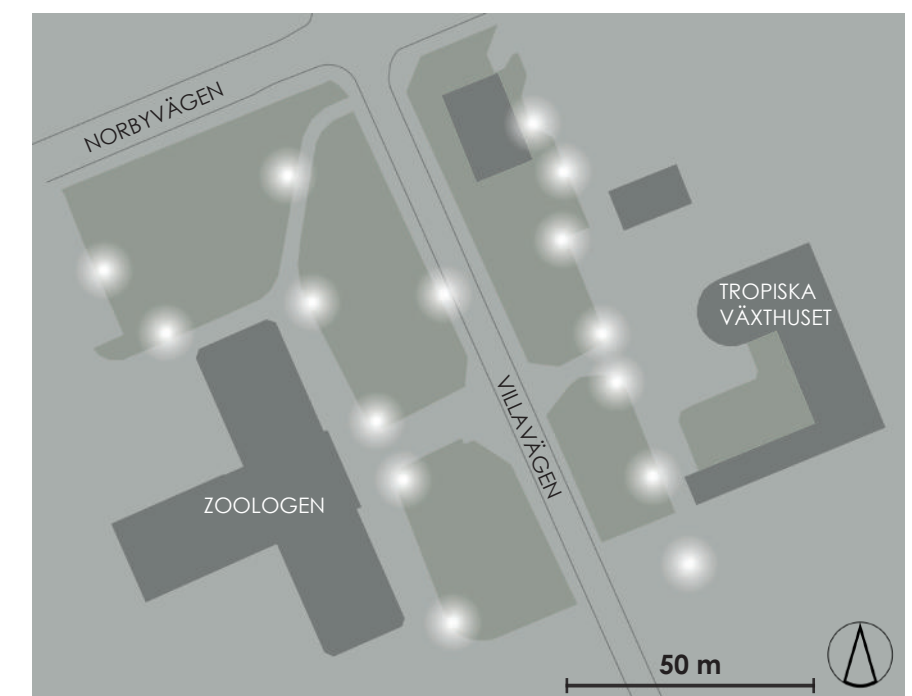
Buskar utanför Tropiska växthuset

- Tre prakttry - *Weigela subsessilis*
- Ett benved - *Euonymus phellomanus*
- En kinesisk hassel - *Corylus chinensis*
- Tre kaprifol - *Lonicera* spp
- Elva rosor - *Rosa* spp
- Fyra spireor - *Spiraea* spp
- Sju oxbär - *Cotoneaster* spp
- Nio schersminer - *Philadelphus* spp
- Tretton syréner - *Syringa* spp
- En buskjasmin - *Jasminum fruticans*
- Vildvin - *Parthenocissus* spp

BELYSNING

Under inventeringstillfället fanns ingen belysning på Zoologens fasad och det är även begränsad belysning inuti byggnaden. Tropiska växthuset är upplyst inifrån vilket gör att platsen runt växthuset lysas upp. Mats Eriksson och Elin Stål berättade att platsen framför museet är mörk under vinterhalvåret då endast ett fåtal lyktstolpar finns och att belysningen inte är tillräcklig för att besökare ska kunna orientera sig under den mörka halvan av året. De berättade vidare att Villavägen generellt är en mörk gata som är sparsamt belyst (Eriksson och Stål 2019).

Bra belysning och gott om fönster gör att en omgivning känns mer trygg då det ger intrycket av att människor ser och har koll på området (Jacobs 1992, s. 35). Belysningen utanför Zoologen är bristfällig och många av fönstren är igensatta för att skydda museets utställningsföremål. Tropiska växthuset har bättre belysning men eftersom få människor rör sig i Botaniska trädgården under kvällstid innebär det att platsen känns obemannad och mer otrygg.



Figur 34. Karta på dagens belysning. Villavägen är sparsamt belyst och platsen framför Zoologen likaså.

UTRUSTNING

Botaniska trädgården är avgränsad med trästaket mot Norbyvägen och Gunnebostängsel täckt av vildvin mot Villavägen. Gunnebostängslet vill ledningen på Botaniska trädgården byta ut mot ett mer estetiskt tilltalande staket men ändå av genomsläpplig karaktär. Det finns ett önskemål från de som arbetar på Botaniska trädgården att det ska vara lite "tätare" staket vid Trädgårdsvillan för att trädgårdsarbetarna ska kunna få mindre insyn runt sin arbetsplats (Gunnarsson & Block 2019).

Granitblocken som står på Botaniska trädgårdens entréområde används som cykelställ vilket inte är tanken (se Figur 36, s. 31). Hela denna yta fungerar just nu som en anarkistisk parkering för både cyklar och bilar på grund av dess otydlighet (Gunnarsson & Block 2019).

Framför Zoologen finns cykelställ (se Figur 37, s. 31) som endast används sporadiskt då de har blivit kvar från tiden då flera lektionssalar låg inne på Zoologen men som idag ligger i andra

byggnader (Gunnarsson 2019). Det finns en vilja hos intendenturen att ta bort eller flytta cykelställen just för att de inte används. Att denna plats istället skulle kunna fungera som en mötesplats eller ett litet torg är en aspekt som personalen på EBC och Botaniska trädgården har funderat på.

På ängsytan finns det en del inslag kopplade till Paleontologen såsom en dinosauriestaty samt dinosauriespår (se Figur 35 och Figur 38, s. 31).

I Botaniska trädgården finns det platser där man kan sitta, både i sol och i skugga och många människor rör sig i området på sommaren under dagtid. Sittplatserna som finns tillhör dock caféet och är därför halvprivata.



Figur 37. Cykelställ vid Zoologens entré som används mycket sparsamt. Studenterna på campus EBC väljer istället att parkera sina cyklar inne på campusområdet där lektionssalarna finns.



Figur 35. Dinosaurieskulptur i den nyanlagda ängen. Statyn anspelar på Evolutionsmuseernas verksamhet och på Evolutionsbiologiskt centrum.







Figur 36. Granitblock vid Tropiska växthuset. Här saknas cykelställ vilket leder till att besökare använder granitblocken som cykelstöd.



Figur 38. Dinosauriespår i den nyanlagda ängen. Spåren pekar från Zoologen mot Paleontologen i ett försök att leda besökare mellan museerna.



TECKENFÖRKLARING

-  Cykelstråk
-  Busslinje
-  Busshållplats
-  Parkeringsplats

Figur 39. Busshållplatser, bilparkeringsplatser samt cykelstråk i närheten av arbetsområdet. Bakgrundskarta © Lantmäteriet

ANALYS INSPIRERAD AV LYNCH

I sin bok *The image of the city* (1960) skriver Kevin Lynch om hur vissa fysiska element formar vår inre bild av en plats.

STRÅK — — —

Om man kommer från busshållplatsen nedanför slottet (se Figur 39, s. 32) eller från Blåsenhus är stråket genom Botaniska trädgården det som främst används. Rör man sig mot campus EBC möts man av Zoologen, när man kommer ut från Botaniska trädgårdens entré, vid Tropiska växthuset. För att komma in på campusområdet måste man runda Zoologen.

Många av museets besökare kommer till fots från stadskärnan och kommer då från korsningen Villavägen/Norbyvägen. Även studenter använder denna entré till området, då många kommer norrifrån från studentbostadsområden och rör sig längs Villavägen, som är ett viktigt pendlingsstråk för studenter (se Figur 39, s. 33).

ENHETLIGT OMRÅDE

Vårt arbetsområde innefattar två områden med olika uttryck, Zoologens entréområde samt platsen vid Tropiska växthuset. Dessa områden har olika karaktär. Zoologens entréområde karaktäriseras av stora öppna gräsytor med enstaka träd. Platsen sköts men upplevs ändå sliten och det saknas funktioner som exempelvis sittplatser. Då Zoologen är en stor och pampig byggnad, förstärks känslan av att utemiljön är platt och tom, det finns inget som balanserar upp skalan mot det stora huset. Ingenting i utemiljön framför Zoologen signalerar att det finns ett museum i byggnaden vilket försvårar för besökare att förstå platsens funktion.

Platsen vid Tropiska växthuset är mer detaljrik än platsen framför Zoologen. Här finns en stor mängd växter, den asiatiska trädgården, rabatter för sommarblommor samt café. Området upplevs omhändertaget och är en attraktiv plats för besökare, i synnerhet caféet och Tropiska växthuset. Den asiatiska trädgården ingår inte i arbetsområdet, då den redan har en färdig gestaltning. Entrén in är däremot av intresse i detta examensarbete.

GRÄNS —

Platsen framför Zoologen kantas av en ligusterhäck mot Villavägen och Norbyvägen. Det finns två öppningar i häcken, en framför entrén till Zoologen och en vid korsningen Villavägen/Norbyvägen. Häcken utgör en tydlig gräns till EBC-området mot nordöst. Även Botaniska trädgårdens staket mot Norbyvägen och Gunnebostängsel mot Villavägen upplevs som gränser.

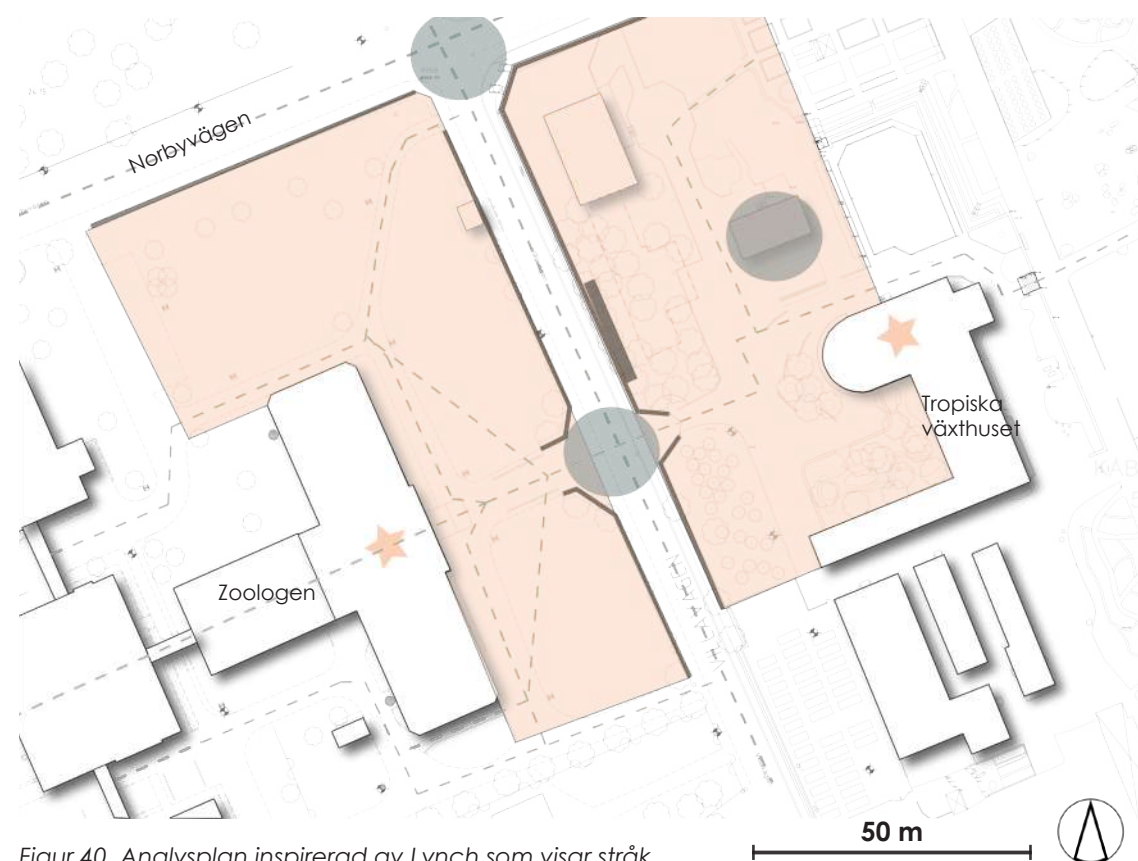
Innanför Gunnebostängslet, bredvid Trädgårdsvillan, står ett antal höga thujor på rad och bakom dem står körsbärsträd och mullbärsträd. Här står även en fullvuxen björk och en gran. En öppning i stängslet finns i höjd med Tropiska växthuset och utgör entrén till trädgårdens nya del mot Villavägen. Den höga växtligheten längs Gunnebostängslet gör att området upplevs slutet mot EBC.

LANDMÄRKE ★

Landmärken inom arbetsområdet är Zoologen och Tropiska växthuset. Detta på grund av deras unika utformning och storlek.

NODER ●

Noderna i området är korsningen mellan Botaniska trädgården och Zoologen på Villavägen samt korsningen vid Norbyvägen/Villavägen. Det här är en trafikerad korsning där många människor möts. Café Victoria är också en nod på grund av att det är en knutpunkt där människor ses för att fika och umgås.



Figur 40. Analysplan inspirerad av Lynch som visar stråk, enhetliga områden, gränser, landmärken samt noder.

TECKENFÖRKLARING

- — — Stråk
- Enhetligt område
- Gräns
- ★ Landmärke
- Noder

PROGRAMPUNKTER

Baserat på litteratursökningen, intervjuerna, inventeringen och analyserna togs programpunkter fram som gestaltungsarbetet sedan utgick från. Då platsen vid Zoologen och platsen vid Tropiska växthuset skiljer sig åt i karaktär har de fått egna programpunkter utöver de punkter som gäller för hela arbetsområdet.

GENERELLT FÖR ARBETSOMRÅDET

- Koppla samman Zoologen och Tropiska växthuset med hjälp av markmaterial, belysning och vegetation
- Underlätta passage för fotgängare över Villavägen

ZOOLOGEN

- Tillföra sittplatser
- Mer belysning
- Tydligare skyltning
- Tydligare entré från korsningen Norbyvägen/Villavägen
- Spegla byggnadens verksamhet i utemiljön
- Mer vegetation
- Skapa en attraktiv utemiljö för barn

TROPISKA VÄXTHUSET

- Tillföra cykelställ
- Tydligare entré
- Förbättra tillgängligheten
- Tydliggöra entrén in till den asiatiska trädgården
- Förbättra skyltningen till Zoologen

GESTALTNINGSPROCESSEN

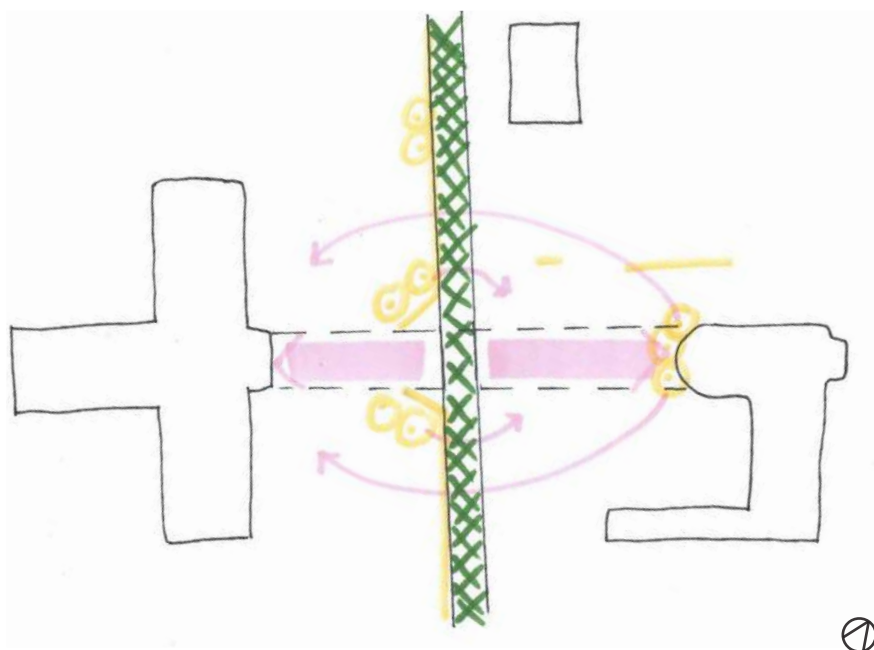
I detta kapitel redovisas processen som visar hur gestaltningen har arbetats fram. Kapitlet är uppdelat i gestaltningsförslagets koncept, skissarbetet samt hur vi har använt programpunkterna i gestaltningen. Skissarbetet är indelat i orienterbarhet och tillgänglighet, vegetation, belysning, färg och form samt modellskiss.

KONCEPT

För att hitta ett övergripande tema åt gestaltungsförslaget skissades på olika konceptuella idéer. Inspirationen hämtades främst från museets verksamhet samt från olika element i Botaniska trädgården. Då en av gestaltungsens programpunkter är att koppla samman Zoologen med Tropiska växthuset uppstod konceptet *hitta mellan flora och fauna* redan tidigt under skissprocessen.

HITTA MELLAN FLORA OCH FAUNA

Förenklat kan konceptet omformuleras till *hitta mellan växter och djur*. I gestaltungs anspelar växter på vegetationen i Botaniska trädgården och *djur* anspelar på Evolutionsmuseernas utställningar. När Zoologen och Tropiska växthuset kopplas samman över Villavägen uppstår ett möte som underlättar för besökare att *hitta mellan flora och fauna*. Detta koncept styr inte utformningen av platsen på detaljnivå utan används som inspiration och sammanhållande idé.

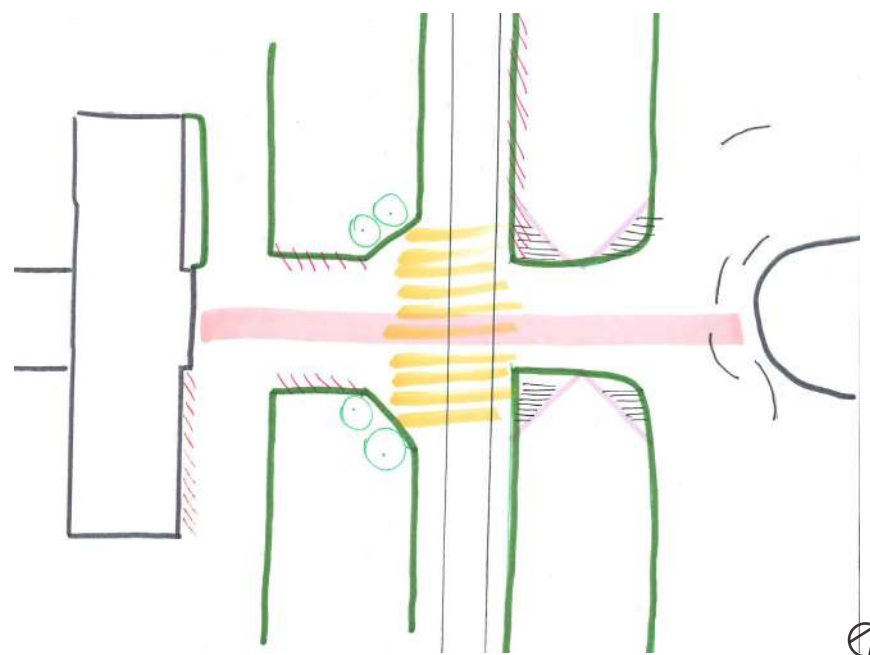


Figur 41. Tidig konceptskiss som visar på att man kan koppla samman element från respektive område.

SKISSARBETE

Med skissen som verktyg undersöktes olika formspråk och sätt att utforska platsen. I skissarbetet undersöktes också hur Zoologen och Tropiska växthuset kunde kopplas ihop samt var inom området som det var extra viktigt att utemiljön är läsbar och tydlig. Skissarbetet redovisas med hjälp av sex teman som valts för att strukturera de idéer som uppkom under skissandet. Skissarbetet har inte varit en linjär process utan en cirkulär där vi har arbetat parallellt med modellen, skissat och skrivit samtidigt. Vi har testat olika idéer som vi skissat vidare på för att sedan börja om på nytt och hitta nya idéer.

Skissarbetet utfördes dels på papper med olika sorters pennor och dels i fysisk modell i skala 1:200. Skissandet i modellen utfördes med hjälp av papper i olika färger, ståltråd, tandpetare samt en tvättsvamp klippt i bitar för att representera träd och buskar.



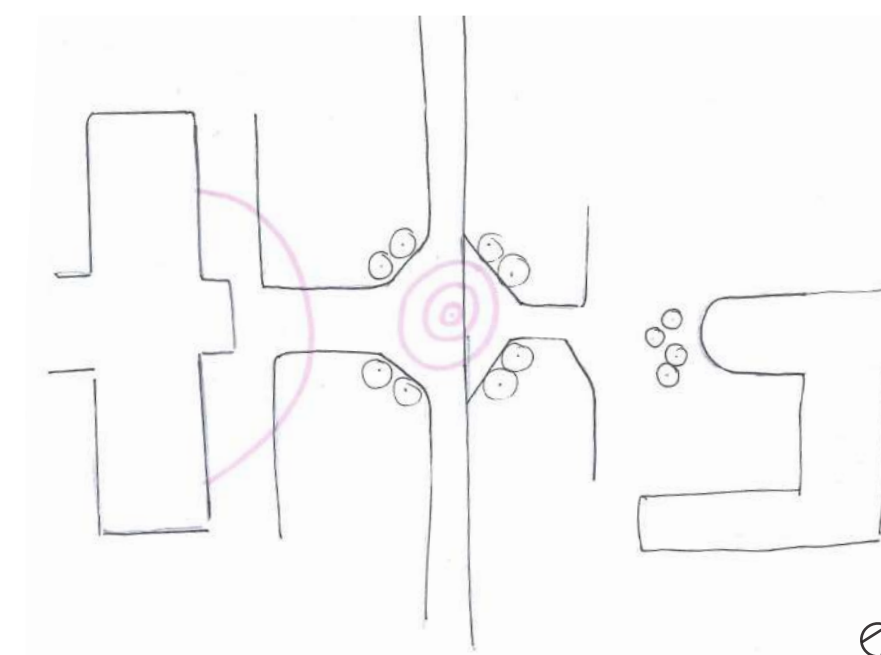
Figur 42. Tidig inventeringsskiss som visar på de element och siktlinjer som finns på platsen.

ORIENTERBARHET & TILLGÄNGLIGHET

Genom att låta element från vid Tropiska växthuset förekomma framför Zoologen och vice versa kan kopplingen mellan dem förstärkas visuellt.

Eftersom Zoologiska museets besökare har svårt att orientera sig på platsen undersöktes olika sätt att förändra utformningen framför museets entré. Genom skissandet framkom att platsen framför entrén är avgörande för att besökare ska kunna läsa platsen som offentlig och inte bara som en campusmiljö. Att göra entrén till Botaniska trädgården bredare skulle spegla öppningen i ligusterhäcken på andra sidan Villavägen på ett tydligare sätt och på så vis koppla ihop de två områdena bättre. Detta skulle också bidra till att besökare som rör sig genom trädgården mot Zoologen skulle se museet tidigare.

Gång- och cykelvägen från korsningen Villavägen/Norbyvägen till Zoologen är också en viktig entréplats som behöver förtydligas då besökare som rör sig från Uppsala centrum ofta kommer till denna entré. Här behövs en tydlig skylt och ingången behöver vara bredare för att synas. Besökare som stannar för att läsa en skylt ska inte behöva uppleva att de nästan står i bilkorsningen.



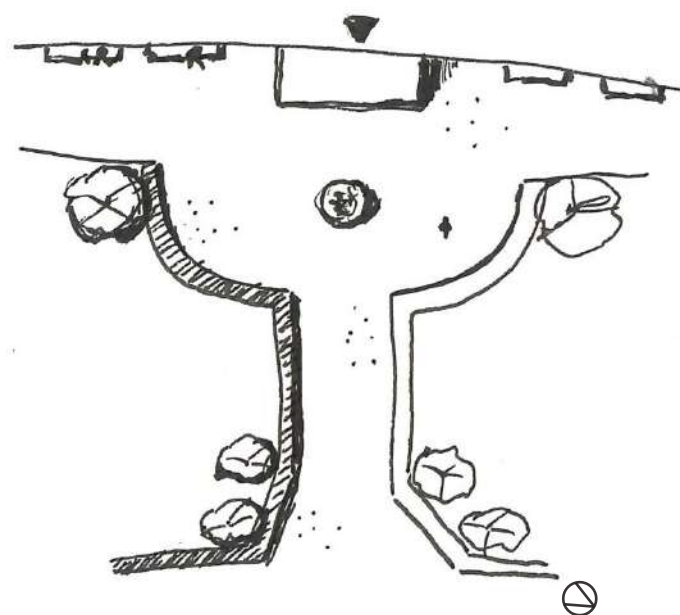
Figur 43. Tidig konceptskiss över formspråk.

Genom att använda markmaterial för att koppla samman Tropiska växthuset och Zoologen kan orienterbarheten förstärkas och tillgängligheten ökas. När det ligger snö på vintern behöver kopplingen förstärkas på annat sätt då markmaterial inte syns, exempelvis genom placering av belysning och vegetation.

VEGETATION

Som tidigare nämnts har platsen runt Zoologen historiskt sett haft betydligt mer vegetation än vad som fanns vid inventeringstillfället. För att anspela på platsens historiska utseende samt på vegetationen i Botaniska trädgården skissades på gestaltningar där träd och buskar får ta plats på de öppna gräsmattorna framför Zoologen. Enligt den historiska analysen har de träd som funnits på platsen tidigare varit relativt låga och inte täckt fasaden på Zoologen. Vi prövade därför att skissa på lösningar där lägre vegetation fick förekomma framför byggnaden där det idag är gräsmatta.

För att koppla samman Zoologen och Tropiska växthuset undersöktes lösningar där exempelvis pelarekarna fick stå på båda sidor om Villavägen och där körsbärsträden vid Tropiska växthuset fick förekomma även framför entrén till Zoologen.



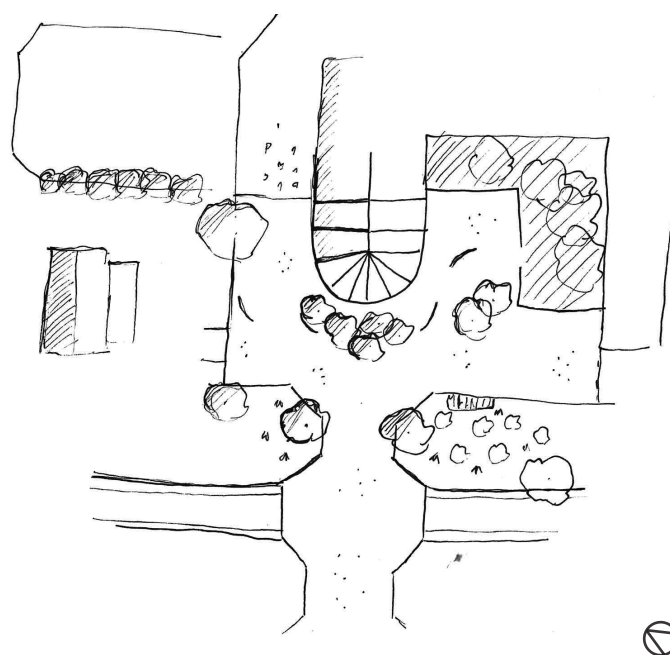
Figur 44. Skiss som undersöker formspråk framför huvudentrén till Zoologen.

BELYSNING

Eftersom belysningen på platsen är undermålig behövde vi ta med denna aspekt i skissandet. Genom att först göra en belysningsskiss på hur det ser ut idag kunde vi förstå var det är mörkast på platsen. Att Zoologen inte har någon fasadbelysning samt att Villavägen är dåligt upplyst är en viktig aspekt i detta. Tropiska växthuset är också dåligt belyst under kvällen vilket bidrar till att hela området blir väldigt mörkt.

UTRUSTNING

Att skissa bidrog till att komma fram till var det kan finnas sittplatser, cykelställ och skyltar. Siktlinjer, skugga, sol och cykelvägar var viktiga för att komma fram till var vi skulle placera utrustningen. Genom att göra en solstudie i SketchUp kunde vi komma fram till var det är mest skugga mitt på dagen och därför placera sittplatserna så att man kan sitta både i sol och i skugga. På grund av detta flyttas dessa till den södra entrén in till Zoologen. För att komma fram till var skyltarna ska vara och för att kunna bedöma var de kommer att synas bäst, tog vi fasta på de siktlinjer som finns inom området.



Figur 45. Skiss som undersöker formspråk framför huvudentrén till Tropiska växthuset.

FÄRG & FORM

För att hitta ett tydligt formspråk för platsen undersöktes olika former under skissarbetet. Genom att ta former som förekommer inne på museet eller i Botaniska trädgården testades olika sätt att koppla Zoologen till Tropiska växthuset. Museets byggnad har ett symmetriskt formspråk, från början av 1900-talet, och genom att spegla detta i utemiljöns gestaltning kan utemiljön få en tydligare koppling till byggnaden. Gräsmattorna framför Zoologen kan delas av för att spegla byggnadens symmetri och även anspela på hur platsen sett ut tidigare då det fanns betydligt fler träd i de norra delarna medan endast ytan framför byggnaden var öppen gräsmatta. Formerna i Botaniska trädgården är ofta symmetriska och kantiga och dessa former har plockats upp i utformningen av entréplatserna in till Zoologen och Tropiska växthuset.

För att underlätta för de som använder smitvägarna över gräsmattorna kan dessa inkluderas i formspråket och få bli riktiga gångvägar.

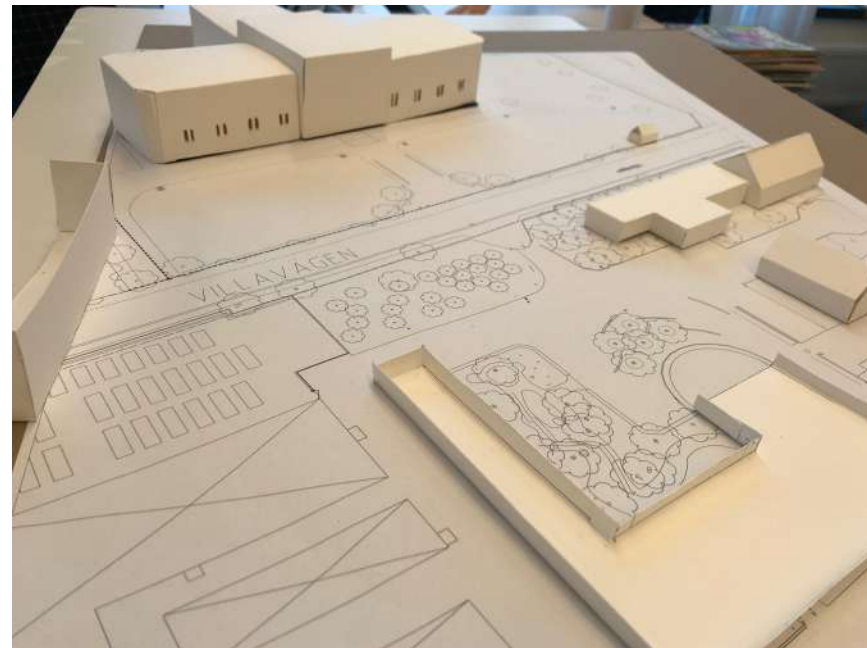
För att ytterligare komma vidare med gestaltningsarbetet, valde vi att göra en färgkarta på de befintliga färger vi såg på platsen. Vi fokuserade mest på Zoologens fasadfärg samt körsbärsträden och granitblocken utanför Tropiska växthuset.



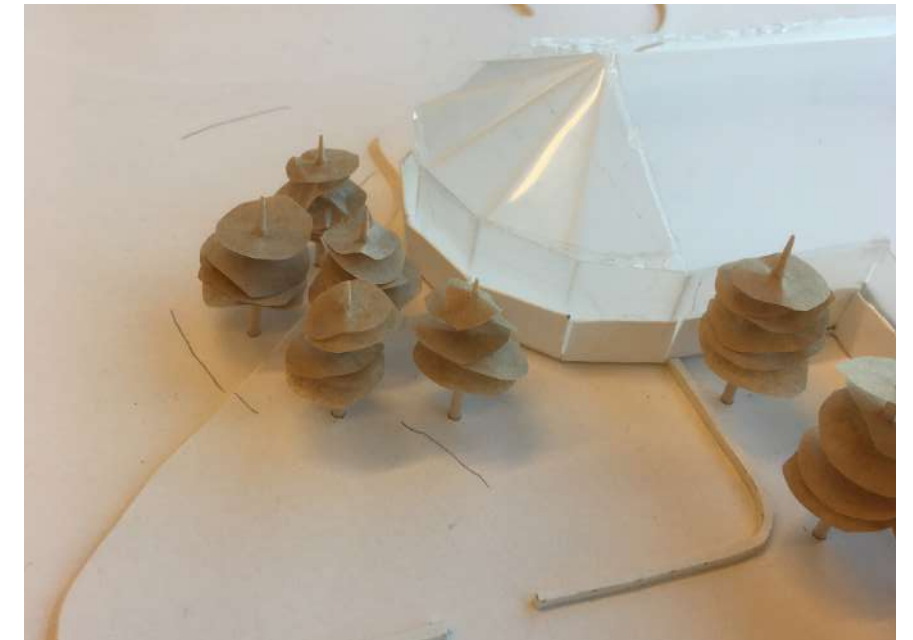
Figur 46. Färger som finns inom arbetsområdet.

MODELLSKISS

I den fysiska modellen testade vi att lägga ut tillklippta papper i olika färger för att undersöka vilka formspråk som kunde fungera. Vi fastnade då vid kantiga former framför Zoologen (se Figur 50, s. 39).



Figur 47. Modellbygge i ett tidigt stadie. Husen har börjat byggas ihop.



Figur 48. Tropiska växthuset har tagit form och körsbärsträden finns på plats.



Figur 49. Vägarna har lagts till och husen är på plats.



Figur 50. I denna del av skissprocessen testas olika former framför Zoologen.



Figur 51. Tvättsvampar användes för att testa hur träd skulle kunna placeras ut. Papper användes för att testa former.

PROGRAM

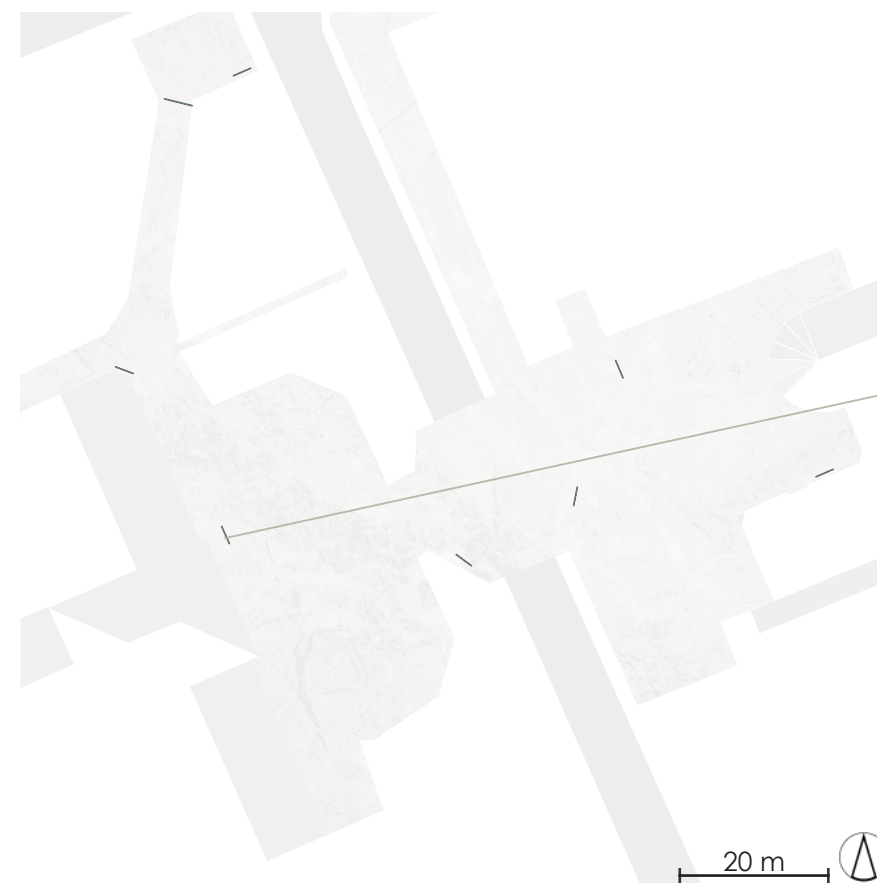
I den här delen redovisas hur vi har använt oss av programpunkterna i gestaltungsarbetet.

GENERELLT FÖR ARBETSOMRÅDET

Att koppla ihop Zoologen och Tropiska växthuset med hjälp av markmaterial kommer att innebära en förbättrad sammankoppling av de två områdena. Genom att ett och samma markmaterial får löpa hela vägen från Tropiska växthuset till Zoologen skapas en väg mellan byggnaderna. Detta kommer dessutom att underlätta passagen för fotgängare över Villavägen eftersom att det idag inte finns ett övergångsställe för att kunna ta sig över. Zoologen och Tropiska växthuset kopplas även samman med belysning och vegetation genom att likadana lyktstolpar och träd finns på båda sidor om Villavägen.



Figur 52. Programplan som visar sammankopplingen av Tropiska växthuset och Zoologen. Skala 1:1000

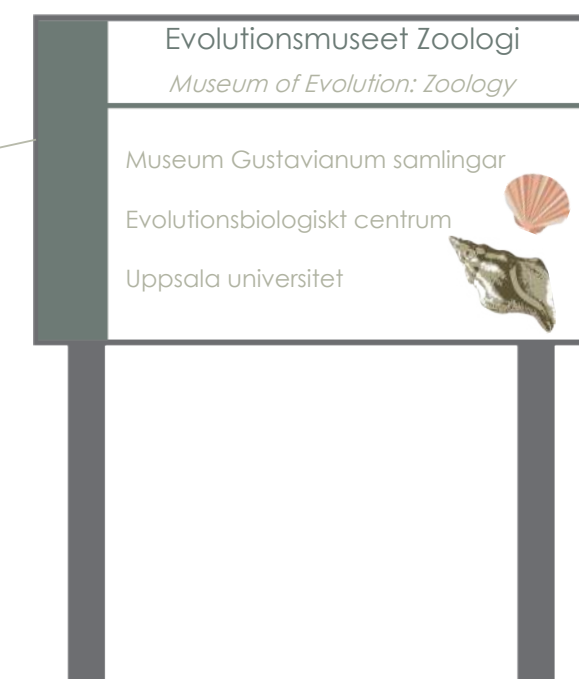


Figur 53. Programplan som visar skyltarna framför Tropiska växthuset och Zoologen. Skala 1:1000

Förbättrad skyltning över hela området kommer att fungera som en del av sammankopplingen av Zoologen och Tropiska växthuset. Skyltarna ska vara lättlästa, tydliga och ha en färgskala som överensstämmer bra med de färger som redan finns inom området.



Figur 54. Nuvarande skylt utanför Zoologen. Många ser inte att det står Evolutionsmuseet Zoologi och ser endast Uppsala universitets logga.



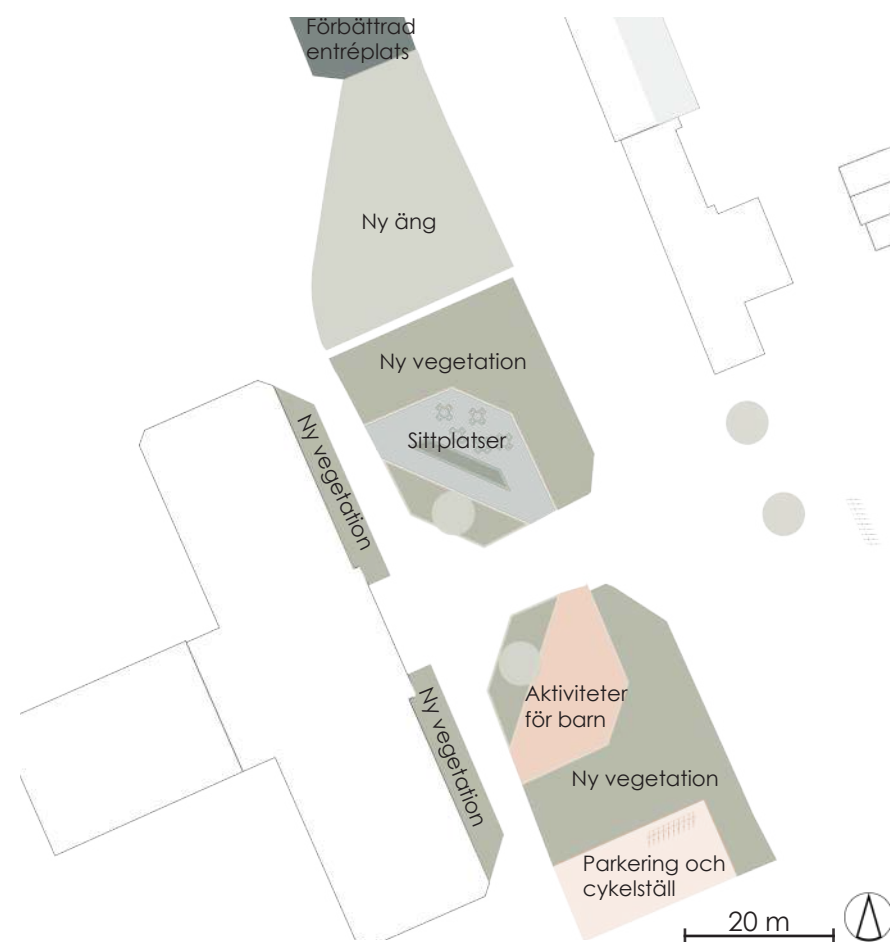
Figur 55. Exempel på skylt utanför Zoologen.

ZOOLOGEN

Idag fungerar utemiljön utanför Zoologen som passage för att ta sig från Villavägen till EBC. Genom att tillföra sittplatser skapas en funktion som inte tidigare har funnits. Skolklasser som är på besök kan då använda sittplatserna tillsammans med museibesökare som vill kunna sitta utomhus i både sol och skugga.

Mer belysning på platsen behövs då det är ett mörkt område som kan orsaka en känsla av otrygghet. Genom att Zoologen får en fasadbelysning kan besökare lättare hitta till museet under vinterhalvåret och med hjälp av belysning som leder bort mot Paleontologen kan besökare även hitta till denna byggnad.

Tydligare skyltning behövs eftersom skyltarna idag inte är tillräckligt informativa och inte estetiskt tilltalande. Genom att skyltarna syns tidigare och blir tydligare förbättras den nuvarande situationen.



Figur 56. Programplan för Zoologen. Skala 1:1000

Att skapa en tydligare entré från korsningen Norbyvägen/Villavägen och tillföra en tydligare skylt än "gatuprataren" kommer innebära att denna plats blir mer iögonfallande. Vi väljer även att flytta elcentralen som skymmer sikten mot Zoologen från korsningen. I Botaniska trädgården finns enhetliga skyltar med information som kompletteras med en karta över området på varje skylt. Detta bör även eftersträvas på skyltarna framför Zoologen.

Att spegla byggnadens verksamhet i utemiljön var en aspekt som personalen på EBC tyckte var en bra idé. Eftersom skolklasser besöker museet bör utemiljön vara attraktiv för barn.

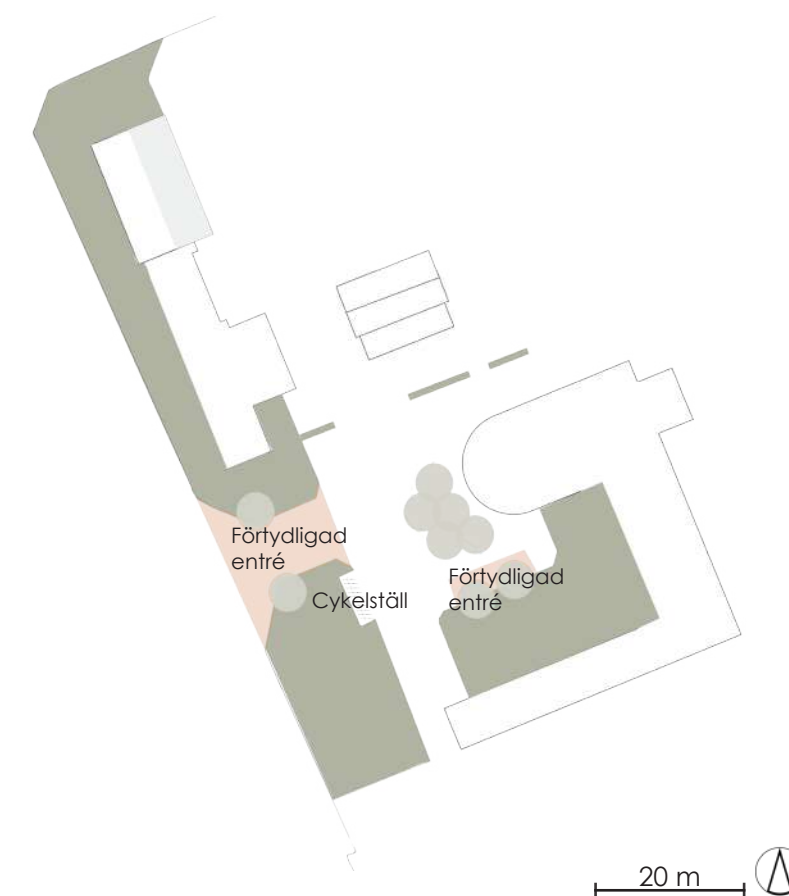
Ytan mot Norbyvägen är sådd med ängsblommor och för att skapa ett gångstråk som går genom en äng valde vi att skapa en äng även på halva gräsmattan framför Zoologen. På grund av den ekologiska aspekten är äng ett bättre val än gräs. Eftersom gräsmattor kräver hög skötsel i form av klippning och gödsling har de bytts ut i gestaltungsforlaget (Ignatieva 2017, s. 11).

TROPISKA VÄXTHUSET

Entrén till Tropiska växthuset behöver förtydligas då den har upplevts som en baksida. Cykelställ behöver tillföras då besökare ställer sina cyklar vid granitblocken som snarare är konstverk.

Markmaterialet består som tidigare nämnts av löst grus och är inte tillgängligt. Att förbättra tillgängligheten på platsen är nödvändigt då det är svårt att ta sig fram till café Victoria och Tropiska växthuset om man är rullstolsbunden eller går med rullator.

Då den asiatiska trädgården som finns på platsen idag är svår att upptäcka kan förbättrad skyltning göra att fler besökare hittar till den.



Figur 57. Programplan för Tropiska växthuset. Skala 1:1000

FÖRSLAGET

I detta kapitel presenteras gestaltungsförslaget som är resultatet av gestaltungsprocessen. Förslagets utformning har sin grund i den information och de problem som framkom under undersökningen och som sedan bearbetades under gestaltungsprocessen. Förslaget presenteras i tre delar; *Hitta mellan flora och fauna*, *Zoologen* samt *Tropiska växthuset*.

HITTA MELLAN FLORA OCH FAUNA

Syftet med förslaget är att genom gestaltning koppla samman Zoologen med Tropiska växthuset. Genom formspråk, skyltning, materialval, vegetation och belysning stärks orienterbarheten och tillgängligheten samtidigt som platsen får en tydligare identitet.

Att lyfta platsens historiska utformning med pampiga siktlinjer och tätare vegetation gör att Zoologen får en ny kontext. Den historiska analysen visade på att utemiljön har varit under konstant förändring, och att de enda element som funnits sedan byggnaden var ny är ligusterhäcken, pelarekarna och delar av gräsmattorna. Ligusterhäcken och pelarekarna har bevarats i förslaget, då de anspelar på den historiska utformningen och för att de ramar in platsen framför Zoologen.

I Uppsala universitets utvecklingsplan för sina campusmiljöer ska dessa knytas samman för att underlätta rörelse mellan universitetets olika områden. För att koppla ihop Zoologen och Tropiska växthuset har platsen framför museet, passagen över Villavägen samt entrén in till Tropiska växthuset fått samma markmaterial. På så vis blir det lättare för besökare att orientera sig då de två områdena blir visuellt sammankopplade. Det nya markmaterialet skiljer sig texturmässigt från angränsande markmaterial då det nya utgörs av flammad smågatsten i röd granit med inslag av stenar i grå flammad granit. Det befintliga markmaterialet vid Zoologen är asfalt och inne på Botaniska är det löst grus. Flammad sten är relativt slät vilket gör att den klassas som tillgänglig. Cyklister som rör sig längs Villavägen kan se förändring i markmaterial på avstånd och kan då uppmärksammas på passagen över gatan. Då markmaterialet vid Tropiska växthuset bestod av löst grus, har platsen gjorts mer tillgänglig med det nya markmaterialet.

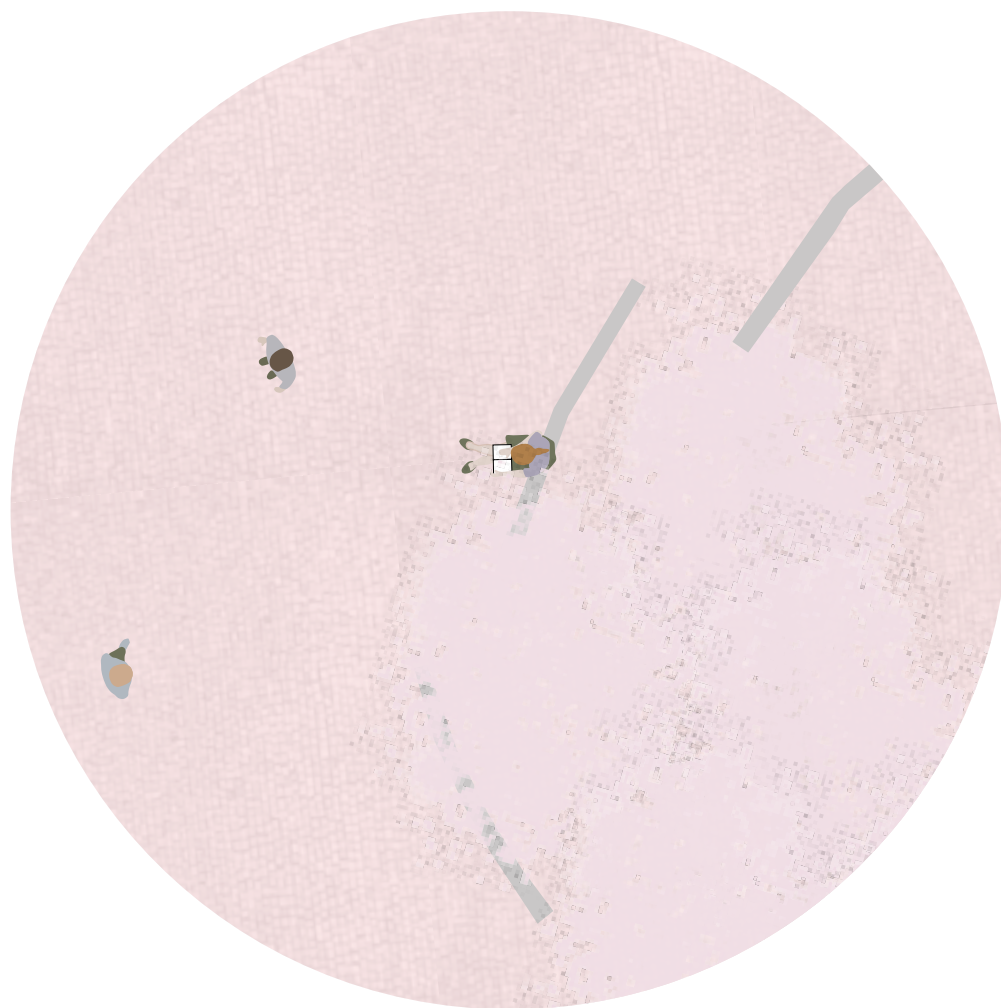


Figur 58. Perspektiv över entrén vid korsningen Villavägen/Norbyvägen. Ängsmark syns på båda sidor om gångvägen som kantas av belysningspollare på ena sidan. Dinosaurieskulpturen i mitten av "entrétorget" fungerar som en symbol för Evolutionsmuseerna. Perspektivet visar även exempel på placering av sittplatser på entrétorget. Sittplatserna skulle kunna ha träsits och armstöd. En skylt som fungerar som en portal ska hjälpa besökare att hitta till museet.

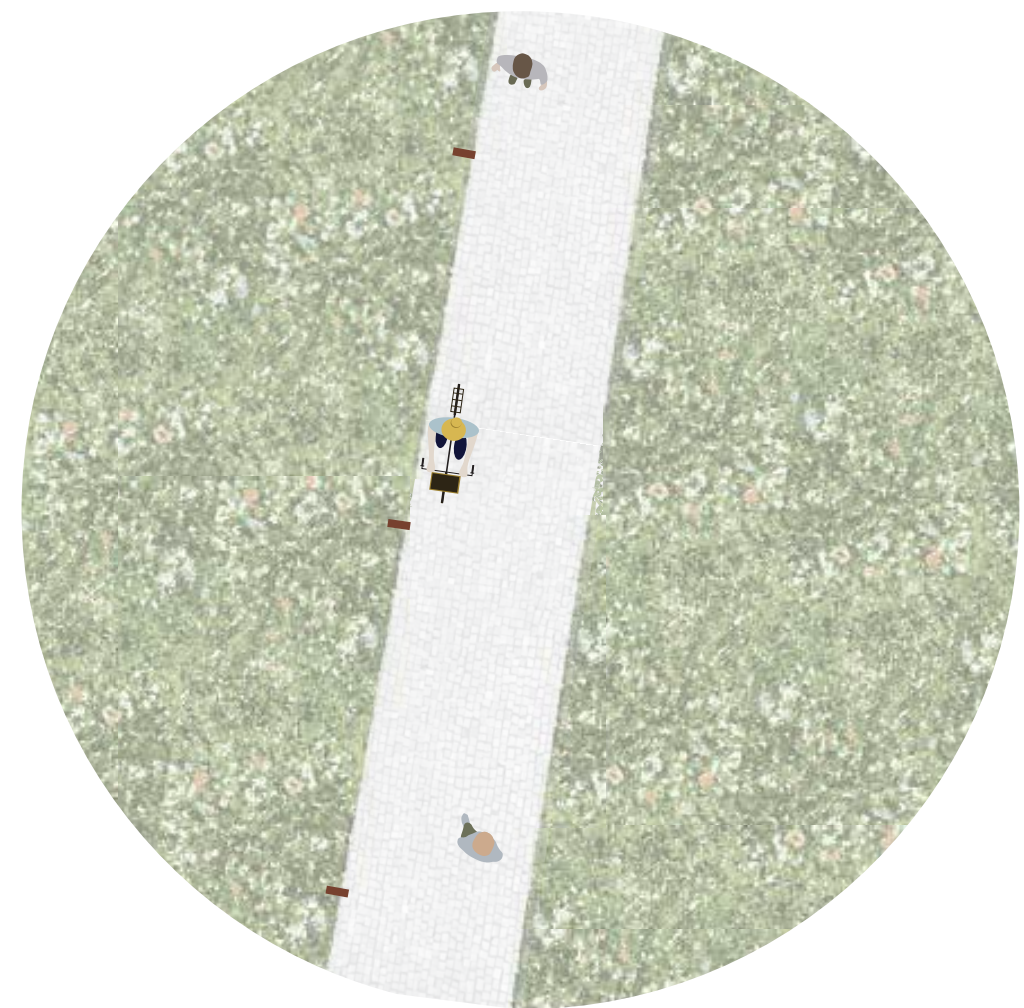


Siktlinjen mellan museet och växthuset är kantad av lyktstolpar i ett utförande som anspelar på tidsdjupet på platsen. Denna belysning leder besökare mellan de två områdena under årets mörka dagar men kopplar även samman då det är ljust eftersom armaturens enhetliga utformning skapar en visuell länk över Villavägen. Genom att låta körsbärsträden vid Tropiska växthuset förekomma framför

Zoologen samt på varsin sida om entrégrinden till Tropiska växthuset, får båda sidor om Villavägen gemensamma visuella element. Även granitblocken vid Tropiska växthuset finns representerade runt de nya planteringarna framför Zoologen i form av 40 cm höga och 30 breda kanter. Likt blocken vid växthuset är denna kant tillräckligt hög och bred för att kunna användas som sittplats.



Figur 60. Detalj visar markmaterialet utanför Tropiska växthuset. Granitblocken och körsbärsträden syns även i denna bild. Skala 1:125/A3



Figur 61. Detalj visar ängen med det genomgående entréstråket från korsningen. Skala 1:125/A3



Figur 62. Perspektiv över sittplatserna och planteringsyta 1 och 2 framför Zoologen. I bakgrunden skymtar staketet mot Tropiska växthuset. Även de höga granitkanterna som fungerar som sittplatser syns på detta perspektiv.

ZOOLOGEN

Utemiljön framför Zoologen har fått en ny gestaltning som tillgodoser de funktioner som efterfrågades i intervjuerna och som syftar till att öka orienterbarheten på platsen genom att skapa en attraktiv miljö för museets besökare och de som vistas på campus EBC.

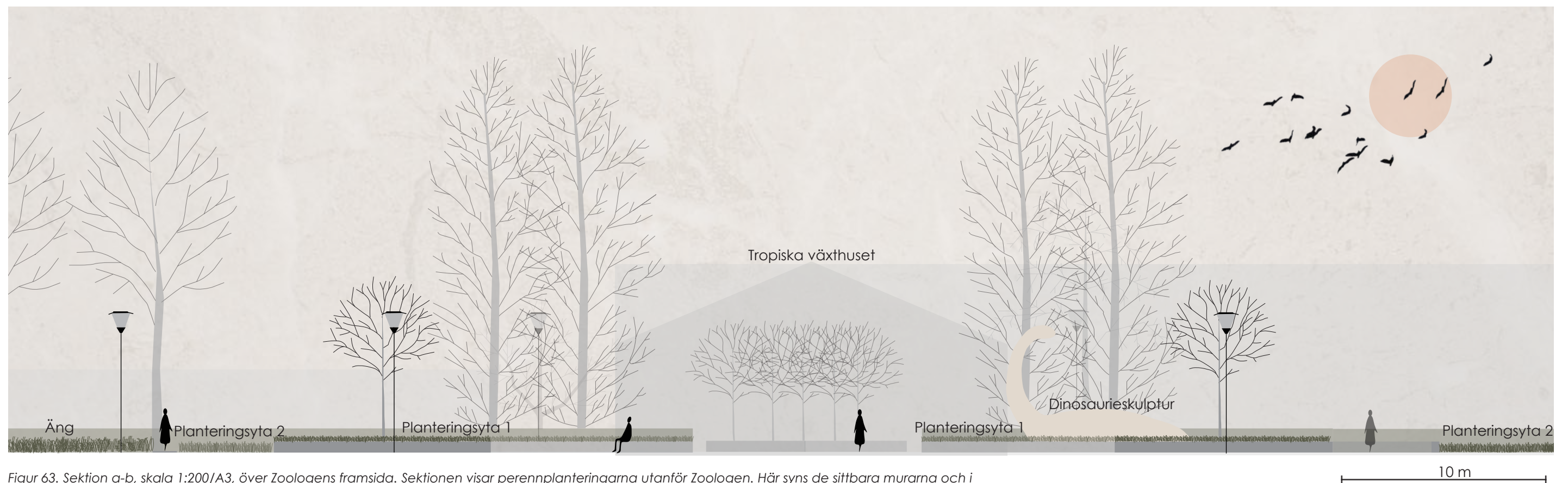
ORIENTERBARHET & TILLGÄNGLIGHET

Till platsen framför Zoologen finns två huvudentréer: från korsningen Villavägen/Norbyvägen samt framför entrén till Tropiska växthuset. Entrén vid korsningen utgörs av ett litet torg med sittplatser och där finns även en informationsskylt som kompletteras med en tydlig karta. Från det lilla torget leds besökaren vidare genom en portal på vilken det står "Evolutionbiologiskt centrum - Evolutionsmuseerna". På båda sidor om gångvägen finns ängsblommor planterade. Detta kommer att skapa ett attraktivt stråk där den biologiska mångfalden

får stå i centrum. Vid Zoologens norra hörn står en skylt som pekar mot Zoologens entré samt mot Paleontologen. Skylten har en karta som visar hur besökare kan ta sig till Paleontologen samt en bild på byggnadens fasad för att öka orienterbarheten.

Vid pelarekarna står en skylt placerad i samma utförande som vid korsningen. På Zoologens fasad hänger vepor som syns från entrén mot Tropiska växthuset, där det står "Evolutionsmuseet Zoologi". Dessa vepor ersätter den temporära banderollen som hängde på balkongen ovanför huvudentrén till byggnaden.

Den nya gestaltningen framför Zoologen har ett tydligt formspråk som refererar till Botaniska trädgårdens design. De föredetta smitvägarna har nu fått bli en del av gestaltning som stenlagda gångvägar. I nära anslutning till Zoologens entré finns sittplatser av olika karaktär. Vissa av sittplatserna är något lägre i höjd för att mindre barn från skolklasser på besök ska kunna sitta ner och äta sin medhavda matsäck.



Figur 63. Sektion a-b, skala 1:200/A3, över Zoologens framsida. Sektionen visar perennplanteringarna utanför Zoologen. Här syns de sittbara murarna och i bakgrunden syns körbärstråden bortan vid Tropiska växthuset.

VEGETATION

För att anspela på den gestaltning som platsen framför Zoologen hade när byggnaden var ny har gräsmattorna bytts ut mot planteringar i kombination med sittplatser. Den tidigare vegetationen var tät men så pass låg att den inte skymde byggnadens fasad. Den nya vegetationen består av låga perennplanteringar som bidrar med grönska och blomning. Dessa planteringar kopplar också an till Botaniska trädgårdens artrika vegetation.

I förarbetets platsanalyser framkom att platsen framför Zoologen saknar vegetation i mindre skala då det vid analystillfället endast fanns enstaka stora träd och öppna gräsmattor. I detta gestaltungsförslag finns planteringar med hög detaljrikedom.

Planteringstyp 1 (se Figur 67, s. 49) är de planteringar som består av upphöjda växtbäddar med en kant av granit. Det är totalt tre bäddar varav två av dessa innehåller Tokyokörbär - *Prunus x yedoensis*. Perennerna utgörs av vit Astilbe (*Astilbe Arendsi-Gr. 'Snowdrift'*), Stjärnflocka (*Astrantia major*), Kantnepeta (*Nepeta fasseni 'Walkers Low'*) och ljusgul Röllika (*Achillea millefolium 'Credo'*). Färgskalan i dessa växter ska harmonisera med Zoologens fasad och samtidigt kunna tåla sol till halvsugga och vara hårdiga.

Planteringstyp 2 (se Figur 68, s. 49) är de storskaliga planteringarna som ska ersätta gräsmattorna. Här kommer större fält av Stäppsalia (*Salvia nemorosa 'Ostfriesland'*), Hakonegräs (*Hakonechloa macra*), Röllika (*Achillea millefolium 'Credo'*) och Kransveronika (*Veronicastrum virginicum 'Diana'*) planteras för att balansera upp skalan och bidra med stora fält av växter som drar till sig bin. Särskilt Stäppsalia och Kransveronika är bra på att attrahera insekter.

Planteringstyp 3 (se Figur 69, s. 49) är planteringarna intill Zoologens fasad. Eftersom det är skuggigt framför huset bör växterna vara anpassade för detta. Strutbräken (*Matteuccia struthiopteris*), Daggfunktia (*Hosta Sieboldiana 'Elegans'*), Hasselört (*Asarum europaeum*) och Jätterams (*Polygonatum odoratum*) är förslag på växter som kan fungera.

BELYSNING

Zoologens fasad är belyst för att besökare lättare ska kunna orientera sig under vinterhalvåret. Från entrétorget vid korsningen lyses gångvägen upp av pollare som fortsätter ända bort till Paleontologen för att leda besökare dit. Då Villavägen söderifrån fram till Zoologen är sparsamt belyst bidrar den nya belysningen till att uppmärksamma besökare på omgivningen och på så vis upptäcka Zoologen.

UTRUSTNING

Planteringarna är kantade av 40 cm höga granitkantstöd som också fungerar som sittplatser för vuxna och barn. Dessa är inspirerade av de granitblock som står innanför entrén till Tropiska växthuset som även fungerar som informella sittplatser. Förutom granitkanterna finns även sittmöbler i form av bord och stolar där en fika kan avnjutas.

Granitkanterna och sittmöblerna blir mötesplatser för museets besökare och för alla som vistas på campus EBC.

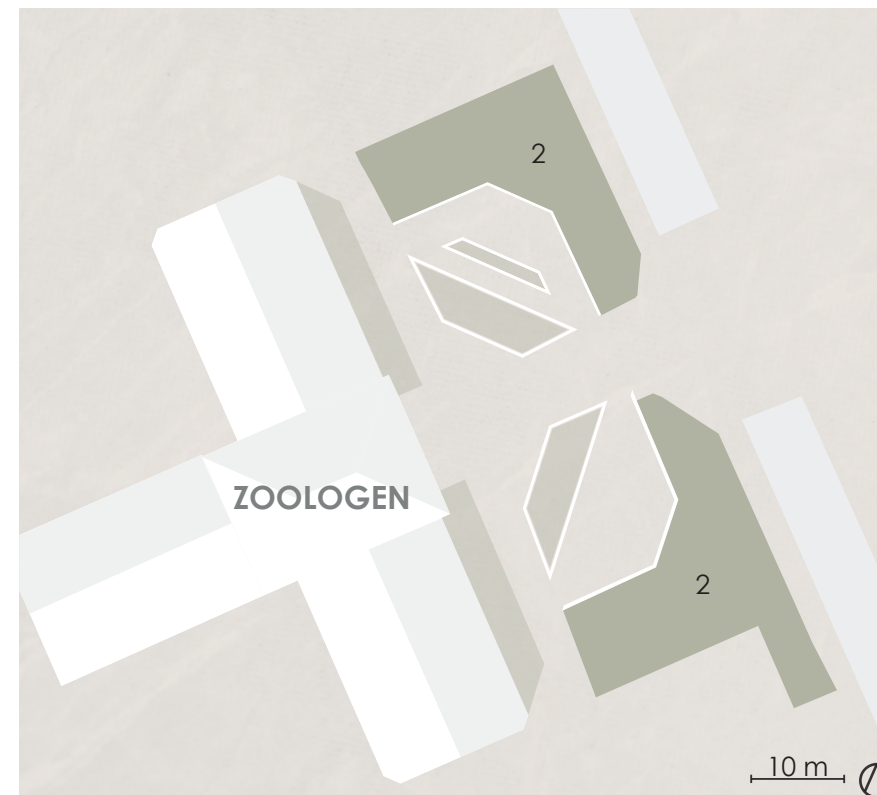
I den södra delen av förslaget finns en skulptur föreställande en dinosaurie. Skulpturen blir en plats för lek för besökande barn samtidigt som den anspelar på vad som finns att se i samlingarna. För besökare som är på platsen för första gången kan dinosaurieskulpturen vara lika viktig som en skylt när det kommer till att locka besökare. Nya cykelställ har placerats söder om dinosaurieskulpturen, då de gamla cykelställena kändes felplacerade utanför entrén.



Figur 64. Perspektiv över Dinosaurien framför Zoologen. Denna plats ska vara en intressant plats för barn och skolklasser och när de har varit inne på museet kan de gå ut hit och sitta runt dinosaurien.



Figur 65. Planteringstyp 1.



Figur 66. Planteringstyp 2.



Figur 67. Planteringstyp 3.

VÄXTFÖRSLAG TILL PLANTERINGSTYP 1



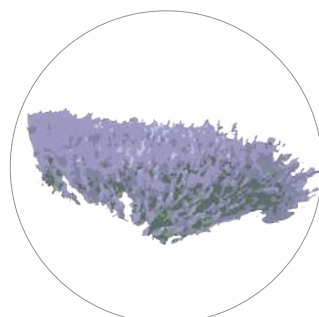
Figur 68. Stjärnflocka



Figur 69. Rölleka



Figur 70. Astilbe

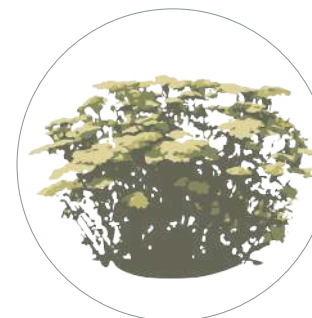


Figur 71. Kantnepeta

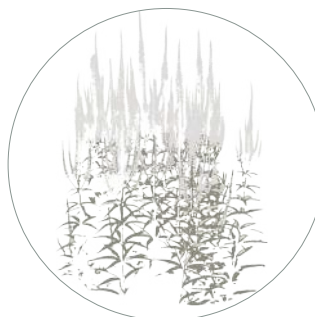
VÄXTFÖRSLAG TILL PLANTERINGSTYP 2



Figur 72. Hakonegräs



Figur 73. Rölleka



Figur 74. Kransveronika



Figur 75. Stäppsalia

VÄXTFÖRSLAG TILL PLANTERINGSTYP 3



Figur 76. Daggfunkia



Figur 77. Jätterams



Figur 78. Hasselört



Figur 79. Strutbräken

TROPISKA VÄXTHUSET

Botaniska trädgårdens entré mot Zoologen har förtydligats och gjorts mer tillgänglig.

ORIENTERBARHET & TILLGÄNGLIGHET

Entrén till platsen har öppnats upp och fått samma bredd som öppningen i ligusterhäcken mot Zoologen. Det framgick i intervjuerna att platsen mellan Tropiska växthuset och Villavägen har upplevts som en baksida av besökare. Genom att entrén blir bredare och det nya markmaterialet löper ända fram till den asiatiska trädgården, kommer denna plats upplevas mer som en framsida. Förbättrad skyltning mot Evolutionsmuseerna kommer skapa en tillströmning dit, då caféet är en nod med många besökare under sommartid.

VEGETATION

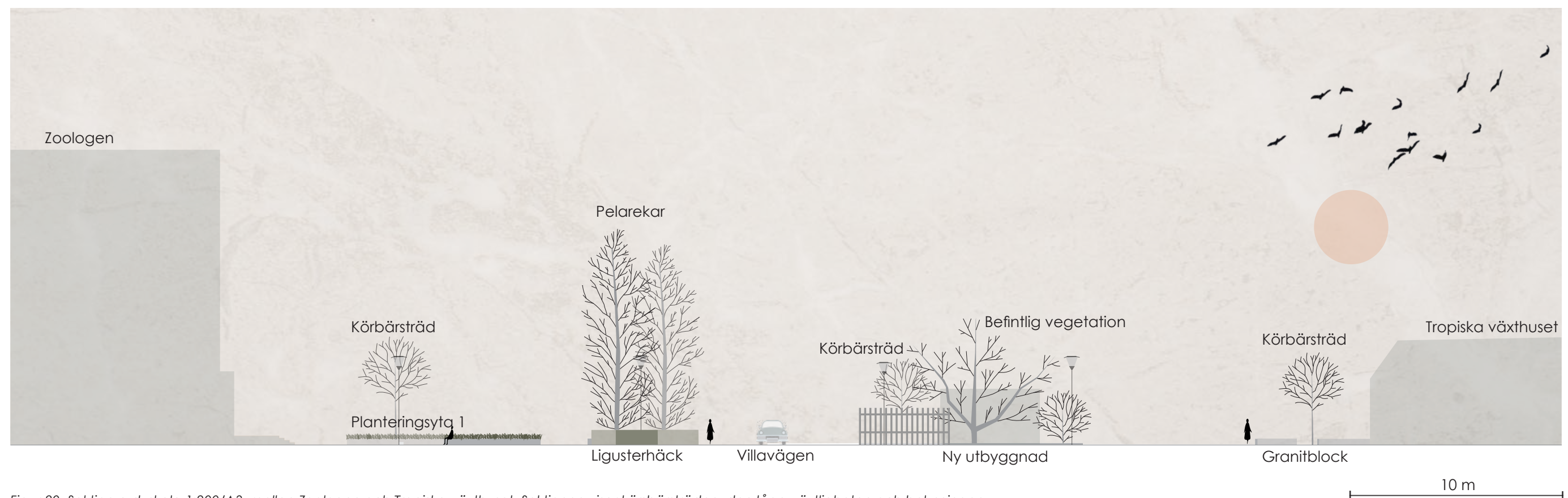
Thujorna längs Gunnebostängslet har tagits bort för att frigöra sikt och för att platsen vid Tropiska växthuset inte ska upplevas som en vägg från Zoologen. Två nya körsbärsträd planteras på var sin sida om entrén vid Villavägen för att förstärka ingången. Även två körsbärsträd planteras på var sin sida om öppningen till den asiatiska trädgården.

BELYSNING

Den nya belysningsarmaturen är placerad i ett stråk från Blåsenhus ända fram till Zoologen för att leda besökare mellan campus Blåsenhus, Botaniska trädgården och campus EBC.

UTRUSTNING

Gunnebostängslet längs Villavägen byts ut mot ett två meter högt trästaket som blir en förlängning av staketet mot Norbyvägen (se figur 84, s. 52). Det nya staketet ger insynsskydd mot Trädgårdsvillan och dess utbyggnad, men den är fortfarande av en mer genomsläpplig karaktär. Även en cykelparkering har lagts till precis till höger innanför entrén.



Figur 80. Sektion c-d, skala 1:200/A3, mellan Zoologen och Tropiska växthuset. Sektionen visar körsbärsträden, den låga växtligheten och belysningen som återkommer över hela arbetsområdet.



Figur 81. Perspektiv över ingången till den asiatiska trädgården vid Tropiska växthuset. Här syns de nya körsbärsträden vid ingången och en ny skylt som ska tydliggöra den asiatiska trädgården.



Figur 82. Perspektiv över Villavägen och entrén till Tropiska växthuset. Här syns staketet som är utbytt och att Thujorna är nedtagna. Entrén in till Tropiska växthuset blir därför lättare att upptäcka.

DISKUSSION

I detta kapitel diskuteras huruvida arbetets frågeställningar har besvarats och om syftet har uppnåtts, följt av en reflektion kring arbetsprocessen. Kapitlet avslutas med sammanfattade slutsatser samt nya frågeställningar som uppkommit under arbetets gång.

RESULTATDISKUSSION

Syftet med examensarbetet var att genom gestaltning öka orienterbarheten mellan Zoologen och Tropiska växthuset samt att koppla samman dem visuellt. Vi fick i uppdrag att undersöka nya gestaltningsmöjligheter på platsen där det fanns många olika aspekter att ta i beaktande.

För att uppnå syftet började vi med att undersöka orienterbarheten och den historiska aspekten, som sedan fick bli grundstenarna i förslaget. Detta på grund av den problemställning vi hade och som utgick från att göra en sammanhållen plats av något som från början var två platser med olika karaktär.

I denna del följer en diskussion om orienterbarhet och tillgänglighet, som har fungerat som en röd tråd genom förslaget. Sedan följer en diskussion om själva gestaltningsförslaget utifrån den historiska undersökningen.

ORIENTERBARHET & TILLGÄNGLIGHET

Vad är det som gör att det är svårt att hitta på en plats? För vilka är det svårt att hitta? Framförallt har vi frågat oss hur man vet att man gestaltat så att orienterbarheten ökats.

Enligt Svensson (2008) är vägen till god orienterbarhet välutformade väganvisningssystem, visuella ledstråk, kontrastmarkeringar av viktiga målpunkter, god belysning och logiska färgsystem. Gibson (2009) menar att vi som designers måste kunna presentera information och strukturera platsen så att besökaren enkelt kan läsa av funktioner och hitta rätt på ett smidigt sätt. Allt detta definierar begreppet, men hur man mäter orienterbarheten är en annan fråga. Eftersom alla människor är olika tolkar vi också information på olika sätt. Att undersöka en plats orienterbarhet med hjälp av exempelvis en enkätundersökning skulle troligtvis inte ge en komplett bild av vad som fungerar och inte fungerar. Bara en skylt är så mycket mer komplicerad än vad man kan tro då den behöver vara tydlig för alla människor.

Att hitta en text av och för landskapsarkitekter som handlar om orienterbarhet var svårt. Vi hittade inte så mycket forskning om orienterbarhet i utemiljön där det handlar om att förtydliga en plats genom gestaltning och inte bara med hjälp av skyltar. Mycket handlade om orienterbarhet i inomhusmiljöer. Att lära sig om lättlästa miljöer borde ingå mer i landskapsarkitektens utbildning då det ofta är en viktig aspekt som påverkar hur en plats fungerar. Mer forskning av landskapsarkitekter om hur design kan länka ihop områden samt öka läsbarheten, vore ett bra hjälpmedel i framtiden om våra städer fortsätter att förtätas.

Att Zoologen får en ramp till entrén kommer öka tillgängligheten väsentligt, även om den flammade smågatstenen är mindre tillgänglig än den nuvarande asfalten. Trottoarkanterna bör vara fasade eller nedsänkta vid entréområdena för att tillgängligheten ska förbättras. Även en handikapparkering tillfördes nära entrén till museet för att ytterligare skapa en mer tillgänglig plats.

GESTALTNINGSFÖRSLAGET

Att gestalta en plats med hänsyn till dess historiska utformning är en utmaning som vi tog oss an i detta examensarbete. Genom att jämföra och analysera kart- och bildmaterialet kunde vi bilda oss en uppfattning om områdets utseende genom tiderna. Det som komplicerade analysen var främst att tillgången på bildmaterialet var begränsat vilket gjorde att vi fick dra egna slutsatser. Vilken typ av vegetation som fanns på platsen under 1930-talet, var till exempel en sådan aspekt. Utifrån fotografierna och vad som finns på platsen idag drog vi slutsatsen att det högst sannolikt var fruktträd utanför Zoologen. Trots detta kom vi fram till att mer träd skulle skymma de få siktlinjer som finns kvar utanför byggnaden idag. Därför valde vi att gestalta med stora perennplanteringar där växterna skapar volym och balanserar upp Zoologens pampiga byggnad. Perennerna skapar dessutom en koppling till Botaniska trädgården och Tropiska växthuset.

Eftersom Zoologen är klassad som ett byggnadsminne var vi tvungna att ta reda på vad detta innebar. Utemiljön får inte "förvanskas" enligt detta skydd men vad betyder egentligen det? Vad i miljön är det som inte får förvanskas? Vi kontaktade Länsstyrelsen via mail för att fråga vad begreppet innebar men fick inget svar. Eftersom miljön

är sliten och har förändrats över tid undrade vi om skyddet är en förlängning av Zoologens byggnadsminne. Det enda i utemiljön som vi tolkat är av historisk vikt är pelarekarna och ligusterhäcken som syns på flygfoton från 1932. Vi behövde fråga oss i detta arbete vad som är viktigt att spara och vad som får förändras. Gräsmattorna framför Zoologen har förändrats över tid och vegetationen likaså. Därför bestämde vi oss för att detta inte var av lika stort historiskt värde som pelarekarna och ligusterhäcken. Att Zoologen låg mitt på Uppsalas åkerlandskap då det byggdes, var dessutom något som behövde tas i beaktande. På den tiden måste byggnaden ha sett mycket pampig ut där den låg mitt på åkern. Idag omges byggnaden av villor och Botaniska trädgården, vilket medför att den ligger skymd och inklämd bland alla dessa tomter. För att förstärka byggnadens arkitektur och att genom yttre gestaltning berätta om verksamheten, kom vi fram till att gräsmattorna skulle behöva gestaltas om.

För att ytterligare motivera en förändring valde vi att ta avstamp i Maria Ignatievas (2017) teorier om gräsmattor. Hennes teorier handlar om att det inte är försvarbart med gräsmattor om man som i vårt fall vill ta hänsyn till biologisk mångfald/ekosystemtjänster, vilket borde svara emot museets innehåll. En perennplantering med växter som drar till sig bin och insekter är bättre då det också är billigare ur en skötselaspekt.

GESTALTNINGEN I SITT SAMMANHANG

För att campusområdet EBC inte ska bli osammanhängande skulle ett helhetsgrepp behöva tas om platsen framför Zoologen får en ny gestaltning. Då skulle ett gestaltningsprogram för hela området kunna göras så att exempelvis belysningsarmaturen framför Zoologen återkommer på resten av campusområdet. En ny gestaltning som inte inkluderar närområdet, skulle kunna upplevas som spretig då det finns en risk att för många olika element förekommer i utemiljön. Vägen mellan Zoologen och Paleontologen skulle exempelvis kunna förtydligas genom att det nya markmaterialet fortsätter hela vägen mellan dem.

METODDISKUSSION

I denna del följer en diskussion om våra valda metoder och en kritisk granskning av dem. Vi började med att göra en litteratursökning om orienterbarhet för att sedan göra en historisk undersökning samt en platsanalys.

I och med att vi började med att analysera platsens historia och sedan göra en platsanalys så påverkades förmodligen vår syn på området. Vi kände dessutom till platsen sedan innan, vilket också troligtvis har påverkat resultatet. Platsanalysen utgjordes av en inventering samt en analys av platsens orienterbarhet och en analys inspirerad av Lynch. Allt bakades ihop på grund av upprepningen som annars uppstod.

Den Lynchinspirerade analysen är en metod som vi har använt oss av mycket under utbildningens gång. Hans böcker handlar om stadsbilden och stadsplanering men vi kunde ändå applicera hans olika element på vår plats. Analysen bidrog främst till att vi kunde komma fram till att Zoologen och Tropiska växthuset är två olika enhetliga områden. I övrigt var mycket av informationen vi fick fram under inventeringen ganska självklar och eventuellt något vi hade kunnat komma fram till utan Lynch.

Den övriga platsanalysen behandlade orienterbarhet och tillgänglighet, vegetation, utrustning och belysning. Det var svårt att få ihop detta på ett bra sätt eftersom vi inte valde en specifik metod för att inventera utan använde oss av strategier som vi lärt oss under utbildningen, exempelvis besöka platsen med ett utskrivet kartunderlag och anteckna på det.

ARBETSPROCESS

Att välja att intervjua informanterna från campus EBC och Evolutionsmuseerna ledde till att vi fick fram mycket värdefull information, men vi hade kunnat intervjua besökare till museet också. Detta hade kanske gett ännu större förståelse för behoven på platsen då vi hade fått fram information som har mer att göra med hur det känns att befinna sig på platsen som förstagångsbesökare. Vi bedömde dock att det hade varit för tidskrävande att försöka

komma i kontakt med tillräckligt många förstagångsbesökare. Detta för att vi behövde utföra intervjuerna relativt tidigt i arbetet i januari/februari då besökarantalet på museet var lågt, vilket vi nämner i metoden. Det hade antagligen också varit givande att prata med barn om deras upplevelser av museet, men av samma anledning som precis nämnts hade det varit svårt att genomföra praktiskt.

GESTALTNINGSPROCESS

Genom den avgränsning vi gjorde när vi valde att främst behandla orienterbarheten och den historiska delen, så kunde detta examensarbete hållas på en rimlig nivå tidsmässigt. Vi valde dock att inte gå in allt för djupt på orienterbarheten när det kommer till skyltning, eftersom detta krävde att vi behövde skapa ett skyltprogram.

IDÉ OCH KONCEPT

Konceptet bakom gestaltningen användes som ett hjälpmedel för att komma på idéer under skissarbetet, och konceptet fick även ge titel åt arbetet.

Vi nämner i inledningen att vår gestaltning är en del av projektet Campus 2050 som utvecklar universitetets campusområden, men vi har valt att gestalta för museets besökare när det gäller funktioner. Detta är för att de som främst behöver hjälp att hitta är förstagångsbesökare som kommer till museet och inte studenter. Vårt bidrag till campusutvecklingen är att länka ihop Tropiska växthuset och Zoologen och att vår gestaltning ökar orienterbarheten mellan dem. Hade Zoologen inte varit ett offentligt museum hade gestaltningen varit inriktad på studenter och forskare istället.

SKISSARBETE

I och med att vi valde att göra en fysisk modell gav det skissarbetet ytterligare en dimension. Speciellt tack vare att vi skapade en ordentligt gjord modell och inte bara en skissmodell. Modellarbetet gav oss en förståelse för de volymer som finns på platsen och platsens rumslighet.

Som Carola Wingren (1995) uttrycker det så är skissandet en process då man närmar sig sitt förslag genom att känna sig för och söka sig fram till lösningar. Vi valde att skissa en del var för sig för att komma fram till idéer oberoende av varandra. Detta bidrog till att vi kunde vara kreativa och sedan diskutera våra skisser tillsammans. Något vi hade kunnat förbättra var att skissa mer på plats. Det hade kunnat ge oss en bättre förståelse för platsens faktiska utformning, samt att se hur folk rör sig samtidigt som man skissar.

NYA FRÅGESTÄLLNINGAR

I detta examensarbete har vi analyserat en plats som har förändrats på många sätt genom historien. Från att ha syns på långt håll till att idag vara skymd av omgivande byggnader. I takt med att våra städer förändras och förtätas är det intressant att analysera kart- och bildmaterial för att se hur tiden sätter sina spår och skapar nya komplexa rum.

I ett vidare arbete skulle det dessutom vara intressant att undersöka hur man på bästa sätt kan mäta orienterbarhet i offentliga miljöer. En enkätundersökning skulle kunna visa väldigt olika svar på en och samma fråga. En person med dålig syn kulle kanske se på ett område på ett helt annat sätt än ett barn som inte kan läsa. Genom att göra fallstudier på olika platser skulle deras orienterbarhet kunna utvärderas.

Att Zoologiska museets verksamhet behövde visas utanför byggnaden var en aspekt som vi reflekterade över i examensarbetet. Frågorna vi ställde oss var: *Hur speglas byggnadens offentliga funktioner i utemiljön egentligen? Hur ser andra museers utemiljöer ut?* Det var svårt att hitta någon litteratur om detta så vi jämförde bilder på olika museums entréområden i Stockholm. Det vi hade kunnat göra var att åka till olika museer och analysera varje plats. Även om vi valde att inte ha med några referensobjekt, så hade denna analys antagligen kunnat hjälpa oss i gestaltningsprocessen.



REFERENSER

TRYCKTA KÄLLOR

Bergold, Carl Erik & Lambert, Lars (2002). *Uppsalas arkitekter och arkitekternas Uppsala: från domkyrkan till Ångströmlaboratoriet*. Uppsala: Kornhuset.

Boverket (2006). *Lär känna din ort!: metoder att analysera orter och stadsdelar*. 1. uppl. Karlskrona: Boverket.
Tillgänglig på Internet: <http://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2006/lar-kanna-din-ort/>

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber.

Eriksson, Eva (1990). *Den moderna stadens födelse: svensk arkitektur 1890-1920*. 1. uppl. Stockholm: Ordfront.

Eriksson, Eva (2001). *Den moderna staden tar form: arkitektur och debatt 1910-1935*. Stockholm: Ordfront.

Gehl, Jan (2010). *Cities for people*. Washington: Island Press.

Gibson, David (2009). *The wayfinding handbook: information design for public places*. New York: Princeton Architectural Press

Ignatieva, Maria (2017). *Alternativ till gräsmatta i Sverige - från teori till praktik : en manual*. Uppsala: Institutionen för stad och land
Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:slu:epsilon-e-4316>

Jacobs, Jane (1992). *The death and life of great American cities*. Vintage books ed. New York: Vintage

Lundgren, Per (2012). *Analys och värdering av kulturmiljöer kring kvarteret Plantskolan i Uppsala kommun*. Uppsala: Upplandsmuseet.

Lynch, Kevin (1964). *The image of the city*. [New ed.] Cambridge, Mass.: M.I.T. Press.

Länsstyrelsen Uppsala län (1997). *Beslut om byggnadsminne med skyddsbestämmelser*. Uppsala: Länsstyrelsen Uppsala län.
Tillgänglig på internet: http://ext-dokument.lansstyrelsen.se/Uppsala/Geodata_relaterade_dokument/Byggnadsminnen/Bm_10353_96_Z.PDF

Nord, Lennart (1995). *Bemästra världen – Om skissens potential i skenet av jaget/miget som ny tankefigur*. Nordiskarkitekturforskning. Nr 4. s. 133-152. Stockholm: Forum.
Tillgänglig på internet: <http://www.lennartnordarkitekt.se/UserFiles/Bemstravrliden-95.pdf>

Olsson, Margareta & Thunman, Dan (2003). *Kvarteret Blåsenhus - en historisk återblick*. Uppsala: Kulturkontoret, Uppsala kommun.
Tillgänglig på internet: <https://www.yumpu.com/sv/document/read/4048048/kvarteret-blasenhus-en-historisk-aterblick-akademiska-hus>

SFS 1988:950. *Kulturmiljölöag*. Stockholm: Kulturdepartementet.

Svensson, Elisabet (2008). *Bygg ikapp: för ökad tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsnedsättning*. 4. utg. Stockholm: Svensk byggtjänst.

Thunman, Dan (1997). *1900-talets arkitekturstilar i Uppsala*. Uppsala: Kulturnämnden.

Utrikesdepartementet (2008). *Konvention om rättigheter för personer med funktions- nedsättning och fakultativt protokoll till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning New York den 13 december 2006*.
Tillgänglig på internet: <http://www.regeringen.se/49cf70/contentassets/f6446d9266db46dea0e0e58cd6d53a97/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-och-fakultativt-protokoll-till-konventionen-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning.pdf>

Wingren, Carola (2009). *En landskapsarkitekts konstnärliga praktik: kunskapsutveckling via en självbiografisk studie*. Diss. Alnarp : Sveriges lantbruksuniversitet, 2009.
Tillgänglig på Internet: <http://epsilon.slu.se/200927.pdf>

ELEKTRONISKA KÄLLOR

Huddinge kommun (uå). *Handbok för tryggare stadsmiljöer -Metoder och verktyg för att arbeta med trygghet i gestaltning och projektering av stadsrum*.
<https://kortalankar.se/hE0F9> [2019-05-09]

Länsstyrelsen Uppsala län (2019). *Zoologen och Paleontologen*.
<https://www.lansstyrelsen.se/uppsala/besok-och-upptack/kulturmiljoer/byggnadsminnen/zoologen-och-paleontologen-kvarteret-lagertradet.html> [2019-03-15]

Uppsala universitet (2016). *Ett kunskapsarkiv med anor*. <http://www.evolutionsmuseet.uu.se/historia.html> [2019-03-08]

Uppsala universitet (2017). *Utbildning vid EBC*. <https://www.ebc.uu.se/utbildning/> [2019-03-10]

Uppsala universitet (2018a). *Utställningar*. <http://www.evolutionsmuseet.uu.se/utstallning/index.html> [2019-03-08]

Uppsala universitet (2018b). *Årsredovisning 2018*. Uppsala: Uppsala universitet. Tillgänglig på internet: <http://regler.uu.se/dokument/?contentId=625776>

Uppsala universitet (2019). *Så möter vi vår framtid*. <https://www.uu.se/om-uu/organisation-styrning/utvecklingsplan2050/> [2019-03-05]

Uppsalanytt (2007). *Dags för invigning av Tropiska växthuset*.
<https://www.uppsalanytt.se/nyheter/dags-for-invigning-av-tropiska-vaxthuset/> [2019-03-15]

MUNTliga KÄLLOR

Elin Stål, Informatör på Evolutionsmuseerna, intervju den 14 februari 2019.

Mats Block, Trädgårdsdirektör på Botaniska trädgården, Uppsala universitet, intervju den 25 januari 2019.

Mats Eriksson, Museichef på Evolutionsmuseerna, intervju den 14 februari 2019.

Stefan Gunnarsson, Intendent på Evolutionsbiologiskt centrum, Uppsala universitet, intervju den 25 januari 2019.

BILDFÖRTECKNING

Figur 1-4. Illustrationer av författarna.

Figur 5. Lantmäteriet (2019). *Ortofoto* [fotografi].
<https://kso.etjanster.lantmateriet.se/> [2019-04-15]

Figur 6-7. Fotografier tagna av författarna.

Figur 8. Illustration av författarna.

Figur 9. Wiman, Carl (ca 1935). *Parti av Uppsala med Paleontologiska och Zoologiska institutionerna. Flygfoto.* [fotografi].
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:alvin:portal:record-250792> [2019-03-10]

Figur 10. Bladh, Oscar (1947). *Oscar Bladhs flygfotografier* [fotografi].
<https://kortalankar.se/Xx6e2> [2019-03-10]

Figur 11. Lantmäteriet (1854). *Laga skifte* [karta].
https://historiskakartor.lantmateriet.se/historiskakartor/show.html?showmap=true&archive=LMS&nbOfImages=283&sd_base=lms2&sd_ktun=4c4d535f4237302d313a3336 [2019-03-10]

Figur 12. Nohldén, Eric / Lantmäteriet (1930). *Kartutsnitt Uppsala kommun* [karta].
<https://dzgisweb01.uppsala.se/ags02/rest/services/nKultur/HistoriskaKartorUppsalaStad/MapServer> [2019-03-12]

Figur 13. Ostis Fotografi Atelier, Henri / Upplandsmuseet (1917). *Zoologiska institutionen, Uppsala 1917* [fotografi].
<https://digitaltmuseum.org/021017810989/zoologiska-institutionen-uppsala-1917> [2019-03-10]

Figur 14. Lantmäteriet (1960). *Historiska ortofoton 1960* [fotografi].
https://kso.etjanster.lantmateriet.se/?e=647177&n=6637686&z=12&profile=default_orto_historiska60 [2019-03-12]

Figur 15. Bladh, Oscar (1935). *Oscar Bladhs flygfotografier* [fotografi].
<https://kortalankar.se/WEHRM> [2019-03-10]

Figur 16. Lantmäteriet (2019). *Ortofoto* [fotografi].
<https://kso.etjanster.lantmateriet.se/> [2019-04-15]

Figur 17. Evolutionsbiologiskt centrum, Uppsala universitet (1932). *Flygbild Zoologen* [fotografi].

Figur 18. Länsstyrelsen Uppsala län (1997). *Skyddsområde för byggnadsminne* [karta].
https://www.lansstyrelsen.se/download/18.2887c5dd16488fe880d5f1e0/1538042077970/BM_Kvarteret%20lagertradet_DE.pdf [2019-03-04]

Figur 19. Gösta Gustafsson (1932). *Flygbild Zoologen* [fotografi].

Figur 20-21. Fotografier tagna av författarna.

Figur 22. Google, Kartdata (2019). *Ortofoto* [fotografi].
<https://www.google.se/maps/@59.8503859,17.6269104,157m/data=!3m1!1e3> [2019-04-17]

Figur 23-33. Fotografier tagna av författarna.

Figur 34. Illustration av författarna.

Figur 35-38. Fotografier tagna av författarna.

Figur 39. Lantmäteriet (2019). *Ortofoto* [fotografi].
<https://kso.etjanster.lantmateriet.se/> [2019-04-15]

Figur 40-46. Illustrationer av författarna.

Figur 47-51. Fotografier tagna av författarna.

Figur 52-82. Illustrationer av författarna.

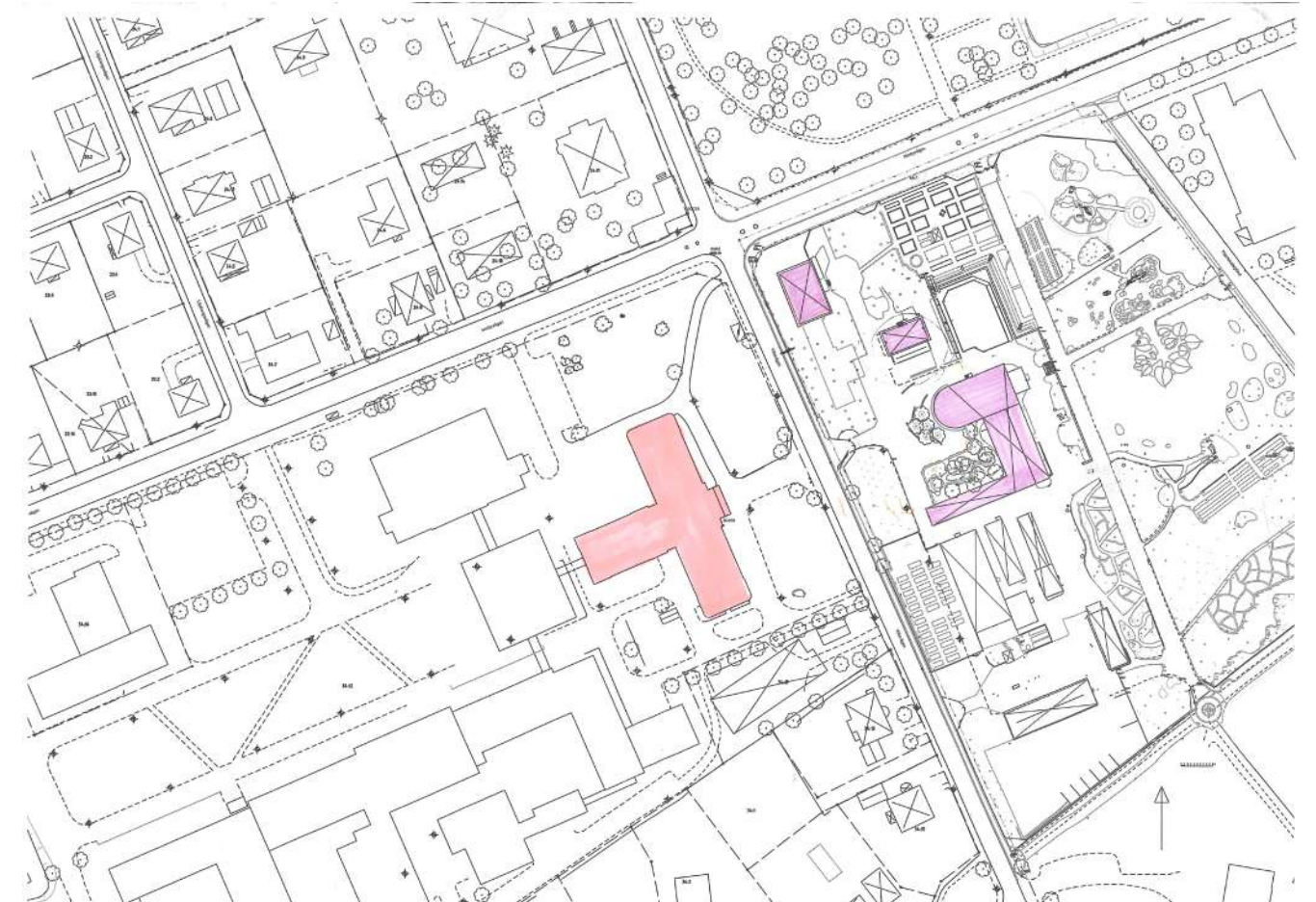


BILAGOR

BILAGA 1 - UNDERLAG VID INTERVJU



Underlag som användes vid intervju med Stefan Gunnarsson och Mats Block, den 25 januari 2019. Underlaget var utskrivet i A3-format. © Lantmäteriet



Underlag som användes vid intervju med Mats Eriksson och Elin Stål, den 14 februari 2019. Bakgrundskarta: sammanfogade CAD-underlag från Akademiska Hus och Botaniska trädgården. Underlaget var utskrivet i A3-format.

BILAGA 2 - INTERVJUSVAR

INTERVJU MED STEFAN GUNNARSSON OCH MATS BLOCK

BERÄTTA OM PROJEKTET.

Stefan Gunnarsson berättar att interiören i vissa byggnader på campus EBC ska göras om och i samband med detta vill ledningen på EBC att utemiljön framför Zoologen undersöks då den upplevs som undermålig då det är svårt att orientera sig på platsen. Uppsala universitet har ett projekt där de ska förbättra utemiljön och koppla ihop sina olika campusområden fram till år 2050 och att stärka kopplingen mellan campus EBC och Botaniska trädgården skulle vara ett steg i detta projekt som även skulle underlätta orienterbarheten i området.

Mats Block berättar att Trädgårdsvillan inne i Botaniska trädgården ska byggas ut vilket kommer påverka platsen mellan Villavägen och café Viktoria. han berättar vidare att entrén till Botaniska trädgården som vetter mot Zoologen länge har upplevts som en baksida men att den successivt förbättrats under de senaste åren med sommarblomsplanteringar och körsbärsträd som möter besökare som använder entrén. Vid Tropiska växthuset finns en liten trädgård med asiatiska växter, där växthuset tidigare hade en utbyggnad berättar Mats Block.

VILKA PROBLEM FINNS DET I UTEMILJÖN?

Allmänheten som kommer till platsen framför Zoologen för första gången har svårt att orientera sig då utemiljön främst består av gräsmatta och tomma cykelställ, ingenting signalerar offentligt museum förutom den temporära banderoll som hängts på balkongen ovanför Zoologens huvudentré där det står "Evolutionsmuseet Zoologi" berättar Stefan Gunnarsson. Han poängterar att banderollen inte är en långsiktig lösning då den bryter mot byggnadens estetiska uttryck.

Innanför Botaniska trädgårdens entré är det få besökare som upptäcker den asiatiska trädgården då den ligger i ett hörn, är omgiven av en låg häck och inte har någon skylt mot entréplatsen. Det är också ett problem att besökare inte har någonstans att

parkera sina cyklar och parkerar därför vid de granitblock som finns utplacerade vid växthuset och vars egentliga funktion inte är cykelställ utan konstnärliga element. Det händer att besökare vandrar in på personalområdet söder om Tropiska växthuset då det inte finns någon tydlig gräns när detta område börjar.

VAD TYCKER NI OM TILLGÄNGLIGHETEN TILL ZOOLOGEN OCH I UTEMILJÖN?

Tillgängligheten är inte tillräcklig i dagsläget då en handikappentré endast finns på Zoologens baksida berättar Stefan Gunnarsson. För att göra byggnaden mer tillgänglig ska en ramp byggas till huvudentrén och inomhusmiljön göras om så att personer som inte kan gå i trappor ska kunna ta sig till hissen som idag ligger en trappa ner från huvudentrén.

INTERVJU MED ELIN STÅL OCH MATS ERIKSSON

BERÄTTA OM UTEMILJÖN

Elin Stål och Mats Eriksson berättar att utemiljön kring Zoologen fungerar dåligt då besökare inte hittar till museets entré och att det saknas viktiga funktioner som sittplatser och god belysning. De berättar vidare att majoriteten av Evolutionsmuseernas besökare är där för första gången vilket gör det extra svårt för dem att orientera sig då utemiljön inte signalerar offentligt museum. Museets besökare är främst mor- och farföräldrar som är där med sina barnbarn och många av dem vet inte att de är på ett campusområde berättar Elin Stål som upplever att besökare inte läser skyltarna då de är i Uppsala universitets standardutförande och därför signalerar institution och inte museum.

Mats Eriksson berättar att många besökare kommer från Uppsala centrum längs Norbyvägen vilket gör att hörnet mot korsningen Norbyvägen/Villavägen där ligusterhäcken har en öppning är en mycket använd entré.

Cykelställena framför Zoologen användes mer förr då det fanns föreläsningssalar i byggnaden men nu står de oftast tomma berättar Elin Stål. Hon nämner också att en tillgänglig ramp kommer att byggas till Zoologens huvudentré i samband med att delar av byggnadens interiör ska göras om.

De är båda överens om att den höga vegetationen innanför Botaniska trädgårdens staket upplevs som en vägg mot Zoologen. Där står bland annat fem thujor, en gran och en gammal björk. De berättar att platsen framför Zoologen är relativt skuggig då en rad med lindar, fyra pelarekar samt själva byggnaden skuggar platsen.

Elin Stål berättar att den dinosauriestaty som står placerad mot Norbyvägen i den nysådda ängen är en Svanödlas och att det tidigare fanns fler dinosaurieskulpturer mellan Zoologen och Norbyvägen, vilket var ett projekt initierat av en tidigare informatör på museet.

“Man kan skylta hur man vill eller måla ut en stor gul linje på marken, men folk går ändå som de vill” //Mats

VAD TROR NI BEHÖVS FÖR ATT ALLMÄNHETEN SKA HITTA TILL ZOOLOGEN?

“Ljus, bättre skyltar och roligare” /Elin

Elin Stål och Mats Eriksson är överens om att bättre skyltning och bättre belysning behövs för att besökare ska kunna hitta rätt. Zoologens fasad borde belysas och fördes med vertikala banderoller i färg som tydligt signalerar att här inne finns ett museum. De poängterar också att det skulle behövas skyltning mot Evolutions-museerna redan på långt håll, exempelvis från den mycket populära Pelle Svanslöslekparken där många barn vistas. Eftersom barn är en viktig målgrupp för museet behöver utemiljön vara roligare än den är idag berättar Elin Stål. Hon berättar vidare att försök har gjorts med att ha illustrerade dinosauriespår på marken från Zoologen till Paleontologen, men att de inte syns på vinterhalvåret.

VILKA ANVÄNDER PLATSEN FRAMFÖR ZOOLOGEN?

Studenter är förvirrade den första veckan på terminen sedan lär de sig att hitta. De flesta pluggar här i tre år.

De tre grupper som vistas på platsen runt Zoologen är allmänheten, forskare samt studenter berättar Elin Stål och Mats Eriksson. Allmänheten kommer till platsen för att besöka museet och det är främst äldre personer tillsammans med barn men även skolklasser besöker museet. Det är endast enstaka besökare från det intilliggande villaområdet, och de besöker museet först när de har små barn.

Forskarna som besöker platsen har oftast någon kontaktperson på EBC som hjälper dem att hitta om de är där för första gången till skillnad från allmänheten som måste förlita sig på omgivningens

orienterbarhet berättar Mats Eriksson.

Studenterna på området har svårt att hitta under sin första vecka på utbildningen varefter de lär sig att hitta då de flesta studerar på EBC i tre år.

VAD BEHÖVS PÅ PLATSEN TYCKER NI?

Elin Stål berättar att de skolklasser som kommer för att besöka museet inte har någonstans att äta sin medhavda lunch då det inte finns några sittplatser varken inne på museet eller utanför. Om det fans sittplatser framför museet skulle de kunna sitta där och äta sin lunch berättar hon.

Det skulle behövas bättre skyltning på platsen som tydligt visar att det finns två museer, både Zoologen och Paleontologen. De berättar vidare att det behövs en rolig utemiljö som gärna speglar verksamheten i huset.

FINNS DET INTRESSE AV ATT KUNNA SITTA FRAMFÖR ZOOLOGEN?

“Ja!” utbrister Elin Stål. I dagsläget är det endast ett fåtal studenter som sporadiskt använder gräsmattorna framför Zoologen för att sitta på under sommarhalvåret berättar Mats Eriksson. Om sittplatser tillfördes tror de båda att de skulle användas av både museets besökare, studenter samt anställda på EBC.

VET NI NÅGOT OM PLATSENS HISTORIA?

Mats Eriksson berättar att Zoologen och Paleontologen blev publika museer 1999. Innan dess var samlingarna främst till för forskare och studenter medan allmänheten hade tillgång vid enstaka tillfällen. Hamn berättar vidare att det på 80-talet stod en barack på platsen mellan Zoologen och Norbyvägen där det idag har såtts äng. I samband med att baracken revs senare under 80-talet revs även den trävilla som stod på området framför Zoologen där det idag är gräsmatta.

VILKA FÖRESTÄLLER DE TRE BYSTERNA SOM FINNS PÅ ZOOLOGENS FASAD?

Mats Eriksson berättar att de tre bysterna föreställer Sven Lovén, Carl von Linné samt Wilhelm Liljeborg. Han förklarar att Sven Lovén var docent i zoologi under 1800-talet och studerade en tid i Uppsala. Wilhelm Liljeborg var professor i zoologi vid Uppsala universitet under 1800-talet.

HUR ÄR BELYSNINGEN PÅ OMRÅDET?

“Det är som taget ur en Hitchcock-film” säger en ur arbetsgruppen och syftar på att det är mörkt och ödsligt på platsen.

Villavägen upplevs mörk och är sparsamt belyst berättar Elin Eriksson. Gatans belysning förändras inte vid entrén till Zoologen vilket skulle förenkla för besökare som vill hitta till museet under vintertid berättar hon. Platsen framför Zoologen upplevs mörk även om det finns några lyktstolpar och Elin Eriksson anser att byggnadens fasad bör belysas. Mats Eriksson berättar att det borde finnas en tydlig belysning mellan Zoologen och Paleontologen så att besökare kan hitta mellan de två museerna under vintertid.

HUR MARKNADSFÖRS EVOLUTIONSMUSEERNA?

Elin Stål berättar att museernas verksamhet marknadsförs genom sociala medier som Instagram och Facebook. En begränsad marknadsföring görs i tryckt form då detta är kostsamt. Både Elins Stål och Mats Eriksson önskar att kommunen skulle marknadsföra museiverksamheten mer då detta är av intresse för såväl Uppsalas invånare som turister.

BILAGA 3 - MODELLEREN







BILAGA 4 - PRESENTATIONSPLANSCHER

Originalformat: A2

HITTA MELLAN FLORA OCH FAUNA

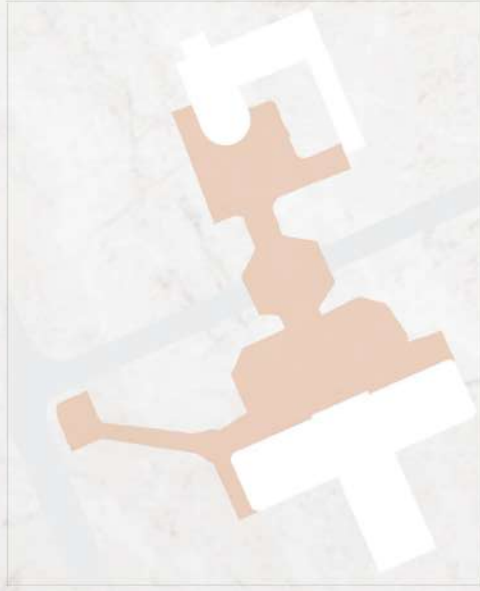
Syftet med förslaget är att genom gestaltning koppla samman Zoologen med Tropiska växthuset samt att förtydliga deras entréer så att besökare kan avläsa platsens funktioner och lättare orientera sig i området.

Genom formspråk, skyltning, materialval, vegetation och belysning stärks orienterbarheten och tillgängligheten samtidigt som platsen får en tydligare identitet.

Att lyfta platsens historiska utformning med pampiga siktlinjer och tätare vegetation gör att Zoologen får en ny kontext. Den historiska analysen visade på att utemiljön kring Zoologen har varit under konstant förändring och att de enda element som funnits med sedan byggnaden var ny är ligusterhäcken, pelarekarna och delar av gräsmattorna. Ligusterhäcken och pelarekarna har bevarats i förslaget då de anspelar på den historiska utformningen och för att de ramar in platsen framför Zoologen. I intervjuerna framgick det att gräsmattorna framför Zoologen används sparsamt och i platsanalysen noterades att de används som smitvägar. Då gräsmattor kräver hög skötsel i form av klippning och gödsling samt att dessa gräsmattor endast används som smitvägar har de bytts ut i detta gestaltungsförslag.



KOPPLA IHOP



MARKMATERIAL

För att koppla ihop campus EBC och Botaniska trädgården har platsen framför Zoologen, passagen över Villavägen och entrén in till Botaniska trädgården fått samma markmaterial.

Det nya markmaterialet skiljer sig texturmässigt från angränsande markmaterial då det nya utgörs av flammad smågatsten i röd granit med inslag av stenar i grå granit, medan angränsande markmaterial vid Zoologen är asfalt och inne på Botaniska är det löst grus.



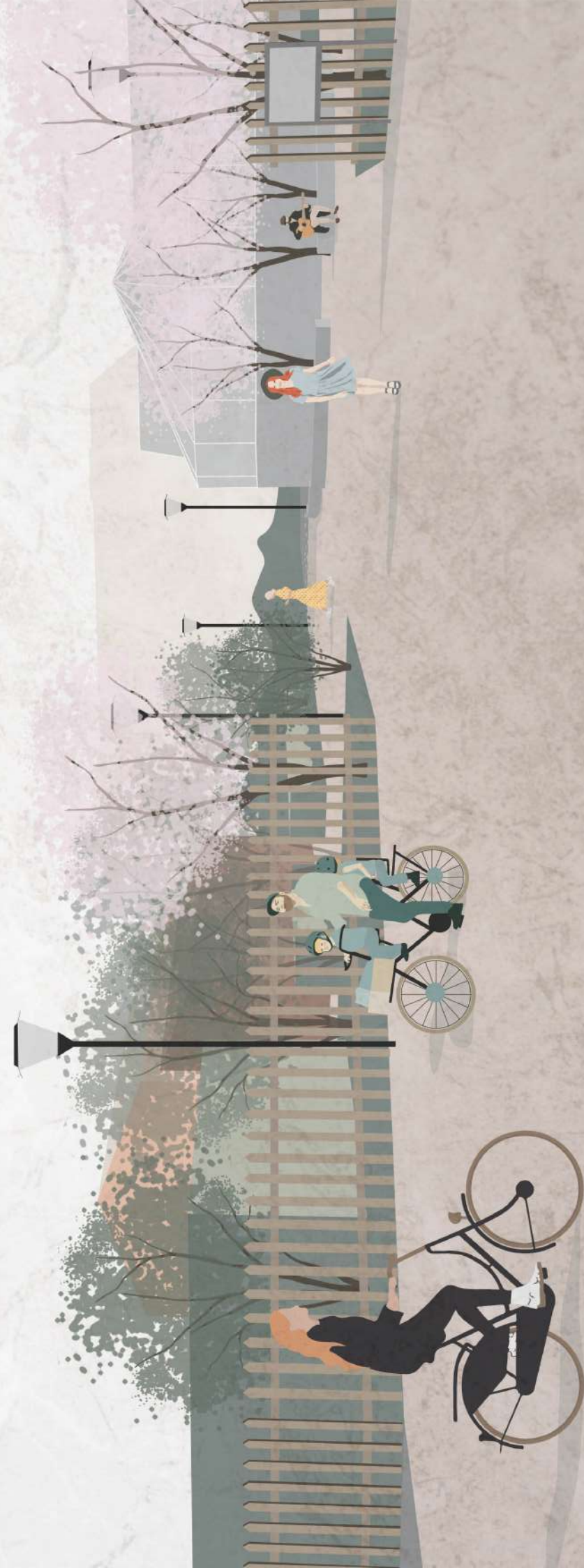
VEGETATION

Genom att låta Tokyokörsbären vid Tropiska växthuset förekomma även framför Zoologen samt på varsin sida om entrégränden till Botaniska trädgården får båda sidor om Villavägen gemensamma visuella element som blir som mest framträdande på våren då körsbärsträden blommar.

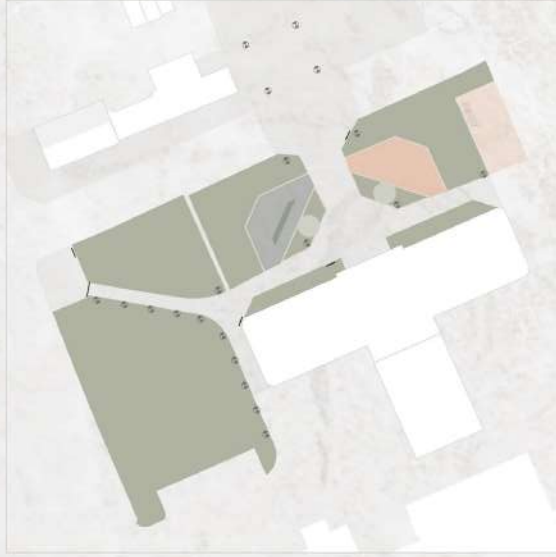


BELYSNING

Under vinterhalvåret då marken kan vara täckt av snö är det inte markmaterialet som kopplar samman campus EBC och Botaniska trädgården, det är istället belysningen. Siktlinjen mellan Tropiska växthuset och Zoologen är kantad av lyktstolpar i ett utförande som anspelar på tidsdjupet på platsen. Denna belysning leder besökare mellan de två områdena under årets mörka dagar men kopplar även samman då det är ljusst eftersom armaturens enhetliga utformning skapar en visuell länk över Villavägen.

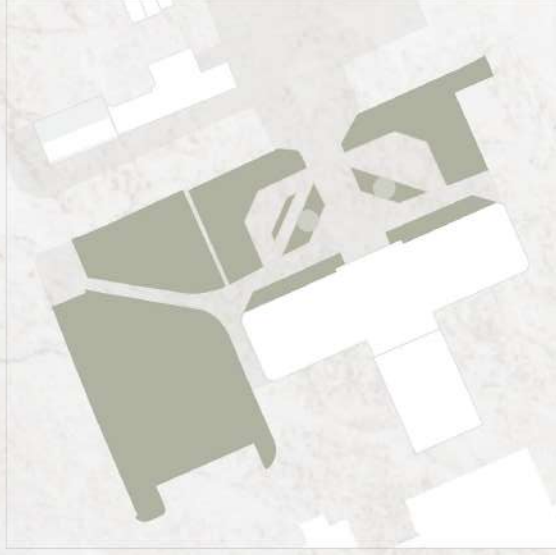


ZOOLOGEN



PROGRAM

Utemiljön framför Zoologen har fått en ny gestaltning som tillgodoser de funktioner som efterfrågades i intervjuerna och som syftar till att öka orienterbarheten på platsen genom att skapa en attraktiv miljö för museets besökare och de som vistas på campus EBC.



VEGETATION

För att anspela på den gestaltning som platsen framför Zoologen hade när byggnaden var ny har gräsmattorna bytts ut mot planteringar i kombination med sittplatser. Den tidigare vegetationen var tät och så pass låg att den inte skymde byggnadens fasad. Den nya vegetationen består av perennplanteringar som bidrar med grönska och blomning samtidigt som byggnaden inte skymms. Dessa planteringar kopplar också an till Botaniska trädgårdens artrika vegetation.



SITTPLATSER

I nära anslutning till Zoologens entré finns sittplatser av olika karaktär. Detta för att majoriteten av museets besökare är äldre personer och barn som då kan sitta ner och vila efter besöket. Vissa av sittplatserna är något lägre i höjd för att mindre barn från skolklasser på besök ska kunna sitta ner och äta sin medhavda matsäck.



ZOOLOGEN



DINOSAURIEN

I den södra delen av förslaget finns en skulptur föreställande en dinosaurie. Skulpturen blir en plats för lek för besökande barn samtidigt som den anspelar på vad som finns på Evolutionsmuseerna. För besökare som är på platsen för första gången kan dinosaurie-skulpturen vara lika viktig som en skylt när det kommer till att annonsera Evolutionsmuseerna.



BELYSNING

Zoologens fasad är belyst för att besökare lättare ska kunna orientera sig under vinterhalvåret. Från entrétorget vid korsningen lyses gångvägen upp av pollare som fortsätter ända bort till Paleontologen för att leda besökare dit. Längs Villavägen finns lyktstolpar som gör att de som rör sig längs vägen lättare kan se var de befinner sig, och då Villavägen söderifrån fram till Zoologen är sparsamt belyst bidrar den nya belysningen till att uppmärksamma besökare på omgivningen och på så vis upptäcka Zoologen.



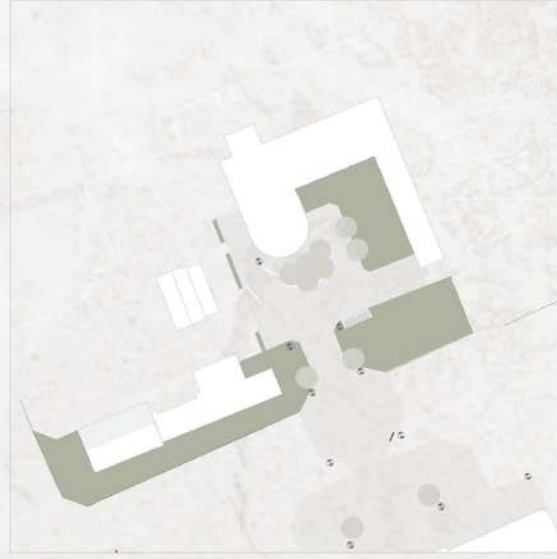
SKYLTLAR

Till platsen framför Zoologen finns två huvudentréer: från korsningen Villavägen/Norbyvägen samt framför entrén till Tropiska växthuset. Entrén vid korsningen utgörs av ett litet torg med sittplatser och där en informationsskylt står på vilken går att läsa information om området som kompletteras med en tydlig karta. Från det lilla torget leds besökaren vidare genom en portal på vilken det står "Evolutionsmuseerna - Evolutionsbiologiskt centrum". Vid Zoologens norra hörn står en skylt som pekar mot museets entré samt mot Paleontologen och som har en karta som visar hur man som besökare kan ta sig till Paleontologen samt en bild på dess fasad för att öka orienterbarheten.

Vid den andra entrén mot Tropiska växthuset står pelarekarna som fått sällskap av en skylt i samma utförande som vid korsningen. På Zoologens fasad hänger vepor som syns från entrén mot Tropiska växthuset, där det står "Evolutionsmuseet Zoologi". Dessa vepor ersätter den temporära banderollen som hängde på balkongen ovanför huvudentrén till byggnaden.

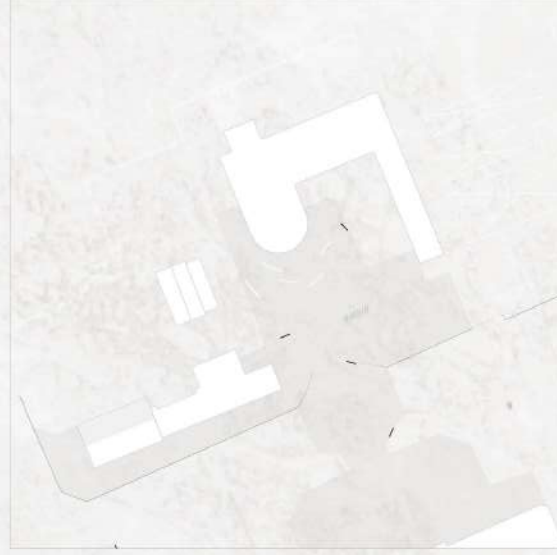


TROPISKA VÄXTHUSET



PROGRAM

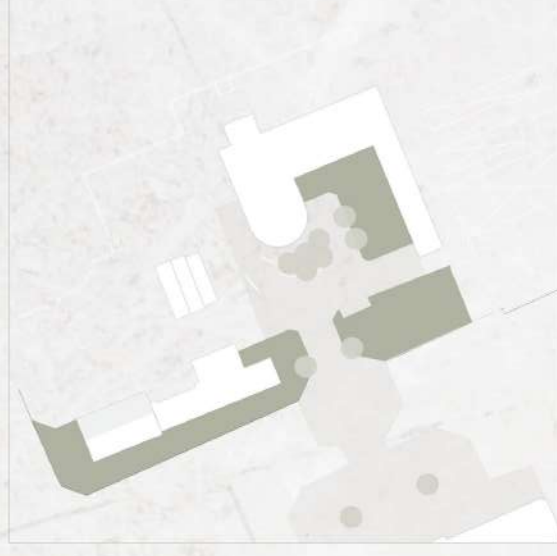
Entrén till platsen har öppnats upp och fått samma bredd som öppningen i ligusterhåkan mot Zoologen för att förtydliga att detta är en entré för allmänheten och inte bara personal.



SKYLTLAR OCH UTRUSTNING

Gunnebo stängslet längs Villavägen byts ut mot ett staket i trä som blir en förlängning av trästaketet mot Norbyvägen. Det nya staketet ger insynsskydd mot Trädgårdsvillan och dess utbyggnad.

Då café Victorias besökare tidigare parkerade sina cyklar vid körbärstråden framför Tropiska växthuset har en cykelparkering lagts till precis till höger innanför entrén mot Villavägen.



VEGETATION

Thujorna längs Villavägen har tagits bort för att frigöra sikt och för att platsen vid Tropiska växthuset inte ska upplevas som en vägg från Zoologen. Två nya körbärsträd planteras på varsin sida om entrén vid Villavägen för att spegla pelarekarna på andra sidan samtidigt som de inte skymmer sikten mot Zoologen. Två körbärsträd planteras även på var sin sida om ingången till den asiatiska trädgården för att synliggöra den.



VÄXTFÖRSLAG FRAMFÖR ZOOLOGEN



PLANTERINGSTYP 1



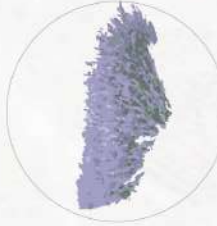
Astrantia major



Achillea millefolium 'Credo'

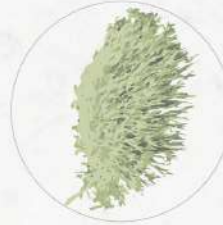


Asilbe Arendsi-Gr. 'Snowdriif'



Nepeta fasseni 'Walkers Low'

PLANTERINGSTYP 2



Hakonechloa macra



Achillea millefolium 'Credo'



Veronicastrum virginicum 'Diana'



Salvia nemorosa 'Ostfriesland'

PLANTERINGSTYP 3



Hosta Sieboldiana 'Elegans'



Polygonatum odoratum

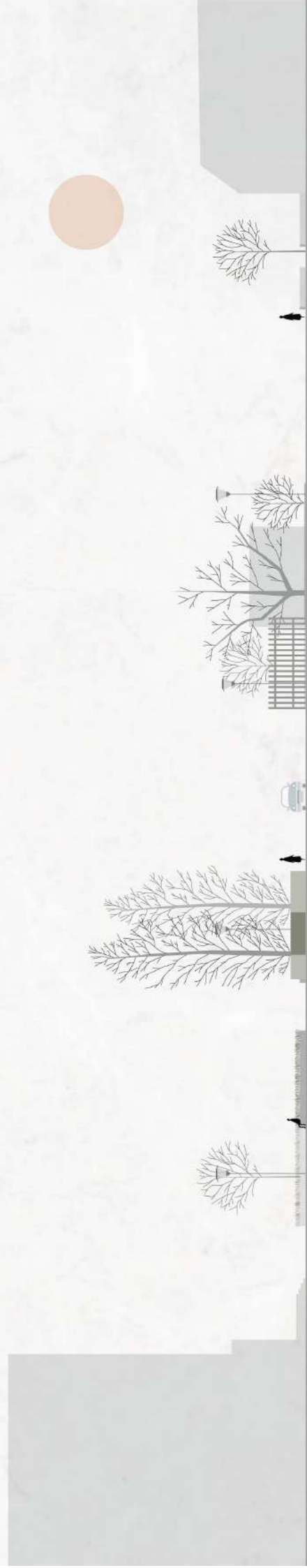


Asarum europaeum

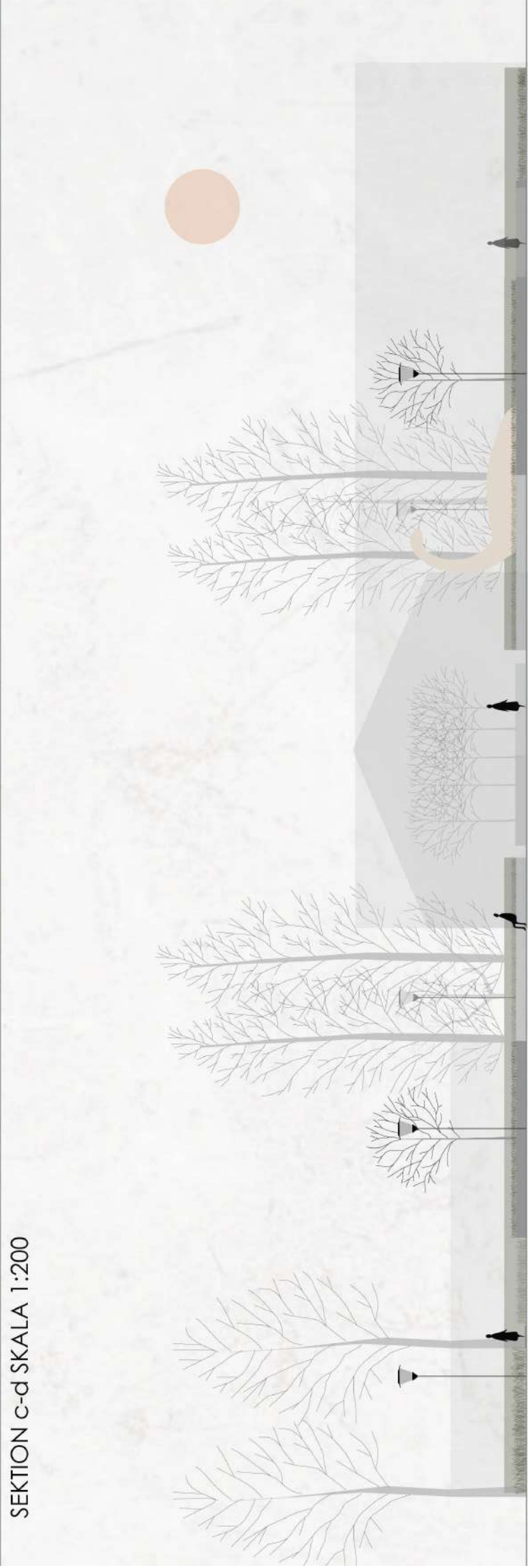


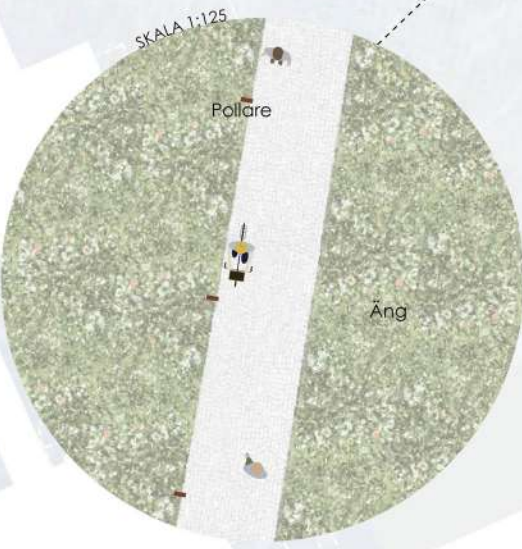
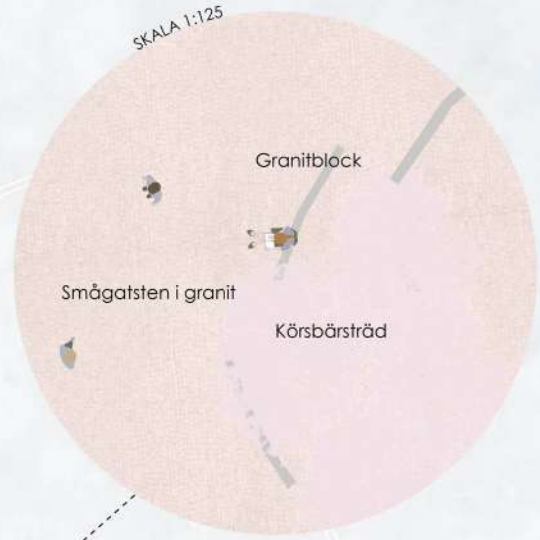
Matteuccia struthiopteris

SEKTION c-d SKALA 1:200



SEKTION a-b SKALA 1:200





TECKENFÖRKLARING	
	Körsbärsträd
	Belysningsarmatur
	Pollare
	Ligusterhäck
	Skylt
	Staket
	Gräsmatta
	Plantering
	Äng
	Pil med sidnummer för att visa perspektiv